

T.C.
Sivas Cumhuriyet Üniversitesi
Eğitim Bilimleri Enstitüsü
İlköğretim Ana Bilim Dalı
Sosyal Bilgiler Eğitimi Bilim Dalı

LİSE ÖĞRENCİLERİNİN YURTSEVERLİK TUTUMLARININ ÇEŞİTLİ
DEĞİŞKENLER AÇISINDAN İNCELENMESİ (SİVAS İLİ ÖRNEĞİ)

Murat BOZBEK

Yüksek Lisans Tezi

Tez Danışmanı
Doç. Dr. Recep ERCAN

SİVAS
2019

**LİSE ÖĞRENCİLERİNİN YURTSEVERLİK TUTUMLARININ ÇEŞİTLİ
DEĞİŞKENLER AÇISINDAN İNCELENMESİ (SİVAS İLİ ÖRNEĞİ)**

Murat BOZBEK

Sivas Cumhuriyet Üniversitesi
Eğitim Bilimleri Enstitüsü

Lisansüstü Eğitim, Öğretim ve Sınav Yönetmeliği'nin İlköğretim Ana Bilim Dalı
Sosyal Bilgiler Eğitimi Ana Bilim Dalı İçin Öngördüğü

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Olarak Hazırlanmıştır.

Tez Danışmanı

Doç. Dr. Recep ERCAN

SİVAS

2019

KABUL VE ONAY

Murat BOZBEK'in hazırlamış olduğu“Lise Öğrencilerinin Yurtseverlik Tutumlarının Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi(Sivas İli Örneği)” başlıklı bu çalışma, 02.08.2019 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda başarılı bulunarak jürimiz tarafından, “İlköğretim Ana Bilim Dalı, Sosyal Bilgiler Eğitimi Bilim Dalı'nda Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Doç.Dr. Mehmet Kasım ÖZGEN

(Jüri Başkanı)

Doç.Dr.Recep ERCAN

(Danışman)

Dr. Öğr. Üyesi Ahmet ÇEKİÇ

(Üye)

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

.../.../

Doç.Dr.Fatih KARAKUŞ

Enstitü Müdürü

ETİK SÖZÜ

Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Tez Yazım Kılavuzu'nda belirtilen kurallara uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmada;

- ✓ Bütün bilgi ve belgeleri akademik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi,
- ✓ Görsel işitsel ve yazılı tüm bilgi ve sonuçları bilimsel ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu,
- ✓ Başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda ilgili eserlere, bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunduğumu ve atıfta bulunduğum eserlerin tümünü kaynak olarak gösterdiğimi,
- ✓ Bütün bilgilerin doğru ve tam olduğunu, kullanılan verilerde herhangi bir değişiklik yapılmadığını,
- ✓ Tezin herhangi bir bölümünü, Sivas Cumhuriyet Üniversitesi veya başka bir üniversitede bir başka tez çalışması olarak sunmadığımı beyan ederim.

28/08/2019

Murat BOZBEK

ÖNSÖZ

Bu çalışmada lise öğrencilerinin farklı değişkenlere göre yurtseverlik tutumlarının farklılaşıp farklılaşmadığı betimlenmiştir. Günümüzde küreselleşmenin ve teknolojinin ulus devletler üzerinde yurttaşlık kültürünü yeniden yorumlamak durumunda bıraktığı görülmektedir. Eğitim programları bu durumdan etkilendiğinden bu çalışmamızda öğrencilerin yurtseverlik tutumları ve algıları araştırma konusu edilmiştir.

Çalışmam boyunca tüm zorluklara rağmen yanımda olup çalışmamı bitirmem için bana desteğini esirgemeyen, saygıdeğer tez danışmanım Doç. Dr. Recep ERCAN'a, veri toplama esnasında bana yardımda bulunan tüm arkadaşlarıma, desteklerini hep yanımda hissettiğim aileme teşekkürlerimi sunarım.

Ayrıca okullarda anket verilerini toplamamda bana yardımcı olan tüm okul müdürlerine, meslektaşlarıma ve çalışmaya katılıp zamanlarını veren tüm öğrencilere teşekkür ederim.

ÖZET

BOZBEK, Murat, Lise Öğrencilerinin Yurtseverlik Tutumlarının Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi (Sivas İli Örneği), Yüksek Lisans Tezi, Sivas, 2019

Yurtseverlik eğitim programlarının vazgeçilmez değeridir. Bu bağlamda öğrencilerin yurtseverlik değerini öğretim programlarının kazanımları açısından ne düzeyde benimsediği merak konusudur. Ayrıca öğrencilerin yurtseverlik tutumlarını betimlemek, hem eğitim programlarının yurtseverliğe ilişkin kazanımlarının işlevselliği hem de bu konudaki çalışmalara bilimsel veri sağlaması açısından da önemlidir. Bu çalışmanın amacı, Lise öğrencilerinin yurtseverlik tutumlarının bazı demografik değişkenlere göre farklılık gösterip göstermediğini tespit etmek, lise öğrencilerinin kör ve yapıcı yurtseverlik algısını betimlemektir.

Bu çalışmada nicel araştırma yöntemlerinden betimsel tarama deseni kullanılmıştır. Araştırmanın katılımcılarını, 2014–2015 eğitim öğretim yılında Sivas merkezdeki liselerde öğrenim gören 866 öğrenci oluşturmaktadır. Araştırma verileri, Schatz, Staub & Lavine (1999) tarafından geliştirilen ve Yazıcı ve Yazıcı (2010b) tarafından Türkçe'ye uyarlanan “Yurtseverlik Tutum Ölçeği” kullanılarak elde edilmiştir. Veriler SPSS-24 programı ile analiz edilmiştir. Öğrencilerin yurtseverlik tutumlarının bağımsız değişkenlerle ilişkisini betimlemek için bağımsız örneklem T-testi, tek yönlü varyans analizi (Anova), Tukey HSD Testi ve Tamhane's T2 Testi kullanılmıştır.

Araştırma sonucunda, öğrencilerin yapıcı yurtseverlik tutumları kör ve toplam yurtseverlik puanlarına göre yüksek bulunmuştur. Ayrıca öğrencilerin yapıcı yurtseverlik tutumları okul türü, anne mesleği, en fazla okunan kitap türü, kitap okuma sıklığı değişkenlerine göre farklılık gösterirken; cinsiyet, anne ve baba eğitim düzeyi, baba mesleği ve aile gelir düzeyi değişkenlerine göre farklılık göstermemiştir. Öğrencilerin kör yurtseverlik tutumları cinsiyet, okul türü, anne ve baba eğitim düzeyi, anne mesleği, aile gelir düzeyi, en fazla okunan kitap türü, kitap okuma sıklığı değişkenlerine göre farklılık gösterirken; baba mesleğine göre farklılık göstermemiştir. Toplam yurtseverlik tutumları ise cinsiyet, okul türü, baba eğitim düzeyine göre farklılık gösterirken; anne eğitim düzeyi, anne ve baba mesleği, aile gelir düzeyi, en fazla okunan kitap türü ve kitap okuma sıklığı değişkenlerine göre farklılık göstermemiştir.

Anahtar Kelimeler: Yurtseverlik, Vatanseverlik, Yurtseverlik Tutumları, Kör Yurtseverlik, Yapıcı Yurtseverlik, Değişken

ABSTRACT

BOZBEK, Murat, Examination of Patriotism Attitudes of High School Students in Terms of Various Variables (Sivas Province Sample), Master Thesis, Sivas, 2019.

Patriotism is an indispensable value of educational programs. In this context, it is a matter of curiosity to what extent students adopt the value of patriotism in terms of the achievements of the curriculum. Also to describe the patriotic attitudes of students is important in terms of the functionality of the gains of patriotism of educational programs and providing scientific data to the studies on this subject. The aim of this study is to determine whether patriotic attitudes of high school students differ according to some demographic variables and to describe high school students's perception of blind and constructive patriotism.

In this study, one of the quantitative research methods, descriptive review design was used. The participants of the study consisted of 866 students studying in high schools in Sivas center in the 2014-2015 academic year. The study data were obtained by using the "Patriotism Attitude Scale" developed by Schatz, Staub & Lavine (1999) and adapted into Turkish by Yazıcı and Yazıcı (2010b). The data were analyzed using SPSS 24 software. To describe the relationship between students's patriotic attitudes and independent variables were used Independent sample T-test, one-way analysis of variance (Anova), Tukey HSD Test and Tamhane's T2 Test.

As a result of the study, students's constructive patriotic attitudes were found higher than the blind and total patriotic attitudes. Students's constructive patriotic attitudes differed according to the variables of school type, mother's profession, most read book type, frequency of reading but there were no differences according to gender, education level of mother and father, father profession and family income level. Students's blind patriotic attitudes differed according to gender, type of school, education level of mother and father, mother's profession, family income level, most read book type and frequency of reading but did not differ according to the father's profession. Total patriotism attitudes differed according to gender, type of school and father education level but there were no differences according to mother education level, mother and father occupation, family income level, most read book type and the frequency of reading books.

Key Words: Patriotism, Patriotism Attitudes, Blind Patriotism, Constructive Patriotism, Variable

İÇİNDEKİLER

ETİK SÖZÜ	iii
ÖNSÖZ	iv
ÖZET	v
ABSTRACT	vi
İÇİNDEKİLER	vii
TABLolar LİSTESİ	ix
KISALTMALAR LİSTESİ	xi
I.BÖLÜM	1
1.GİRİŞ	1
1.1. Problem Durumu	1
1.2. Problem Cümlesi.....	7
1.2.1. Araştırmanın Alt Problemleri	7
1.3. Araştırmanın Amacı	8
1.4. Araştırmanın Önemi.....	8
1.5. Sayıtlar	8
1.6. Sınırlılıklar	8
1.7. Tanımlar	8
II. BÖLÜM	9
2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE	9
2.1. Yurtseverlik Nedir ?.....	9
2.2. Yurtseverlik Tutumlarının İncelenmesi	11
2.2.1. Kör Yurtseverlik.....	13
2.2.2. Yapıcı Yurtseverlik	14
2.3. Kör ve Yapıcı Yurtseverlik Tutumlarının Karşılaştırılması.....	14
2.4. Tutum	15
2.5. Tutumun Öğeleri	15
2.6. Tutum ve Yurtseverlik İlişkisi	17
2.7. Türk Eğitim Programlarında Yurtseverlik Eğitimi	18
2.7.1. Sosyal Bilgiler Programlarında Yurtseverlik	20
2.8. İlgili Araştırmalar.....	26
2.8.1. Türkiye’de Yapılan Araştırmalar	26
2.8.2. Yurtdışında Yapılan Araştırmalar	30

III. BÖLÜM.....	35
3.YÖNTEM	35
3.1. Araştırmanın Deseni.....	35
3.2. Evren ve Örneklem	35
3.3. Veri Toplama Araçları	36
3.3.1. Kişisel Bilgi Formu	36
3.3.2. Yurtseverlik Tutum Ölçeği (YTÖ).....	36
3.3.3. Yurtseverlik Tutum Ölçeğine İlişkin Güvenirlilik ve Geçerlilik Çalışmaları .	37
3.4. Verilerin Analizi.....	42
IV. BÖLÜM.....	44
4.BULGULAR.....	44
4.1. Örneklemin Demografik Özelliklerine İlişkin Bulgular	44
4.2. Çalışmanın Alt Problemlerine İlişkin Bulgular.....	48
4.2.1. Öğrencilerin Yurtseverlik Tutumlarına ilişkin Bulgular	48
4.2.2. Öğrencilerin Yurtseverlik Tutumlarının Cinsiyete ilişkin Bulguları.....	49
4.2.3. Öğrencilerin Yurtseverlik Tutumlarının Okul Türüne ilişkin Bulguları	50
4.2.4. Öğrencilerin Yurtseverlik Tutumlarının Aile Eğitim Düzeyine ilişkin Bulguları	55
4.2.5. Öğrencilerin Yurtseverlik Tutumlarının Aile Mesleklerine ilişkin Bulguları	59
4.2.6. Öğrencilerin Yurtseverlik Tutumlarının Aile Gelir Düzeyine ilişkin Bulguları	62
4.2.7. Öğrencilerin Yurtseverlik Tutumlarının En Fazla Okudukları Kitap Türüne ilişkin Bulguları	63
4.2.8. Öğrencilerin Yurtseverlik Tutumlarının Kitap Okuma Sıklığına İlişkin Bulguları	66
V.BÖLÜM	69
5. SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER.....	69
5.1. Sonuç ve Tartışma.....	69
5.2. Öneriler	75
KAYNAKÇA.....	77
Ek 1: Yurtseverlik Tutum Ölçeği.....	84
Ek 2: Kişisel Bilgi Formu	85
Ek 3: İzin Belgesi	86

TABLolar LİSTESİ

Tablo 1. Yurtseverlik Tutumları	12
Tablo 2. Katılımcılara İlişkin Bilgiler	35
Tablo 3. Yurtseverlik Tutum Ölçeğinin Faktör Analizine Uygunluğuna İlişkin Veriler	38
Tablo 4. Açıklayıcı Faktör Analizi Sonuçlarına Göre Toplam Varyans Oranları	39
Tablo 5. Açıklayıcı Faktör Analizine Göre Maddelerin Faktör Yükleri	40
Tablo 6. Yurtseverlik Ölçeğinin Güvenirlik Analizi Sonuçları	41
Tablo 7. Yurtseverlik Tutum Puanlarının Çarpıklık-Basıklık Değerleri ve Kolmogorov-Smirnov Testi Anlamlılık Düzeyi Sonuçları	43
Tablo 8. Öğrencilerin Cinsiyete Göre Dağılımları	44
Tablo 9. Öğrencilerin Öğrenim Gördüğü Okul Türüne Göre Dağılımları	44
Tablo 10. Öğrencilerin Öğrenim Gördüğü Okullara Göre Dağılımları	45
Tablo 11. Öğrencilerin Anne ve Baba Eğitim Düzeylerine Göre Dağılımları	45
Tablo 12. Öğrencilerin Anne ve Baba Mesleklerinin Dağılımları	46
Tablo 13. Öğrencilerin Aile Gelir Düzeylerine Göre Dağılımları	46
Tablo 14. Öğrencilerin Okudukları En Fazla Kitap Türüne Göre Dağılımları	47
Tablo 15. Öğrencilerin Kitap Okuma Sıklığına Göre Dağılımları	47
Tablo 16. Öğrencilerin Yurtseverlik Tutumlarına İlişkin Betimsel İstatistik Sonuçları	48
Tablo 17. Kör, Yapıcı ve Toplam Yurtseverlik Tutum Ortalamalarının Benzer Çalışmalar İle Karşılaştırılması	48
Tablo 18. Öğrencilerin Yurtseverlik Tutumlarının Cinsiyete İlişkin Betimsel İstatistik Sonuçları	49
Tablo 19. Öğrencilerin Cinsiyete Göre Yurtseverlik Tutumlarının Karşılaştırılması	50
Tablo 20. Öğrencilerin Yurtseverlik Tutumlarının Okul Türüne İlişkin Betimsel İstatistik Sonuçları	51
Tablo 21. Öğrencilerin Okul Türüne Göre Yurtseverlik Tutumlarının Karşılaştırılması	51
Tablo 22. Öğrencilerin Kör Yurtseverlik Tutumlarının Okul Türüne İlişkin Tukey HSD Testi Sonuçları	52
Tablo 23. Öğrencilerin Yapıcı Yurtseverlik Tutumlarının Okul Türüne İlişkin Tamhane's T2 Testi Sonuçları	53
Tablo 24. Öğrencilerin Toplam Yurtseverlik Tutumlarının Okul Türüne İlişkin Tamhane's T2 Testi Sonuçları	54
Tablo 25. Öğrencilerin Yurtseverlik Tutumlarının Aile Eğitim Düzeyine İlişkin Betimsel İstatistik Sonuçları	55
Tablo 26. Öğrencilerin Yurtseverlik Tutumlarının Anne Eğitim Düzeyine Göre Karşılaştırılması	56
Tablo 27. Öğrencilerin Kör Yurtseverlik Tutumlarının Anne Eğitim Düzeyine İlişkin Tamhane's T2 Testi Sonuçları	57
Tablo 28. Öğrencilerin Yurtseverlik Tutumlarının Baba Eğitim Düzeyine Göre Karşılaştırılması	57

Tablo 29. Öğrencilerin Kör Yurtseverlik Tutumlarının Baba Eğitim Düzeyine İlişkin Tamhane's T2 Testi Sonuçları	58
Tablo 30. Öğrencilerin Toplam Yurtseverlik Tutumlarının Baba Eğitim Düzeyine İlişkin Tukey HSD Testi Sonuçları	58
Tablo 31. Öğrencilerin Yurtseverlik Tutum puanlarının Aile Mesleklerine ilişkin Betimsel İstatistik Sonuçları	59
Tablo 32. Öğrencilerin Yurtseverlik Tutumlarının Anne Mesleklerine Göre Karşılaştırılması	60
Tablo 33. Öğrencilerin Kör Yurtseverlik Tutumlarının Anne Mesleklerine İlişkin Tukey HSD Testi Sonuçları	60
Tablo 34. Öğrencilerin Yurtseverlik Tutumlarının Baba Mesleklerine Göre Karşılaştırılması	61
Tablo 35. Öğrencilerin Yurtseverlik Tutum puanlarının Aile Gelir Düzeyine ilişkin Betimsel İstatistik Sonuçları	62
Tablo 36. Öğrencilerin Yurtseverlik Tutumlarının Aile Gelir Düzeyine Göre Karşılaştırılması	62
Tablo 37. Öğrencilerin Kör Yurtseverlik Tutumlarının Aile Gelir Düzeyine İlişkin Tamhane's T2 Testi Sonuçları	63
Tablo 38. Öğrencilerin Yurtseverlik Tutumlarının En Fazla Okudukları Kitap Türüne İlişkin Betimsel İstatistik Sonuçları	64
Tablo 39. Öğrencilerin Yurtseverlik Tutumlarının En Fazla Okudukları Kitap Türüne Göre Karşılaştırılması	64
Tablo 40. Öğrencilerin Kör Yurtseverlik Tutumlarının En Fazla Okudukları Kitap Türüne İlişkin Tukey HSD Testi Sonuçları	65
Tablo 41. Öğrencilerin Yapıcı Yurtseverlik Tutumlarının En Fazla Okudukları Kitap Türüne İlişkin Tukey HSD Testi Sonuçları	66
Tablo 42. Öğrencilerin Yurtseverlik Tutumlarının Kitap Okuma Sıklığına ilişkin Betimsel İstatistik Sonuçları	66
Tablo 43. Öğrencilerin Yurtseverlik Tutumlarının Kitap Okuma Sıklığına Göre Karşılaştırılması	67
Tablo 44. Öğrencilerin Yurtseverlik Tutumlarının Kitap Okuma Sıklığına İlişkin Kör Tukey HSD Sonuçları	67
Tablo 45. Öğrencilerin Yapıcı Yurtseverlik Tutumlarının Kitap Okuma Sıklığına İlişkin Tamhane's T2 Testi Sonuçları	68

KISALTMALAR LİSTESİ

- **VSE:** Yurtsever Sevgisi Eğitimi
- **YTÖ:** Yurtseverlik Tutum Ölçeği
- **MEB:** Milli Eğitim Bakanlığı
- **TTKB:** Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı
- **NCSS:** National Council For The Social Studies (Sosyal Bilgiler Ulusal Konseyi)
- **Akt:** Aktaran
- **S.:** Sayfa
- **SPSS:** Statistical Package Program For Social Sciences (Sosyal Bilimler İçin İstatistik Paket Programı)
- **% :** Yüzde
- **KMO:** Kaiser-Meyer-Olkin
- **N:** Denek sayısı
- **I-J:** Ortalama Fark
- χ^2 = Ki kare
- **df:** Serbestlik Derecesi
- \bar{x} : Aritmetik Ortalama
- **Ss:** Standart Sapma
- **t:** t Değeri
- **p:** Anlamlılık Düzeyi
- **F:** Varyans Analizi
- **KO:** Kareler Ortalaması
- **KT:** Kareler Toplamı
- **SO:** Sıralar Ortalaması

I.BÖLÜM

1.GİRİŞ

Bu bölümde araştırmanın problem durumuna, problem cümlesine, alt problemlerine, amacına, önemine, sayıtlarına, sınırlılıklarına ve tanımlara yer verilmiştir.

1.1. Problem Durumu

İnsanlar doğaları gereği sosyal varlıklardır. Doğumdan itibaren hayatta kalmak için başkalarına ihtiyaç duyarlar. Bir birey olarak kendilerini inşa etmeleri hatta en temel gelişimsel özelliklerini biçimlendirebilmeleri, başkalarının varlığına bağlıdır(Ercan, 2017). Bireyler erken yaşlardan itibaren içinde yaşadıkları grubun farkına varırlar. Gruplarının inançlarını ve değerlerini içselleştirirler; hayata bakış açılarına adapte olurlar. Grup üyelerinden alışkanlıkları ve ritüelleri öğrenirler. Bu etkileşim sadece yakın çevrelerinde bulunan bireylerle sınırlı değildir. Bronfenbrenner (1979)'in ileri sürdüğü gibi, doğrudan ya da dolaylı yollarla sosyal çevrelerinin çeşitli katmanları onların biçimlenmesine katkıda bulunur. Kim oldukları, nasıl düşünecekleri ve ne hissedeceklerinin yanı sıra kendilik kavramları da grup üyeleri tarafından biçimlendirilir. Zamanla grup ile üyeleri arasında derin ve köklü bir bağ kurulur ve bu bağ, yurtseverliğin temellerini oluşturur; kişiler ülkelerini sevmeyi öğrenirler(Berns, 1997). Bir ülke, toplum, arkadaşlık, topluluk, millet, vatandaşlık veya evlilik ilişkileri gibi herhangi bir gruba katılmanın kendine özel değer beklentileri vardır(Vincent, 2009:348).

Bireyler gruplarının onlara hizmet etmelerini, en azından minimum şekilde onları korumalarını bekler. Özellikle zor zamanlarda grup üyelerinin kendilerine yardım edeceğini ve destekleyeceğini umut ederler. Maslov (1954/1970)'un ihtiyaçlar hiyerarşisinde ileri sürdüğü güvenlik gereksiniminin yanı sıra ait olma, sevilme ve saygı görme gereksinimlerinin doyurulmasına da yardım eder. Kuşkusuz beklentiler karşılıklıdır. Grup da ortaya çıkma, var olma ve varlığını sürdürme konularında üyesi olan bireylere gereksinim duyar. Bir grup yaratma, inşa etme, ilerletme ve düşmanlardan korumak için üyeler zorunludur. Grup adına fedakarlık yapacak olan kişiler kahraman ilan edilir ve gelecek nesillere örnek olurlar. Grup bir anlamda kendi varlığını garanti altına alabilmek için üyeleri ile olan bağını sürdürür ve bu bağ da yurtseverliğin inşasında rol oynar(Bar-Tal & Staub, 1997).

Yurt kavramı toprak, köken, kolektif kimlik ve ulusal topluluk olmak üzere farklı anlamlar içermektedir. Yurt; aidiyet, bağlılık ve duygu temelinde bireyler için anlam ve önem taşımaktadır. Atalardan miras kalan yurt, yurttaşlar tarafından sevilecek, korunacak, fedakârlıkta bulunulacak, savaşılacak ve gerekirse ölünecek olan yer olarak görülmektedir(Üstel, 2004: 159). Yurt, genel olarak bir insanın doğup büyüdüğü veya yaşadığı yer, memleket ya da bir kimsenin köyü, kasabası, şehri olarak farklı şekillerde tanımlanır(Sütçü, 2004). Yurtseverlik kavramı ise, modern dünyada grup bağlanmasının en önemli formlarından birini oluşturur. Kavramın farklı tanımları önerilmekle birlikte bir uzlaşma noktası bulunmaktadır: Bir kişinin ülkesi ile pozitif bir şekilde özdeşleşmesi ve ülkesine karşı olumlu duygular beslemesidir(Bar-Tal, 1993; Hand, 2011; Schatz, Staub & Lavine, 1999). Başka bir deyişle, kişinin ülkesi için sevgisinin yanı sıra, ülkesi ile kişisel bir kimlik duygusu, ülkesinin refahı için özel bir endişe duyma ve ülkesinin iyiliğini artırmak için fedakarlık etme isteği olarak tanımlanır(Nathanson 1993).

Yurtseverliğe ilişkin farklı tanımlamaların da olduğu görülmektedir. Bar-Tal (1993) yurtseverliği, bir gruba üyelik ile ilişkilendirerek sosyal psikolojik bir bağlamda değerlendirmiştir; bu çerçevede yurtseverlik hem gruba bağlılıkla gelişen sosyal bir kimlik, hem de grubun iyiliğini isteme, fedakârlık ve endişe duygularını içeren psikolojik bir değer olarak yorumlamıştır. Yurtseverlik, bir milletin kültürel geleneği veya paylaşılan kaderi karşısında duyulan sevgi, ya da gurur olduğu kadar, bir milletin ortak hürriyet aşkı gibi bağlılıkları güçlendirmeyi de amaçlar.

Holsti (1995)'ye göre, yurtseverlik insani bir ihtiyaçtır. Yani, insanlar kişisel kimlikleriyle meşgul olmaları gibi, kendi duygusal istikrarına ve psikolojik refahına gerekli olan psikolojik güvenliği sağlamak için bir grup kimliği oluşturmaya çalışırlar. İnsanlar kimliklerini ulusal sembollerle tek bir psikolojik kimlik olarak pekiştirmek isterler. Grup kimliğine yönelik bu tutum, 'devlet' ve 'ulus' kavramlarıyla da bağlantılıdır(Akt. Zamir & Horowitz, 2013:203).

Bazı araştırmacılar yurtseverlik ve milliyetçilik arasında yakın bir bağ olduğunu düşünürken bazı araştırmalar farklı tutumlar olduklarını belirtmiştir. Nitekim Holsti (1995), yurtseverliği duygusal istikrarı ve psikolojik güvenliği sağlayan grup kimliği olarak görürken, devlet ve ulus kavramlarını da grup kimliğiyle örtüştürerek milliyetçilik yurtseverlik kavramlarını bulanık bırakmıştır. Çünkü böyle bir düşünce her ülkenin ulus-devlet anlamında bir grup kimliğine bağlı olduğunu göstermektedir. Ülke yurttaşlarını birbirine bağlayan kültürel, tarihsel ve dinsel değerler de grup kimliğinin oluşumunda

etkilidir. Ülke yurttaşları ulus-devletlerde de ülkesini sevip onun uğruna fedakarlık yapabilir ancak bu siyasal anlamda istismar edildiğinde yurttaşların yurtseverlik duyguları milliyetçi ideolojiye dönüşebilmektedir. Bu nedenle yurtseverlik tutumu ile milliyetçilik aynı anlamda değildir, bireyler gruplarına olan sevgi ve bağlılığını bu türden grup kimliği ile kazanabilir, ulus-devlet yurttaşları da ülkelerine sevgi yoluyla bağlı olup diğer ülke vatandaşlarına hoşgörülü olabilir. Milliyetçilik kişinin ülkesine olan sevgi ve sadakat duygularının egemenlik altına alma hissiyle bütünleşerek diğer ırktan insanlara karşı şiddet hali alma durumu ile ortaya çıkan ideolojik düşüncedir. Çancı (2008)'e göre yurtseverlik, her insanda doğal bir şekilde doğuştan var olan, doğduğu, büyüdüğü, "havasını kokladığı", "suyunu içtiği" ve "ekmeğini yediği" topraklara karşı duyduğu olumlu hislerin bir tezahürüdür. Neredeyse içgüdüsel bir duygudur. Oysa milliyetçilik çoğu durumlarda bu duygunun siyasal alanda istismar edilmesi olgusuna dayalı olarak gelişmiş bir siyasal ideolojidir. Benzer şekilde Kosterman ve Feshbach (1989) da yurtseverlik ve milliyetçilik tutumlarının farklı olduğunu savunmuş; Yurtseverlik bir millet için sevgi ve gurur derecesi iken, milliyetçiliğin ülkesinin daha üstün, baskın ve egemen olma hisleriyle ilgili olduğundan bahsetmiştir.

Her grup üyelerine yurttaşlığı telkin etmek için ulaşabileceği kültürel, eğitsel, sosyal ve politik mekanizmaları kullanır. Dolayısı ile yurtseverliğin hem bireysel düzeyde hem de grup düzeyinde işlevleri bulunur. Ancak bu işlevlerin yerine getiriliş şekli farklılıklar gösterdiğinden yurtseverliğin negatif ve pozitif biçimlerinden söz edilebilir. Yurtseverliğin bazı formları son derece demokratiktir ama bazıları tam tersine demokratik fikirleri baltalayabilir(Kahne & Middaugh, 2006).

Yurtseverlikle ilgili başlangıç çalışmalarında olgu daha çok tek boyutlu bir yapı olarak ele alınmış, olumlu ya da olumsuz yurtseverlik şeklinde değerlendirilmelerde bulunulmuştur. Örneğin Tolstoy (1894), yurtseverliğin Antik Çağlar için bir erdem olabileceğinden söz eder. Çünkü o zamanın koşullarında vatan, ulaşılabilecek en yüksek idealdir. Ancak günümüz dünyası için bu söz konusu değildir. Çünkü yurtseverlik bütün insanların eşitlik ve kardeşliğinin tanınmasını değil, diğerleri üzerinde hakim olan bir devlet ve ulusun kabulünü talep eder. Bu bakımdan yurtseverlik sadece bir erdem olmamakla kalmaz, tam da erdem olmanın karşısında yer alır. Dolayısı ile modern dünyada böyle bir duygu hem doğru değildir hem de yoktur; çünkü maddi ve manevi temelleri eksiktir. Tolstoy'dan yaklaşık yarım yüzyıl sonra ikili yurtseverlik sınıflamalarının kullanılmaya başlandığı görülmektedir. Örneğin Adorno, Frenkel-

Brunsvik, Levinson & Sanford (1950), yalancı yurtseverlik ve gerçek yurtseverlik ayrımı yapmışlardır. Yalancı yurtseverlikte ulusal kültüre körü körüne bağlanma ve eleştirisiz bir sadakat ve diğer ulusların reddi söz konusudur. Gerçek yurtseverlikte ise ülke sevgisi öne çıkar ve ulusal değerlere bağlılık eleştirel bir temele dayanır; yurtsever bir birey aynı zamanda başka ulusların değerlerine ve gidişatlarına karşı toleranslıdır. Sonrasında Somerville (1981) de ikili bir sınıflama yapar; ilki cahil ve irrasyonel yurtseverlik, ikincisi mantıklı ve muhalif yurtseverliktir. Bu ayrımların altında iki mesele yatar: Yurtseverlik dış gruplara karşı agresif militarizm ve düşmanlık ile bağlantılı olmak zorunda mıdır? Aynı zamanda yurtseverlik ülkeye kör ve eleştirisiz bir bağlılık gerektirir mi? Yani yurtseverlik (1) Savaşçı mı yoksa yardımsever midir? (2) Eleştirisiz bir sadakat mi yoksa sorgulayıcı, yapıcı bir eleştirelilik ve muhalefet mi içerir?(Schatz, Staub & Lavine, 1999). Bu sınıflamalar arasında en çok kabul görenlerden biri Staub'a aittir.

Staub (1997, 2003) yurtseverliği kör ve yapıcı yurtseverlik olarak iki boyutta ele almıştır. Kör yurtseverliğin eleştirisiz bir sadakat gerektirdiğine inanmış, bağlı buldukları gruplar tarafından uygulanan politika ve eylemlerin sonuçları ahlaki değerlere ve diğer grupların kişi haklarına karşı olsa bile üyeleri tarafından desteklenmektedir. Yapıcı yurtseverlikte ise, bireysel etnik kimliği veya sosyal statüsünden bağımsız olarak ulusun ve yurttaşlarının genel refahını önemsemektedir. Bu yurtseverlik biçimi, ulusa bağlılık duygusu ile tüm bireylerin insan haklarına saygılı olmak arasında denge gerektirir. Bununla birlikte, Nathanson (1989) yurtseverliğe karşı daha ılımlı bir yaklaşım benimsemiş, ılımlı bir yurtseverliğin sonsuz bir barış için bir anahtar olabileceğine ve ahlaksız eylemleri desteklemediği sürece bir erdem olarak görülebileceğine inanmıştır. Westheimer (2006:609) yurtseverliği “otoriter” ve “demokratik”; Vincent (2009:352) “güçlü” ve “ılımlı”; Nathanson (1997) “aşırı yurtseverlik” ve “ılımlı yurtseverlik” olarak ikiye ayırmıştır. Genel olarak incelendiğinde otoriter, kör, güçlü ve aşırı yurtseverler kendi ülkesinin her politikasını sorgusuz kabul eden, her türlü eleştiriye kapalı, demokratik ilkeler ile tutarsız bir bakış açısına sahipken; demokratik, ılımlı, yapıcı yurtseverler kendi ülkesinin politikalarının ve eylemlerinin demokratik ilkeler ile tutarlı olup olmadığını sorgular. Bu anlamda yurtseverlik tutumu kendi içerisinde zıt yönlü boyutlarına göre olumlu ya da olumsuz yönde bireyde mevcut olabilir.

Yurtseverlik değeri, hem doğrudan hem de dolaylı olarak, eğitim programlarındaki birçok etkinlik ve okullarda yapılan örtük programlarla öğrencilere

verilmektedir. Öğrencilere sosyal bilgiler, Türkçe, Vatandaşlık ve Demokrasi Eğitimi dersi başta olmak üzere birçok derste yurtseverlik bir kazanım olarak verilmektedir. Etkili yurttaşlık, ancak yapıcı bir yurtseverlikle birleştirildiğinde işlevseldir(Öztürk, Malkoç & Ersoy:2016).

Yurtseverlik eğitiminde okulun ve öğretim programlarının etkisi eskiden beri bilinmektedir. Nitekim Türkiye’de yurtseverlik eğitimini Tanzimat dönemine kadar götürüldüğü, Osmanlıcılık ideolojisi doğrultusunda yurttaş yetiştirme hedefinin bir parçası olarak eğitim sisteminde yer almış, “*terbiye-i vataniye*” veya “*yurt terbiyesi*” kapsamında verilmeye çalışılmıştır(Yazıcı & Yazıcı, 2010a:652).

Cumhuriyet'in ilk yıllarından itibaren yeni ulus devlet düzeninin halk tarafından daha rahat anlaşılması, sağladığı yararların fark edilmesi ve toplumca kabullenip yasatılabilmesi için bu yönde çalışmalar yapılmış, eğitim programları bu yönde düzenlenmiştir(Kurt, 2007:54). 1948 tarihli ilkokul programında da Cumhuriyet döneminden beri ilkokulun temel görevleri arasında kabul edilen millileşme hedefi sürdürülür. Programın açıklamalar bölümü görev eksenli yurttaşlık ve yurtseverlik anlayışını öğrencilere kavratmak yolunda öğretmeni görevlendirir(Üstel, 2004:247).

1962 yılı ilkokul programında Yurt Bilgisi dersi Coğrafya ve Tarih dersleri ile bir çatı altında toplanarak “*Toplum ve Ülke İncelemeleri*” adını almış, millîlik anlayışının hâlâ etkisini gösterdiği hedefler saptanmıştır. 1968 yılında hazırlanan yeni ilkokul programında dersin adının yeniden değiştiğini ve Sosyal Bilgiler adını aldığını görürüz. İçerik, yine gelenekçi tutumu yansıtmaya karşın, tüm insanlar için geçerli toplumsal kurallar, bireysel hak ve sorumluluklar programın içerisinde yer almıştır. Bu dönemden sonra ülkemiz eğitiminde yeni bir anlayışın ilk adımlarını görmek mümkün olmuş, evrensel değerler eğitim programlarımızda bir ölçüt olarak kendini göstermiştir. 1995 ve 1998 yılları programları kapsam olarak, birbirine çok yakın çizgiler göstermektedir. 1995 yılı içerisinde evrenselliğin bir gereği olarak insan hakları ile ilgili konular Vatandaşlık Dersi içerisine girmiş ve dersin adı “*Vatandaşlık ve İnsan Hakları Eğitimi*” olarak değiştirilmiştir. 1998 yılı programında insan hakları ile ilgili olan konuların kapsamı genişletilmiş, millîlik anlayışının sembolü olan bazı konular Vatandaşlık ve İnsan Hakları Eğitimi dersinin içeriği olmaktan çıkarılmıştır. 2005 programı ve sonrasında yapılan değişikliklerle düzenlenen sosyal bilgiler öğretimi programları genel olarak evrensel ve ulusal değerler arasında bir denge kurmaya çalışırken yurtsever vatandaşlar yetiştirme çabasını içinde olmuş, yurtseverliğin öğretilmesi hedeflenen değerlerden biri olarak

programın kazanımları arasına dahil edildiği görülür(Yazıcı, 2009:18). Benzer şekilde 2017 yılında değişen Sosyal Bilgiler Programı da millî kimliği merkeze alarak, evrensel değerleri (insan hak ve özgürlükleri, sevgi, saygı, adalet, barış, eşitlik, kültürel miras) benimseyen yurttaşlar yetiştirmeyi hedeflemiştir(MEB, 2018a).

Öğrencilere toplumsal değerlerin aktarılmasında Tarih derslerinin de önemli rolü vardır. Tarih derslerinde geçmişin bilgisi üzerinden öğrencilere kendi tarihini, toplumunu ve kültürünü tanıtmak ve böylece sosyalleşmesini sağlamak amaçlanmaktadır(Paykoç, 1998). Tarih dersleri, ulus inşası sürecinde, vatandaşlık eğitiminde, yurtseverlik aktarımında ve değerler eğitiminde önemli bir araç olarak kullanılmaktadır(Elban, 2011:8). Ülkemizdeki tarih derslerinin programları incelendiğinde ise, 1992 yılı Osmanlı Tarihi ders programında, öğrencilerin milli duygular içinde dünya milletleri içerisinde çalışkan, fedakar vatandaş olmasından bahsedilmiş; 1998 yılında yeniden düzenlenen tarih dersi programında ise yurtseverlikle doğrudan ilişkili amaçlara rastlanmamıştır. Benzer şekilde 2007 yılında yeniden düzenlenen Tarih Dersi Programının amaçları arasında, Milli Tarih ve Türk kültürünü kavrayan, kültürel mirasını ve milli kimliğini koruyan, milli birlik ve beraberlik ile dayanışma duygularını benimseyen ve çevresini kuşatan farklı kültürlere ilgi duyan yurtsever birey yetiştirme amacı görülür(MEB, 1992; Yazıcı, 2009:19). 2017 yılında düzenlenen Tarih öğretim programlarında ise yurtseverlik değerine ilişkin amaçlara bakıldığında, genel itibariyle önceki tarih öğretim programları ile aynı amaçları taşıdığı görülür, ek olarak küreselleşen dünyaya dikkat çekilmiş ve dünya üzerindeki tarihi mirasa sahip çıkan vatandaşlar yetiştirilmek amaçlanmıştır(MEB, 2018b).

Yurtseverlik değerinin yeni yetişen kuşaklara benimsetilmesi eğitim sisteminin öncelikli amaçlarından biri olmalıdır. Çünkü bir toplumu oluşturan bireyler yurtseverlik değerini benimsemezlerse diğer değerlerin bu toplumda etkin hale gelmesi zorlaşacaktır. Vatan sevgisini edinmiş bir toplumda barış ve huzur hâkim olacağı için çalışkanlık, dürüstlük, hoşgörü, demokrasi, saygı ve sorumluluk gibi değerler önem kazanmaktadır(Akyol, 2016;21). Bununla birlikte demokratik toplumlarda demokratik ve yapıcı yurtsever vatandaşların etkili olabileceği, bu nedenle eğitim sürecinde yapıcı ve demokratik yurtseverlik eğitimi yapılması önerilmektedir(Westheimer, 2006). Merry'e göre kör yurtseverlik, öğrenci ve öğretmenlerden sıklıkla yanlış yönlendirilmiş tarih anlayışını, mevcut siyasi liderlere ve onların politikalarına körü körüne bir bağlılığı ister. O halde okullarda kör yurtseverlik eğitimi, başka kültür ve politikalara ilişkin orantısız

bir üstünlük tutumunu ve bireyin vatanına baskı yoluyla bağlanma hissini desteklemektedir. Aksine eleştirel yurtseverlik, ülkeye farklı türden bir sadakati, çoğulculuğa ve belirsizliğe bağlılığı kucaklar. Bireyin rengine, cinsel yönelimine, inancına veya siyasi bağlantısına bakılmaksızın tüm yurttaşlar ile birlikte insan haklarına dayalı olarak bireyin ülkesi dışındakileri de kapsar(Merry, 2009:379). Bu bağlamda ülke vatandaşlarının yurtseverlik tutumlarının hangi boyutta olduğu da önemlidir. Çünkü yurtseverliğin farklı boyutları, yurttaşların insan hak ve özgürlüklerine saygılı olup olmadığı, demokrasi kültürünü ve evrensel değerleri benimseyip benimsemediği hakkında ipuçları verebilmektedir. Ayrıca yurttaşların yurtseverlik tutumlarının betimlenmesi öğretim programlarındaki değerlere ilişkin kazanımların ne düzeyde içselleştirildiği konusunda da fikir sağlayabilir. Bu nedenle eğitim programlarının istediği makbul vatandaş tipinin betimlenmesi için öğrencilerin yurtseverlik tutumlarının (kör ve yapıcı) incelenmesi eğitim programları için bir öngörü oluşturabilir. Bu bağlamda araştırmanın amacı, öğrencilerin yurtseverlik tutumlarının (kör ve yapıcı) ne düzeyde olduğunu; bu düzeyin çeşitli demografik değişkenler açısından farklılık gösterip göstermediğini betimlemektir. Bu çalışmanın öğretim programlarındaki yurtseverlik kazanımlarının doğru kazandırılması açısından perspektif sunacağı düşünülmektedir.

1.2. Problem Cümlesi

Sivas İl Milli Eğitim Müdürlüğü'ne bağlı liselerde öğrenim gören öğrencilerinin yurtseverlik tutumlarının demografik değişkenler açısından incelenmesi.

1.2.1. Araştırmanın Alt Problemleri

1. Sivas İl Milli Eğitim Müdürlüğü'ne bağlı liselerde öğrenim gören öğrencilerin kör, yapıcı ve toplam yurtseverlik tutum puanları ne düzeydedir?

Sivas İl Milli Eğitim Müdürlüğü'ne bağlı liselerde öğrenim gören öğrencilerin kör, yapıcı ve toplam yurtseverlik tutumlarına ilişkin algıları;

2. Cinsiyete
3. Okul Türüne
4. Aile eğitim düzeyine
5. Aile mesleğine
6. Aile gelir düzeyine
7. Okuduğu kitap türüne
8. Kitap okuma sıklığına göre farklılık göstermekte midir ?

1.3. Araştırmanın Amacı

Lise öğrencilerinin yurtseverlik tutumlarının bazı demografik değişkenlere göre farklılık gösterip göstermediğini tespit etmek, lise öğrencilerinin kör ve yapıcı yurtseverlik algısını betimlemektir.

1.4. Araştırmanın Önemi

Öğrencilerin içinde buldukları topluma ve ülkesine karşı yurtseverlik duygularının geliştirilmesi öğretim programları açısından bir hedefdir. Bu bağlamda yurtseverlik duygularının öğrenciler açısından ne derece içselleştirildiği önem arz etmektedir. Çünkü yurt bilinci toplumsal kalkınma ve dayanışma açısından da elzemdir. Bu nedenle çalışmamızda öğrencilerimizin yurtseverlik düzeylerini tespit etmek hem öğretim programları açısından hem de bu konudaki çalışmalara bilimsel veri sağlaması bakımında önemlidir.

1.5. Sayıtlar

- Öğrencilerin ölçme aracına samimi cevaplar verdikleri düşünülmektedir.
- Veri toplama aracının geçerli ve güvenilir olduğu kabul edilmektedir.

1.6. Sınırlılıklar

- Araştırma, Sivas İl Milli Eğitim Müdürlüğü'ne bağlı liselerde öğrenim gören katılımcı öğrencilerle sınırlıdır.
- Araştırma verileri 2014–2015 eğitim-öğretim yılında Sivas İl Milli Eğitim Müdürlüğü'ne bağlı liselerde öğrenim gören öğrencilerin görüşleriyle sınırlıdır.

1.7. Tanımlar

Yurtseverlik: Yurtseverlik, grup üyelerinin kendi grup üyelerine ve üzerinde yaşadığı topraklara olan bağlılıklarıdır(Bar-Tal & Staub, 1997: 2).

Kör yurtseverlik: Kör yurtseverlik, kişinin ülkesinin politika ve eylemlerini sorgusuz kabul etme ve ülkesinin eylemlerine sorgusuz bağlılıktır(Schatz & Staub, 1997; 229).

Yapıcı yurtseverlik: Yapıcı yurtseverlik, ülkeye yönelik eleştirel bir bağlılığı, ulusal politikaları iyileştirmeyi ve dönüştürmeyi amaçlamaktadır(Bar-Tal 1997; Schatz ve diğerleri, 1999).

II. BÖLÜM

2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE

2.1. Yurtseverlik Nedir?

Yurtseverlik kavramı 17. Yüzyılda ortaya çıkmış ve ülkesini sevmek anlamında kullanılmış ve zamanla siyasi bir içerik kazanmıştır. Yurtseverlik ülkesinin tarihsel ve kültürel değerlerine bağlılığı ifade etmiştir. Ancak zamanla siyasi bir içerik kazanarak krallığa karşı hak ve özgürlüklerin savunulması anlamında da kullanılmıştır. 19. yüzyılın sonlarında ise güçlü devlet iktidarının ve milliyetçiliğin yükselişi karşısında yurtsever söylem Ulus-devlet hizmetine girmiştir(Dietz, 2002; Akt. Primoratz, 2002: 444).

Archard (1999:159)'a göre Yurtseverlik, kişinin ülkesine veya milletine olan sevgisidir. Bu sevgi, ideal olarak kişinin ülkesi adına fedakarca hareket ettiği erdemli bir eğilimdir. Başka bir tanım, Vatan sevgisi, bir insanın kendisinden başlayarak ailesine, çevresine, mesleğine, çalıştığı kurumu, ülkesini ve vatandaşlarını, doğasını ve bütün dünyanın farkında olması, anlamlı ve değerli bulmasıdır(Yıldırım, 2006: 23). Kodelja (2011)'ya göre ise, Yurtseverlik, devlete (genellikle bir hükümetle ilişkilendirilen) veya kişinin anavatanına yakından bağlılıktır; yani yurtseverlik, ülkeye (veya ulus devlete) bağlılık (sevgi) duygularını ifade eder.

Primoratz (2002:444)'a göre, yurtseverlik genellikle bir ülkenin politik yaşamına yapıcı katılımı içerecek şekilde düzenlenir. Anderson (2001:30)'a göre, yurtseverlik birey-toplum-devlet arasındaki bağı oluşturan bir değerdir. Yurtseverlik ülkenin coğrafi, etnik, kültürel, tarihî ve siyasi birlikteliğinden yana olmanın dışında, birtakım sembolik formları ve onları nitelendiren düşünceler ile ahlakî ve duygusal bağlantıyı da içine alır(Akt; Şarşembiyeva, 2015;177).

Holsti (1995)'ye göre, yurtseverlik insani bir ihtiyaçtır. Çünkü insanların refah, güven ve grup kimliğine dayalı beklentileri vardır. Bu kimliklerini ulusal sembollerle güçlendirilir. Grup kimliği ulus-devlet kavramlarıyla da bağlantılıdır(Akt. Zamir & Horowitz, 2013:203).

Milliyetçilik ile yurtseverliğin bazı durumlarda kesişebileceği ancak aynı olmadığı bazı araştırmacılarca kabul edilen durumdur. Nathanson (1993)'a göre, yurtseverliğin aşırı yönde olması durumunda, kişi ülkesine tapar ve onun üstünlüğüne olan inancı ile egemen olma arzusunu birleştirir ve saldırgan tavır alabilir. Bu durumda kişi hedefleri doğrultusunda acımasızca hareketler sergileyebilir. Benzer şekilde Giroux

(2008) da milliyetçilik ile bağlantılı olmasa bile, yurtseverliğin sosyal çatışmalar ve savaşlarla olan bağlantısı olduğunu düşünmektedir. Örneğin, 11 Eylül 2001'deki terörist saldırılarından sonra ABD'de yurtseverliğin muazzam yükselişi, bu saldırıların sonucu olarak ortaya çıkmıştı. Bundan sonra yurtseverlik anlayışı, Amerikan kolektif kimliğinin daha güçlü algılanmasını ve çekirdek Amerikan değerlerinin savunulmasıyla birlikte sivil özgürlüklerin, ifade özgürlüğünün, muhalefet kültürünün ve eleştirel seslerin bastırılmasını da tetikledi(Akt. Kodelja, 2011:128). Ayrıca, bu nefret söylemi ve olaylar milyonlarca Müslüman Amerikalılara karşı tahammülsüzlüğün artmasına neden olmuş bazı durumlarda ölümle sonuçlanmıştır. Yurtseverlik ile şiddet arasındaki bu türden bir bağlantı, yurtseverliğin yüce gösterileri olan ülkesi için ölmek ve öldürmek için hazır olma durumundan kaynaklanmaktadır(Kodelja, 2011: 128). Archard (1999:159)'a göre milliyetçilik, siyasal bir teori olarak ulusun ve devletin doğru bir şekilde uyumuyla ilgilidir. Bir ulusun bağımsız egemen devlet olma niteliğine sahip olması gerektiğini ve devletlerin tek bir ulusal kimlik tarafından birbirine bağlanması gereken siyasi topluluklar olduğunu iddia eder. Yani devletler uluslar olmalı ve uluslar devlet olmalıdır. Yurtseverlik ise her insanda doğal bir şekilde doğuştan var olan, doğduğu, büyüdüğü, "havasını kokladığı", "suyunu içtiği" ve "ekmeğini yediği" topraklara karşı duyduğu olumlu hislerin bir tezahürüdür. Neredeyse içgüdüsel bir duygudur. Oysa milliyetçilik çoğu durumlarda bu duygunun siyasal alanda istismar edilmesi olgusuna dayalı olarak gelişmiş bir siyasal ideolojidir(Çancı, 2008:113).

Yurtseverliğin bazı araştırmacılar tarafından her ne kadar bazı durumlarda milliyetçilikle kesişebileceği düşünülse de yurtseverlik ile milliyetçiliğin farklı olduğu fikri yaygındır. Nathanson (1993)'a göre yurtsever, daha çok ülkesini sevip ve onun iyiliğini düşünürken, milliyetçi başkalarıyla çatışmaya ve savaşlara katılmaya isteklidir ve milliyetçi yabancı düşmanlarına ve başka ülke vatandaşlarına karşı gereksiz bir düşmanlığa sahiptir. Benzer şekilde Kosterman ve Feshbach (1989) da yurtseverlik ve milliyetçilik tutumlarının farklı olduğunu savunmuş; yurtseverlik bir millet için sevgi ve gurur derecesi iken, milliyetçiliğin ülkesinin daha üstün, baskın ve egemen olma hisleriyle ilgili olduğundan bahsetmiştir.

Kısaca özetlenecek olursa yurtseverlik kavramı üzerine farklı tanımlamalar yapılmıştır. Araştırmacıların genel olarak katıldığı yurtseverlik tanımı, bireylerin vatanına ve ülkesine olan sevgisidir. Bunun yanında yurtseverliğin bazı durumlarda milliyetçilik ile örtüştüğü fikri de görülmektedir. Yurtseverliğin kişinin ülkesine yönelik

canı pahasına fedakarlık duygusu, ulus-devletlerdeki milliyetçi tutumla benzerlik göstermesi açısından tartışmalara neden olmuştur. Ancak yaygın olan fikir ayrı kavramlar olduğudur. Bununla birlikte yurtseverlik, bir gruba ait olma isteğini ve aidiyet duygusunu, psikolojik güvenlik için grup kimliğini, özel bir değeri, kendi çıkar ve özgürlüğünü temsil eden siyasal kurumlara olan sevgiyi de içermektedir.

2.2. Yurtseverlik Tutumlarının İncelenmesi

Yurtseverlik üzerine yapılan bazı çalışmalarda yurtseverliğin farklı boyutlarına ilişkin ayrımlar yapılmıştır. Adorno ve arkadaşları (1950:107), gerçek ve sözde yurtseverlikler arasında bir ayırım yaptılar. Onlara göre, sözde yurtseverlik, kendi ulusal ve kültürel değerlerine körü körüne bağlılığı ve diğer ulusların dış gruplar olarak reddedilmesini içerir. Öte yandan gerçek yurtseverlik, diğer ulusların değerlerine ve kültürlerine karşı ılımlıdır, kendisinin şahsen kabul edemeyeceği bir şeye izin verebilir, ulusal değerlere bağlılığı eleştirel bir temele dayanır. Katı bir uyumsuzlukla dış grupları reddetme ve onlara karşı emperyalist çaba gösterme eğiliminde olmaz.

Öte yandan Nathanson (1997), yurtseverliği “*Aşırı yurtseverlik*” ve “*İlmlü yurtseverlik*” olarak iki boyutta ele almıştır. Bu bağlamda Nathanson, Tolstoy’un yurtseverlikle özdeşleştirdiği aşağıda sıralanan özelliklerin, Aşırı yurtseverlikle ilgili olduğunu ve tehlikeli boyutlara ulaşabileceğini iddia etmiştir.

1. Kişinin ülkesinin üstünlüğüne olan inanç
2. Diğer ülkeleri baskı altına alma isteği
3. Kişinin ülkesi için özel bir endişe duyması
4. Kişinin ülkesinin amaçları peşinde için hiçbir kısıtlamanın olmaması
5. Askeri politikaların sorgusuz desteklenmesi

Nathanson'a göre bu özellikler tehlikelidir. Çünkü, kişinin ülkesinin üstünlüğe olan inancı, egemen olma arzusuyla birleştiğinde saldırgan politikalara yol açar. Kişinin kendi ülkesi için özel bir endişe duyması, başkalarına karşı düşmanlık ya da duygusuzluk içerir ve bu da kişinin kendi hedeflerinin peşinde acımasızca koşmasına yol açar. Çünkü ulusu adına yapılabilecekleri konusunda hiçbir sınırlama tanımaz. Son olarak birey ülkesinin haklı ya da haksız olduğuna bakmadan, ülkesinin politikalarının sorgusuz kabul eder ve bu durum ülke liderlerinin doğru olmayan kararlarında bile vatandaşların pasif katılımlarına neden olur. Bunlar yurtseverliğin tanıdık özellikleri olsa da yurtseverliğin esas temel özellikleri değildir. Ulusal bağlanma duygularını tanımlayan kelime listesi sadece yurtseverliği değil aynı zamanda şovenizm, aşırı milliyetçilik ve yabancı

düşmanlığı gibi kelimeleri de içermektedir. Yurtsever, daha çok ülkesini sevip ve onun iyiliği için düşünürken Aşırı milliyetçi, ülkesine aşırı bir sevgi duyar ve ülkesinin değeri abartır. Yurtseverler ülkelerinin gelişmesi ve ülkelerinin savunulması ile ilgili endişe içinde olurken, Aşırı milliyetçi başkalarıyla çatışmaya ve savaflara katılmaya isteklidir. Yurtsever, vatandaşlarıyla özel bir bağlantı ve iletişim içindeyken, aşırı milliyetçi yabancı düşmanlarına ve başka ülke vatandaşlarına karşı gereksiz bir düşmanlığa sahiptir. Bu terimler, aşırı yurtseverlik biçimlerinin kötü olduğunu ve yurtseverliğin ılımlı olması gerektiği konusunda genel bir farkındalık göstermektedir(Nathanson, 1993: 29).

Westheimer (2006:609) yurtseverliği, “otoriter” ve “demokratik” yurtseverlik olarak ele almıştır. Aşağıdaki tabloda yurtseverliğin bu türlerinin ayırt edici özelliklerini sıralamıştır.

Tablo 1. Yurtseverlik Tutumları

	Otoriter Yurtseverlik	Demokratik Yurtseverlik
İdeoloji	* Kişinin ülkesinin diğerlerinden daha üstün olduğuna dair inanç. *Toprağa, doğuştan kazanılan haklara, yasal yurttaşlığa ve hükümetin amacına temel bağlılık *Sorgusuz bağlılık *Liderleri şartsız destekleme *Ulus içindeki kusurlara ve sosyal anlaşmazlıklara kör olma *Karşıt düşüncedekileri tehlike ve istikrarsızlık olarak görme	*Bir ulusun hedeflerini takdir etme ve saygı gösterme inancı *Demokrasinin temelini oluşturan ilkelere bağlılık. *Sorgulayan, eleştirel, düşünen *Özgürlük, adalet gibi belli ilkelere yönelik toplumun ilgisi *Ulus içindeki kusurları kınamaya açık sözlü olma * Karşıt düşüncedekilere saygılı olma, onları teşvik etme
Slogan	*Benim ülkem, Haklı ya da haksız * Ya sev ya terk et.	*Farklı düşünceler yurtsever unsurlardır. *Sessiz kalmama hakkın var.
Tarihsel Örnek	McCarthy döneminde faaliyet gösteren Amerikan Karşıtı Aktiviteler Komitesi (HUAC)'nin tutanakları, muhalif görüşlerin Amerikan karşıtı olduğu ve yurtsever olmadığı fikrini güçlendirmiştir.	Paul Robeson, Pete Seeger ve bazı kişilerin şiddetli yurtseverlik ifadelerinin daha önce HUAC'ın demokrasi ve adalet ilkelerinin Amerikalılardan uzaklaşmasına yönelik çabalarına karşı komiteyi uyarması
Güncel Örnek	Irak'taki savaşa karşı gelmek ile Amerika'dan nefret etmeyi veya teröre destek vermeyi eşit görmek.	Özellikle de Ulusal kriz dönemlerinde eşitlik, adalet, hoşgörü ve sivil özgürlükler gibi Amerikan ilkelerini desteklemek

Kaynak: Westheimer, 2006, s.610.

Kör yurtseverlik, eleştirel olmayan yurtseverlik ya da otoriter yurtseverlik olarak adlandırılırken, yapıcı yurtseverlik de demokratik yurtseverlik olarak adlandırılmıştır(Huddy & Khatib, 2007).

Otoriter yurtseverlik, kişinin ülkesinin üstün olduğu inancına dayanır, topluma uyumludur ve ülkesinin liderlerini koşulsuz desteklemeyi kabul eder. Demokratik

yurtseverlik, ulusların hedeflerinin saygıya layık olduğu inancını içerir. Demokratik yurtseverlik, demokratik yaşamın önemli bir özelliği olarak karşıt düşüncedekilerin cesaretlendirilmesine bile saygılıdır. Westheimer'a göre öğretilmesi gereken demokratik yurtseverliktir.

Siyaset bilimci Douglas Lummis'e göre otoriter yurtseverlik, kişinin isteğinden, seçim hakkından feragat etmesi ve otoriteyi anlama ihtiyacıdır. Duygusal anlamda ise demokratik sorumlulukların yükünden kurtulmanın verdiği bir minnettarlıktır. Otoriter yurtseverlik, hükümetin davasına bağlılık gerektirir ve bu nedenle muhalifliğe karşıdır(Westheimer (2006:611).

Vincent (2009:352) “güçlü” ve “ılımlı” yurtseverlik tanımından hareket eder. Benzer şekilde, Kodelja (2011:134) da “aşırı” ve “ılımlı” yurtseverliğe atıfta bulunur. En yaygın kabul gören ikili sınıflandırmalardan biri Staub tarafından yapılmıştır. Staub (1997, 2003) yurtseverliği “Kör yurtseverlik” ve “Yapıcı yurtseverlik” olarak iki başlık altında ele almıştır. Araştırma kapsamında yurtseverliğin kör ve yapıcı boyutlarına değinilmiştir.

2.2.1. Kör Yurtseverlik

Kör yurtseverlik, bir ülkenin mevcut politikalarına koşulsuz destek olma olarak tanımlanmıştır(Schatz ve diğerleri, 1999). Kör yurtseverler, kendi ülkesinin her politikasını tartışmasız kabul eden bir bakış açısına sahiptirler. Ülke meseleleri konusunda eleştirel-rasyonel tutum yerine belirli sembollerin etkisinde kalarak sorgusuz-itaatkar davranış sergilerler. Kör yurtseverlik demokratik ilke ile tutarsızdır. Çünkü eleştiriye karşı hoşgörüsüzlük, özgür düşünceye ve başkalarıyla etkileşime karşı olmayı savunur. Sonuç olarak tartışma, analiz etme ve eleştiri gibi değerler göz ardı edilir(Kahne & Middaugh, 2006). Eleştiri, sorgulama, protestolar kültürel kirlilik ve ülke için zararlı olarak kabul edilir. Kör yurtseverlik, dış düşman korkusuyla ülkeyi-toplumunu kontrol etme eğilimindedir(Barnes, 2010).

Eleştirel olmayan yurtseverlik (kör), yaygın yurtseverliğin iyi bir ölçüsü değildir; çünkü hem ideolojik olarak bölücüdür, hem de milliyetçilik ve etnosantrizme yakın olarak yurtseverlik ve milliyetçilik arasındaki ayrımı bulanıklaştırmaktadır(Huddy ve Khatib, 2007:64).

2.2.2. Yapıcı Yurtseverlik

Yapıcı yurtseverlik, bir ulusun politikalarının ve eylemlerinin en yüksek idealleri ile tutarlı olup olmadığını sorgulama isteğini temsil eder(Schatz, ve diğerleri, 1999). Staub (1997; 2003)'a göre yurtseverliğin bu türünün amacı, gerektiğinde temel insan değerlerini zayıflatan siyasi oluşumlara karşı çıkararak uzun vadede ulus için olumlu bir kimlik oluşturmaktır. Politikalar, uygulamalar, kurumlar ve kültürler her zaman hatalı olmaktan sorumludur ve koşullar değiştiğinde vatandaşların düzeltici eylemlerde bulunmaya istekli ve yetenekli olmaları önemlidir.

Yapıcı yurtseverlik ulusu idealize etmez, aksine ulusal politikaları eleştirir ve ulusal hedeflere ve demokratik değerlere uygun olduğu sürece onları destekler. Ulusun tarihini farklı yönlerden yorumlamak yapıcı yurtseverliğin bir özelliğidir. Bu özellik kör yurtseverlik tarafından ihanet olarak algılanabilir(Bar-Tal, 1993; 1997; Schatz ve diğerleri, 1999).

Yapıcı yurtseverlik, bir ülkenin milletinin savaşa dahil olduğu zaman içinde vatandaşların savaşın adil olup olmadığını ve ülkenin çıkarlarını sorgulamadaki istekliliğini yansıması açısından önemlidir. Genel olarak yapıcı yurtseverlik, mevcut hükümet politikalarının, anayasal olarak güvence altına alınmış ifade özgürlüğünün, din özgürlüğünün, yargılama süreci ve tüm gözaltına alınanlara muamelenin insan hakları ile tutarlı olup olmadığını açık bir şekilde tartışılmasını içerir(Oh, Williams, Bliss, & Krohn,2009: 96).

2.3. Kör ve Yapıcı Yurtseverlik Tutumlarının Karşılaştırılması

Kör ve yapıcı yurtseverlik, bir kişinin ülkesine sadakat ve gurur duymayı içerir. Ancak, kör yurtseverlik, insan haklarına aykırı ve başkalarına zarar verse bile ulusal politikaları kabul eder. Kör yurtseverlik toplumdaki alt grupları göz ardı ederken, yapıcı yurtseverlik tüm vatandaşları dikkate alır. Bu bakımdan kör yurtseverlik milliyetçiliğe yakın olarak değerlendirilirken, yapıcı yurtseverlik demokratik vatandaşlık değeri olarak kabul edilir. Kör yurtseverlik, ülkeye yönelik her türlü eleştiriye karşı tahammülsüzken, yapıcı yurtseverlik, grubun hedefleri ile olan uyumu açısından bir eylemi sorgulamaktadır. Kör yurtseverlik, politik ayrımcılık ve cehalet ile karakterize edilirken, yapıcı yurtseverlik daha büyük sosyal hedefler ve daha yüksek politik katılımı amaçlamaktadır. Kör yurtseverlik, ulusal güvenlik (ve özellikle de ulusal kültür) açısından tehlikede olma duygusuyla güçlü bir şekilde ilişkilendirilirken, yapıcı yurtseverlik ulusal kimliği bir kenara koymakta ve hatta ulusal üstünlük duygusunu inkar

etmektedir. K r yurtseverlikteki sosyal sınırlar, ulusal tarih boyunca yaratılan soy ve ilkel terminolojiye dayanarak tanımlanırken, yapıcı yurtseverlikteki sosyal sınırlar, sivil prosedürler ve yaygın olarak paylaşılan siyasal yapılarla yaratılmaktadır(Schatz ve diğ rleri, 1999).

2.4. Tutum

Tutum, bireyi davranışa hazırlayıcı karmaşık bir eğilimdir. Böylece, bireyin çevresindeki çeşitli objelere karşı beslediği duyguları, o objeler hakkında fikirleri ve bilgileri ve onlara karşı davranışları devamlılık ve düzenlilik gösterir(Kağıt başı, 2008: 112).

Tutum ne olduğu konusunda farklı tanımlamalar yapılmıştır. Genel anlamda tutumun ne olduğuna bakacak olursak; Güven & Uzman (2006:528)'a göre, tutum kavramının tanımı konusunda ortak bir tanım üzerinde durulamamasının temel nedeni, sosyal bilimlerde kavrama farklı açılardan yaklaşılması gösterilebilir.

Smith (1968)'e göre tutum, bir bireye atfedilen ve onun bir psikolojik obje ile ilgili düşünce, duygu ve davranışlarını düzenli biçimde oluşturan bir eğilimdir (Akt. Kağıt başı, 2008:110). Kağıt başı (2008), Smith'in bu tanımından yola çıkararak, bir tutumun sadece bir davranış eğilimini ya da sadece bir duyguyu meydana getirmediğini, düşünce-duygu-davranış eğilimi bütünleşmesi olarak ortaya çıktığını söylemektedir. İnceoğlu (2010;13)'e göre tutum, bireyin kendine ya da çevresindeki herhangi bir nesne, toplumsal konu, ya da olaya karşı deneyim, bilgi, duygu ve güdülerine dayanarak örgütlediği zihinsel, duygusal ve davranışsal bir tepki  n eğilimidir. Tutumun tanımında bilişsel, duyuşsal ve davranışsal ögelere yer verildiği görülmektedir. Benzer şekilde, Aydın (2008) & Ruffell (1998) tutumu üç boyuta ayırmış bu boyutları bilişsel, duyuşsal ve davranışsal olarak tanımlamışlardır(Akt. Açıkgöz, 2017:22).

2.5. Tutumun  geleri

Tutumlar genellikle bilişsel (inançlar), duyuşsal (duygular) ve davranışsal (mevcut aksiyonlar)  gelerden meydana gelir. Bilişsel  ge tutum nesneleri hakkındaki inançlara dayanır. Duyuşsal  ge, inançlara dayalı heyecansal duygulardan oluşur. Tutumun duyuşsal ögesi bilişsel ögesine oranla daha basittir ve tutumların  l lmesinde daha ön plandadır. Davranışsal  ge ise tepki göstermeye hazır oluştur( etin, 2006: 30). Güney (2000)'e göre, Bilişsel boyut kişinin tutum objesi ile ilgili bilgi, inanç ve düşüncelerinden oluşur. Duyuşsal boyut, bireyin tutum hakkındaki duygu ve

değerlendirmelerinin açıklamasıdır. Duyuşsal boyut canlı- cansız, somut-soyut olan şeylere karşı bireyin heyecanını içerir(Akt. Açıkgöz, 2017:22).

Tutumun oluşması için bu üç temel öge arasında örgütsel ve uyumlu bir ilişki ve eşgüdüm olmalıdır aksi durumda tutumun oluşması mümkün değildir(İnceoğlu, 2010). Bu ögeler yerleşmiş ve güçlü tutumlarda tam olarak bulunur, bazı daha zayıf tutumlarda ise özellikle davranışsal öge çok zayıf olabilir(Kağıtçıbaşı, 2008).

Bilişsel Öge

Genel tutumla ilgili çeşitli bilişler ya da düşüncelerdir. Tüm bilgi ve görüşler söz konusu tutumun bilişsel ögesini oluşturur. Örneğin; Ahmet, kadınların çalışmasının çocuklarını ihmal etmelerine, aile huzursuzluğuna, vb. sonuçlara yol açacağını düşünebilir(Kağıtçıbaşı, 2008:112). Örnekte, kadınların çalışmasının neden olacağı sorunlar, bireyin kadınların çalışmasına yönelik tutumunda bilişsel yanı oluşturmaktadır.

Duyuşsal Öge

Ringness (1975)'e göre, duygusal alan hayatımızın duygu ve duygusal bileşenlerinden oluşur. Bunlar olumlu ve olumsuz duyguların yanı sıra duygusal tavırları, değerleri, ilgi ve yargıları, ahlak ve karakteri hatta kişisel ve sosyal yargıları içermektedir(Akt. Malmivuor, 2001:10). Örneğin; Ahmet karısının çalışmasını düşündüğü zaman rahatsız olabilir, sinirlenebilir, bunu istemeyebilir. Bu olumsuz duygular, incelediğimiz tutumun duygusal ögesini oluşturmaktadır(Kağıtçıbaşı, 2008:112).

Davranışsal Öge

Davranışsal öge, bireyin belli bir uyarıcı grubundaki tutum konusuna karşı davranış eğilimini yansıtır. Bu davranış eğilimleri sözler ya da diğer hareketlerden gözlemlenebilir. Bunlar bireyin alışkanlıkları, normları ve söz konusu tutum nesnesi ile doğrudan ilişkili olmayan tutumlarının da etkisi altındadır(İnceoğlu, 2010:25). Örneğin, Ahmet, çalışmak isteyen karısıyla kavga etmeye yönelebilir. Aynı şekilde kızının çalışmasına izin vermek istemez, arkadaşı Mehmet'e de karısını çalıştırmamasını öğütleme eğilimindedir. Bunlar tutumun davranışsal ögesidir. Bu tür davranış eğilimleri arttıkça, tutumun gerçekten davranışa yol açması olasılığı artar(Kağıtçıbaşı, 2008:112).

2.6. Tutum ve Yurtseverlik İlişkisi

Tutum, bireyin bir nesneye, bir duruma, bir kuruma, kişi ya da kişilere, bir davranışa yönelik oluşturduğu eğilimdir(Ajzen, 1993). Bir kişinin herhangi bir objeye, olaya veya duruma ilişkin geliştirdiği olumlu veya olumsuz vaziyet alma durumudur(İpek & Bayraktar, 2004). Bireyler tutumları, kendi deneyimleri veya aile, arkadaş ve okul ortamı gibi sosyal gruplardan öğrenebilir. Kişinin deneyimleri bilişsel ve duyuşsal öğelerle, aile ve arkadaş grubu ise davranışsal öğelerle bağlantılıdır. Diğer bireyler insanların davranışlarını etkileyebilmektedir(Traindis, 1971).

Yurtseverlik bireyin içinde bulunduğu grubun ilgilerini ve amaçlarını nasıl algıladığıyla ilgilidir(Tamir, 1997). Birey gruba bağlanarak sosyal bir kimlik geliştirir ve yurtseverliği grubun iyiliğini isteme, fedakârlık ve endişe etme duygularını içeren psikolojik bir değer olarak benimser(Bar-Tal, 1993). Bu açıdan yurtseverlik sübjektif bir değer olarak karşımıza çıkmaktadır. Bireylerin yurtseverlik algılarının farklı olmasından dolayı bazı araştırmacılar yurtseverlik değerinin farklı boyutlarına değinmiş ve evrensel değerler temelinde bu tutumları olumlu veya olumsuz olarak nitelendirmiştir. Nitekim, otoriter, kör, güçlü ve aşırı yurtseverler, ülkelerinin her politikasını sorgusuz kabul eden ve demokratik değerler ile tutarsız bakış açısına sahip olduklarından olumsuz olarak nitelendirilirken; demokratik, ılımlı, yapıcı yurtseverler ülke politikalarının demokratik ilkelerle tutarlı olup olmadığını sorguladıklarından olumlu olarak nitelendirilir(Kodelja,2011; Nathanson, 1993; Staub, 1997, 2003; Vincent, 2009; Westheimer, 2006).

Triandis (1971)'e göre tutumlar bir objeye ilişkin davranışsal sürekliliği tetiklemektedir. Bu bağlamda bireyin yurtseverlik algıları davranışlarında olumlu veya olumsuz şekilde devamlılık gösterebilir. Öğrencilere yurtseverlik olumlu bir tutum şeklinde kazandırılmazsa, yurtseverlik sözde kalıp ahlaki eylemlere dönüşmez. Birçok insan kendini yurtsever olarak görebilir ancak tutumlar davranışa dönüştüğünde ülkesinin kamusal birikimlerini koruma noktasında duyarlı olmayabilir. O yüzden yurtseverlik tutumunun bireyle olumlu veya olumsuz şekilde bulunması, yurtseverlik değerinin hangi boyutta kazandırıldığıyla ilgilidir. Bu açıdan tutumlar yurtseverliğe yönelik pozitif ya da negatif şekilde ortaya çıkabilmektedir.

2.7. Türk Eğitim Programlarında Yurtseverlik Eğitimi

Ülkemizde yurtseverlik anlayışını bireylere aktarmada Tarih dersleri, Demokrasi ve Vatandaşlık Eğitimi, Sosyal Bilgiler Eğitimi gibi dersler rol oynamaktadır. 1908'deki Malumat-ı Medeniye ve Hukukiye ders kitaplarından günümüzün Vatandaşlık ve İnsan Hakları Eğitimi kitaplarına uzanan yaklaşık yüz yıllık süreçte, siyaset sınıfı tarafından tasarılanan “*makbul vatandaş*” profili, Türk siyasal kültürüne egemen olan zihniyet kalıplarına ve bunların zaman içindeki dönüşümüne ilişkin ipuçları vermektedir (Üstel, 2004:319).

1913 tarihli ilkokulların ders müfredatına “*Musahabat-ı Ahlakiyye*” adıyla giren vatandaşlık eğitimi dersi 1922’de “*Malumat-ı Medeniye*”, 1924’te ise “*Musahabat-ı Ahlakiyye*” ve “*Malumat-ı Vatanıyye*” adını almıştır. Ayrıca Cumhuriyet tarihinde ilk olarak Mustafa Kemal’in etkin katılımı ile Prof. Dr. Ayşe Afet İnan’ın kaleme aldığı “*Vatandaş İçin Medeni Bilgiler*” adlı kitap “*Malûmat-ı Vatanıyye*” dersi ile 1926 ilköğretim programında okutulmuştur. Vatandaşlık eğitimi 1927’de Yurt Bilgisi, 1948’de Yurttaşlık Bilgisi, 1985’te Vatandaşlık Bilgileri ve 1997’de Vatandaşlık ve İnsan Hakları Eğitimi adı altında verilmiştir(Gözütok, 2003; Çelik, 2009: 27).

1998-2005 yılları arasında 7 ve 8. sınıflarda “*Vatandaşlık ve İnsan Hakları*” dersi zorunlu olarak verilirken 2005’te yenilenen ilköğretim programı ile kademeli olarak kaldırılmış; Hayat Bilgisi, Sosyal Bilgiler, Türkçe, Matematik ve Fen ve Teknoloji derslerinde bir ara disiplin şeklinde yer almaya başlamıştır. 2010-2011 yılında 8. sınıflara seçmeli ders olarak verilirken, 2012 yılında zorunlu ders olmuştur(Tezgel, 2008: 50; Er, Ünal & Özmen, 2013:182). Daha sonra 2015 yılında son kez okutulan “*Vatandaşlık ve Demokrasi Eğitimi*” dersi kaldırılmış, 2015-2016 öğretim yılında “*İnsan Hakları, Yurttaşlık ve Demokrasi*” adıyla ayrı bir ders konulmuştur. Türkiye’de 2016 yılından itibaren vatandaşlık eğitimi ortaokulda Sosyal Bilgiler ve tüm derslerde ara disiplin olarak verilirken, ilkokulda 4. Sınıf öğrencilerine ayrı bir ders olarak verilmiştir(Ersoy, 2016; Beldağ, Bayır & Ersoy, 2017).

Sosyal bilgilerin tarihi gelişimi olarak cumhuriyetten itibaren 1924 ve 1926 İlk Okul Programı, 1936 İlkokul Programı, 1948 İlkokul Programı, 1962 İlkokul Program Taslağı, 1968 İlkokul Programı, 1990 Sosyal Bilgiler Programı, 1998 Sosyal Bilgiler Programı, 2004- 2005 Sosyal Bilgiler Programı ve 12 yıllık zorunlu eğitim modeline kadar sosyal bilgiler ele alınmıştır(Çatak, 2015:70).

Geçmişten günümüze eğitim programlarında ve ders kitaplarında yurtseverliğe ilişkin hedeflere ve anlayışlara yer verilmiştir. Osmanlı devletinde Tebaadan vatandaşa geçiş ile öğretim programlarına giren “*Malumat-ı Medeniye*” dersinin temel hedefi, Meşrutiyet rejiminin kurumlarına bağlılığın telkini ve yeni toplum projesinin değerlerinin içselleştirilmesi olmuştur. 1908’i izleyen dönemde ders kitaplarında “*vatan*”ın temsili olan osmanlıcılık (genel vatan) fikri, siyasal-hukuksal aidiyet olarak yurtseverliğin inşasında önemli bir yer tutmuştur. Ancak Balkan Savaşları'nın ulusal onurda yarattığı travma, arkadan vurulmuşluk duygusu “*vatan*” anlayışını yurtseverliğin en yüce dışavurum biçimi olarak kabul edilen hayatını vatan uğrunda feda etme ve Türkler üzerinden inşa edilmek istenen organik “*ulus ve yurttaşlık*” oluşturma anlayışına itmiştir. Bu anlayış, cumhuriyet dönemi kitaplarına da damgasını vuran “*kurucu unsur Türkler*” vurgusuna, ulusun özcü niteliklerle donatılmasına uygun bir çerçeve sunacaktır (Üstel, 2004:319).

Cumhuriyet döneminde 1926 İlkokul Programı'yla Malumat-ı Vataniye dersinin adı Yurt Bilgisi olarak düzenlenmiştir(Öztürk & Deveci, 2011: Akt. Çatak, 2014:20). 1924-1927 dönemi “*Malumat-ı Vataniye*” kitaplarında yurttaşlar büyük bir ailenin bireyleri olarak yer alırken, 1926 “*İlk Mektep Müfredat Programı*” ile yurttaşlık devlet eksenli militan bir nitelik kazanmaya başlamıştır. Programda Yurt Bilgisi dersinin amacı kısaca çocuğa en geniş mana ile yurdu ve milletini sevdirmektir(Üstel, 2004: 134-135).

Cumhuriyet döneminin üçüncü programı olan 1936 programı daha önceki öğretim programlarında olduğu gibi cumhuriyete, inkılâplara ve sisteme sadık iyi vatandaşlar yetiştirme amacını muhafaza etmiştir. 1936 programına göre sosyal bilgiler kapsamında değerlendirilen Tarih dersinin esas amacı, Türk çocuklarına Türk İnkılâplarının manasını, kapsamını ve tarihi önemini kavratmaktır. Coğrafyanın amacı, çocuklara memleketimizi ve yurdumuzu tanıtmak ve sevdirmek; Yurt Bilgisi'nin amacı ise Türk İnkılâbının manasını, muhtelif cephelerinin önemini, Türkiye'nin saadet ve refahına yaptığı katkıyı ve memleketin istikbaline yapacağı tesiri öğrencilere kavratmak, onları Atatürk inkılâbının fedakâr birer unsuru olarak yetiştirmek şeklinde belirlenmiştir(MEB,1936; Tazebay, 2000; Akt. Akpınar & Kaymakçı, 2012;606). “*Türklük*” vurgusunun öne çıktığı Program'da Yurt Bilgisi dersinin hedefi, milli kurumlara saygılı ve özverili yurtsever yurttaş tipinin inşasıdır. Dolayısıyla yurttaşlık, devletle birey arasında hukuksal ve siyasal bir ilişkinin anlatımı olmanın ötesinde bağlanma-özveri-itaat sistematiğine dayanan bir konumdadır(Üstel, 2004:142).

1968 yılına kadar yürürlükte kalacak olan ve Cumhuriyet tarihinin en uzun süre yürürlükte kalmış ilkokul programı olma özelliğini taşıyan 1948 tarihli İlkokul Programı'nda ise Cumhuriyet döneminden beri ilkokulun temel görevleri arasında kabul edilen "*millileşme*" hedefi sürdürülür. Programın açıklamalar bölümü, görev eksenli yurttaşlık ve yurtseverlik anlayışını öğrencilere kavratmak yolunda öğretmeni görevlendirir. Yurttaşlık Bilgisi derslerinde milli birlik ve dayanışmanın, milli disiplinin manasını ve önemini çocuklara kavratmak esastır. Öğretmen, millet için yaşamanın, millet için ölmenin, millete bütün varlığını, benliğini vermenin Türk çocuğunun ödevi ve ülküsü olduğunu milli amaçları gerçekleştirmenin her amacın üstünde bulunduğunu çocuklara aşılmalıdır.(Üstel, 2004:248).

2.7.1. Sosyal Bilgiler Programlarında Yurtseverlik

Sosyal bilgiler, toplumsal yeterliliğin geliştirilmesi için sosyal bilimlerin ve beşeri bilimlerin uyumlu çalışmasıdır. Okul programı kapsamında Sosyal bilgiler, antropoloji, arkeoloji, ekonomi, coğrafya, tarih, hukuk, felsefe, siyaset bilimi, psikoloji, din ve sosyoloji gibi disiplinlerin yanı sıra beşeri bilimler, matematik ve doğa bilimlerinden uygun içerikler üzerinde koordineli, sistematik bir çalışma yapılmasını sağlar(NCSS, 2018). Başka bir tanım Sosyal Bilgiler bireyin içinde yaşamış olduğu toplumu ve dünyayı daha iyi tanınmasına, içinde bulundaki topluma etkin bir şekilde katılmalarını sağlayacak bilgi, beceri, değer ve tutumları kazandırmayı sağlayan bir öğretim alanıdır. Yapısı ve doğası gereği bireyin kendi yaşantısından hareketle ve yine kendi yaşantısına doğrudan etki yapacak bilgi ve becerileri içeren bir öğrenme alanıdır(Kamber, Acun & Akar: 2011:196).

Sosyal bilgiler eğitiminin, öğrencilere vatandaşlık ve yurtseverlik bilincini kazandırmada önemli bir role sahip olduğu görülmektedir. Sosyal bilgilerin temel amacı, birbirine bağlı küresel bir dünyada kültürel olarak farklılıklara sahip demokratik bir toplumun vatandaşı olarak, bireylerin halkın yararı için bilinçli ve gerekçeli kararlar verme yeteneğini geliştirmelerine yardımcı olmaktır(NCSS, 2018).

Akbaş (2008)'a göre Bireylerin devletin temel ilkelerine sadık kalarak ve vatandaşlık hak ve görevlerinin farkındalığı ile diğer insanların iyiliğini düşünüp hareket etmeleri etkin bir vatandaşlık eğitimi alması ile mümkündür(Akt. Kara, Topkaya & Şimşek, 2012:150). Ayrıca Etkin vatandaşlık günümüzde toplumların demokratik bir yaşam sürmesi için istenen bir vatandaşlık biçimidir. Etkin vatandaşlar şu özelliklere sahip olmalıdır(NCSS, 2002; Akt. Belbağ & Bayır, 2016:926):

- Demokratik değerleri benimseme ve bu değerleri yaşama aktarma
- Kendisi, ailesi ve toplumun huzuru için sorumluluk üstlenme
- Kendisi, ailesi ve toplumun huzuru için sorumluluk üstlenme
- Toplumunu ve dünyayı biçimlendirme
- Tarihsel olaylar ve gelenekler konusunda bilgi sahibi olma
- Yerel, ulusal ve küresel boyuttaki sorunların farkında olma
- Kaynak çeşitliğini sağlayarak bilgi toplama ve yaratıcı öneriler geliştirme
- Anlamlı sorular sorma, görüşleri analiz ederek değerlendirme
- Karar verme ve problem çözme becerilerini etkili bir biçimde kullanma
- Bir grubun üyesi olarak etkili biçimde işbirliği yapma
- Toplumsal yaşama etkili bir biçimde katılma

Türkiye’de, sosyal bilgiler adı bazen kullanılmış olmasına rağmen 1968 yılına kadar programlara girmemiştir. 1968 yılında ilk defa Sosyal Bilgiler İlkokul Programı yayınlanmış ve Tarih, Coğrafya ve Yurttaşlık Bilgisi konularını içeren bir ders olarak yürürlüğe girmiştir. Sosyal Bilgiler dersinin bağımsız bir ders haline gelmesinde bu yıllarda ABD’de egemen olan “*Yeni Sosyal Bilgiler*” akımının önemli bir etkisi olmuştur(Günden, 1995; Nalçacı, 2001; Akt. Kan, 2010:670).

1962 öncesi ilkokul programlarında Tarih, Coğrafya, Yurt/Yurttaşlık Bilgisi adlarıyla yer alan dersler “*Toplum ve Ülke İncelemeleri*” adı altında birleştirilmiştir(Ünal & Ünal, 2012). 1962 program taslağı 1948 programının katı, yoğun ve mahalli şartları göz ardı eden anlayışına bir tepki ve değişen siyasal konjonktürün (çok partili siyasal hayata geçiş, 1960 İhtilali) bir sonucu olarak ortaya çıkmıştır (Arslan, 2000; Ertuğrul, 2000:Akt. Akpınar & Kaymakçı, 2012;606). 1962 ilkokul programı taslağına göre Hayat Bilgisi, Toplum ve Ülke İncelemeleri derslerinin amaçlarından(Sönmez,1998):

- “*Türk çocuğu, ailesine, ulusuna yurduna, Türk devrimlerine, ülkelerine bağlı, çalışkan, araştırmacı, inceleyici, fedakâr ve erdem sahibi iyi bir vatandaş, mükemmel bir insan olarak yetişir.*”
- “*Çocuğa farklı uluslar ailesi içinde Türk ulusuna düşen insanlık ödevlerini öğretmek (Ne Mutlu Türküm Diyene; Yurtta Sulh, Cihanda Sulh) ve birleşmiş milletler ülküsünü benimsetmek*”

maddeleri önceki dönemlerdeki görev eksenli ve militan ulusçu yurtsever anlayışın devam etmesinin yanı sıra evrensel değerlere önem verildiğini göstermektedir.

1968 İlkokul Programında Sosyal Bilgiler dersinin amaçları sınıflara göre belirtilmemiş olup, genel olarak dört başlık altında gruplandırılmıştır. Sosyal bilgiler dersine ilişkin amaçlardan; "*Şerefli bir tarihe sahip büyük bir milletin evladı olmanın gururunu duyar*" ve "*Türk Milletinin milli, ahlaki ve insani değerlerini kavrar ve her hareketinde bu değerlere uymaya çalışır*" vurgusu dikkat çekmektedir.

1969 tarihli Ortaokul Sosyal Bilgiler Programında bu dersin ilk amacı, öğrencilere:

- *Milletimizin üstün özelliklerini sürdürüp geliştirdikleri ölçüde geleceğe güvenle bakabileceğimizin ve muasır medeniyet seviyesine erişebileceğimizin ve en ileri millet vasfını alabileceğimizin inancını vermek*
- *Millet kavramını, Türk milletinin birer evladı olmanın şeref ve sorumluluğunu duyurmak; Türk milletinin zeki, kabiliyetli, çalışkan, cesur ve kahraman olduğunu kavratmak; şerefli milletimizin ona layık evlatları olmak yolunda sonsuz çaba harcamaları, bu yolda durmadan ve duraklamadan çalışmak gereğini anlatmak ve uygulamak*
- *Türk milliyetçiliğinin ilkelerini benimsetmek”*

ifadeleri Türk milleti eksenli militan eğilim içeren yurtseverlik anlayışını yansıtmıştır. Ancak 1968 tarihli İlkokul Programında Sosyal Bilgiler Programında aynı başlıkta;

- *Her insanın bir değer olduğuna inanır*
- *İnsanların kanunlar karşısında eşit olduklarını kabul eder*
- *Demokrasinin sadece bir idare şekli olmayıp herkesin karşılıklı hak ve sorumluluklar taşıdıkları, birbirlerinin görüş ve inanışlarını saygıyla hoşgörülle karşıladıkları bir yaşama şekli olduğu düşüncesini benimser.”*

ifadeleri geçmişe oranla önemli bir zihniyet değişikliğinin ipuçlarını verir ve hak eksenli bir yurttaşlık anlayışının evrensel boyutlarıyla ortaya çıkmasına yönelik bir çabayı ortaya koyar. 1960'ların giderek karmaşıklaşan yurt ve dünya sorunları karşısında sorgulayan, alternatifler arasından seçen ve sorumluluk yüklenen aydın yurttaşa vurgu yapmakta ve ülke sorunlarına yönelik duyarlılık ve sorumluluğun, bu bağlamda aktif ya da katılımcı yurttaşlığın teşviki anlamında Cumhuriyet tarihinin en demokratik programı olarak ortaya çıkmaktadır(MEB,1968:Akt. Üstel, 2004). 1968-1969 İlkokul ve Ortaokul Sosyal Bilgiler Öğretim Programlarına bakıldığında genel olarak vatani ve milletini yüceltme, etnik-kültürel aidiyet anlayışına sahip ve fedakar olan, demokrasinin gereği olan farklı

siyasi düşünüşlere saygı duyan, insani değerlere önem veren ve ülkesinin sorunlarına duyarlı olup zamanın problemlerine çözüm üretebilen demokratik değerlere bağlı militarist ağırlıklı yurtseverlik anlayışı hakimdir.

1985 yılında Ortaokullardaki Sosyal Bilgiler dersi kaldırılmış ve yerine 6. 7. ve 8. sınıflarda okutulan Milli Tarih, Milli Coğrafya, Vatandaşlık Bilgileri dersleri verilmiştir(Güngördü, 2001). 1980'lerle birlikte, 1940'ların sonuna kadar hakim olan "*militan yurttaşlık*" algı ve söylemine geri dönüş söz konusudur. Öğretim programlarının da ortaya koyduğu gibi milli eğitimden beklenen, gençleri yabancı ideolojilere karşı Atatürk milliyetçiliği ve milli şuurunu etkin tutmak, herkesin selameti için konulmuş sosyal davranış kurallarına uymayı sağlamak ve görev ekseni bir sadakat ve itaat kültürünü hakim kılmak amaçlanmıştır(Üstel, 2004:278-288). 1980 sonrası Milli Tarih, Milli Coğrafya ve Vatandaşlık Bilgileri adıyla üç farklı ders olarak okutulan Sosyal bilgiler dersinin amaçları arasında; "*Öğrencilerde milli ve vatani işlere ilgi uyandırarak onlara millet ve vatan için canla başla hizmet etme bilincini kazandırmak*" yer almaktadır(Yazıcı & Yazıcı, 2010a:653).

1998 yılında düzenlenen sosyal bilgiler programının amaçları incelendiğinde, yurtsever vatandaşlar yetiştirme çabasının belirgin bir şekilde ön plana çıktığı görülmektedir. Ulusal yönünün ağır bastığı açıkça görülen bu program ayrıca Türk milletinin üstün özelliklerini davranış haline getiren ve Türk milletine, Türk bayrağına, Türk asker ve ordusuna sevgi saygı ve güven duygusunu kuvvetlendiren bireyler yetiştirmeyi amaçlamıştır(Öztürk & Dilek, 2005; 67-68). Benzer şekilde önceki öğretim programlarında belirtilen milliyetçi yönü ağır basan yurtseverlik anlayışı devam etmiştir.

Davranışçı anlayıştan vazgeçilerek yapılandırmacı öğrenme yaklaşımına göre hazırlanan 2005 Sosyal bilgiler programı, 2004-2005 öğretim yılında pilot olarak seçilen ilköğretim okullarında denendikten sonra, 2005-2006 öğretim yılında tüm ilköğretim okullarında uygulanmıştır. Sosyal Bilgiler programı 2006-2007 öğretim yılından itibaren ise 6. ve 7. sınıflara aşamalı olarak uygulanmıştır(Bilgili, 2009). Bu yeni anlayışla öğrencilerin klasik ezbercilik anlayışından kurtarılması ve öğrenci pasifliğinin ortadan kaldırılması amaçlanmıştır.

2005 programı ile Sosyal bilgiler eğitim programlarının genel amaçları yurtseverlik değeri açısından incelendiğinde (MEB, 2010);

- *Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olarak, vatanını ve milletini seven, haklarını bilen ve kullanan, sorumluluklarını yerine getiren, ulusal bilince sahip bir vatandaş olarak yetişir.*
- *Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olarak, vatanını ve milletini seven, haklarını bilen ve kullanan, sorumluluklarını yerine getiren, ulusal bilince sahip bir vatandaş olarak yetişir.*
- *Atatürk İlke ve İnkılâplarının, Türkiye Cumhuriyetinin sosyal, kültürel ve ekonomik kalkınmasındaki yerini kavrar; lâik, demokratik, ulusal ve çağdaş değerleri yaşatmaya istekli olur.*
- *Türk kültürünü ve tarihini oluşturan temel öge ve süreçleri kavrayarak, millî bilincin oluşmasını sağlayan kültürel mirasın korunması ve geliştirilmesi gerektiğini kabul eder.”*

amaçları göze çarpmaktadır. Bununla birlikte programın uygulanmasına yönelik yapılan açıklamalarda, Sosyal Bilgiler üniteleri uygulanırken etkili ve sorumlu Türk vatandaşı yetiştirmek hedeflenmiştir. Bu açıklamalar şunlardır:

- *Millî Mücadele yıllarında bu bölgedeki faaliyetlere yer verilerek, coğrafya, tarih ve vatandaşlık konuları ile ilişkilendirilerek, millî bilinç ve tarih duyarlılığı oluşturulmaya çalışılmalıdır. Benzer şekilde “Edebî ürünler ve yazılı materyallerden (efsaneler, destanlar, masallar, atasözleri, halk hikayeleri, türküler ve şiirler vb.) yararlanılarak, sosyal bilgiler, edebiyat ve coğrafya kaynaştırılmalı, öğrencilere vatan sevgisi kazandırılmalıdır”*
- *Öğretmen, Atatürk’ün “Türk, öğren, çalış, güven”, “Ne mutlu Türküm diyene!” ve “Yurtta sulh, cihanda sulh” gibi sözlerinden hareketle, Türklerin tarihte oynadıkları rolü; askerlik, idare, hukuk, bilim, fen ve sanat alanında insanlığa hizmetlerini göstermelidir. Öğrencilerin, “Türk milletine, Türk bayrağına, Türk ordusuna ve vatanına hizmet eden kişilere sevgi, saygı ve takdir duygularını geliştirmelidir.”*

İfadeleri 6. ve 7. Sınıf sosyal bilgiler öğretimi programının genel yaklaşımında da belirtildiği üzere Millî kimliği merkeze alarak, evrensel değerlerin benimsenmesine önem veren yurtseverlik anlayışının olduğunu göstermektedir. Ayrıca programda öğrencilerin 7. sınıf sonuna geldiğinde; *“Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olarak, vatanını ve milletini seven, haklarını bilen ve kullanan, sorumluluklarını yerine getiren, ulusal bilince sahip bir vatandaş olarak yetişmesi”* amaçlanmıştır.

2005 sosyal bilgiler öğretimi programı genel olarak önceki öğretim programlarındaki milliyetçi anlayışı devam ettirmekle birlikte evrensel değerlere fazla yer vermeye çalışmış, militan ve yapıcı yurtsever anlayışı arasında denge kurmaya çalışmıştır. Bununla birlikte yurtseverlik değeri ünite kazanımlarında doğrudan verilecek değerler arasında yer almıştır.

2017 yılında tekrar düzenlenen taslak Sosyal Bilgiler Öğretim programında yurtseverlik değeri, öğrencilere aktarılması hedeflenen adalet, dostluk, dürüstlük, öz denetim, sabır, saygı, sevgi, sorumluluk, yardımseverlik gibi 10 kök değerlerden biri olmuş, yenilenen müfredat programında bu değerlerle ilişkili tutum ve davranışlar açıklanmıştır. Yurtseverlik değeri, “*çalışkan olma, dayanışma, kurallara ve kanunlara uyma, sadık olma, tarihsel ve doğal mirasa duyarlı olma, toplumu önemseme...*” gibi tutum ve davranışlar ile ilişkilendirilmiştir. 2005 Sosyal Bilgiler Öğretimi programda var olan “öğrenme alanları” 2018 sosyal bilgiler programında tüm sınıflar düzeyinde ünite olarak verilmiştir(TTKB, 2017; MEB, 2018).

2018 Sosyal Bilgiler Öğretim Programı'nın amaç ve yaklaşımları değerlendirildiğinde amaçlar bakımından 2005 programı ile aynı olduğu görülmektedir. Programının genel amaçları Yurtseverlik açısından incelendiğinde 2005 programına göre genel olarak hiçbir değişiklik göstermez iken, “*Milli, manevi değerleri temel alarak ve evrensel değerleri benimseyerek erdemli insan olmanın önemini ve yollarını bilmeleri*” maddesi ile yeni bir amaç eklendiği görülüyor(MEB, 2018; Tay, 2017:472). Ayrıca 2005 Sosyal Bilgiler Programı'nda olduğu gibi yurtseverlik değeri öğrenme alanlarında kazanımlar içerisinde doğrudan verilecek değer olarak devam etmiş, bazı öğrenme alanlarında ise örtük olarak kazanım açıklamalarına yedirilmiştir. Program yurtseverlik değeri açısından 2005 öğretim programı ile benzerlik gösterse de millî kimliği merkeze alarak, evrensel değerleri benimseyen erdemli bir insan yetiştirmeyi ek olarak vurgulamıştır.

2.8. İlgili Araştırmalar

2.8.1. Türkiye’de Yapılan Araştırmalar

Elban (2011)’nın “*Ortaöğretim 11.Sınıf Öğrencilerinin Tarih Dersine Yönelik Tutumları ile Yurtseverlik Tutumları Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi*” adlı Yüksek Lisans Tez çalışmasında, öğrencilerin yapıcı yurtseverlik tutumları çok yüksek, kör yurtseverlik tutumları orta düzeydedir. Cinsiyete göre öğrencilerin kör ve yapıcı yurtseverlik tutumları anlamlı farklılık göstermemiştir. Okul türüne göre ise, öğrencilerin yapıcı yurtseverlik tutumları en yüksek Anadolu Lisesi’nde, en düşük ise Meslek ve Endüstri Meslek Lisesi’nde görülmüştür. Ancak kör yurtseverlik boyutunda okul türüne ilişkin herhangi bir farklılaşma görülmemiştir.

Gömlüksiz & Cüro (2011), “*Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programında Yer Alan Değerlere İlişkin Öğrenci Tutumlarının Değerlendirilmesi*” adlı çalışmasında, Sosyal Bilgiler dersi öğretim programında yer alan yurtseverlik, kültürel değerler, saygı, çevre ve doğa, sorumluluk ve bilimsel tutum gibi değerlere ilişkin İlköğretim öğrencilerinin tutumlarını incelemiştir. Araştırma sonucunda, öğrencilerin yurtseverlik tutumuna ilişkin tutumları yüksek çıkmıştır. En yüksek tutumun ülke ve milletini sevmeye yönünde olmuştur. Ülkenin bağımsızlığına ve ulusal değerlere önem verme ve geçmiş tarihi ile gurur duymaya ilişkin tutumların da benimsendiği ortaya çıkmıştır. Ayrıca sosyo-ekonomik düzeyi iyi olan okullarda öğrenim gören öğrencilerin yurtseverlik tutumları, alt sosyo-ekonomik düzeydeki okullarda öğrenim gören öğrencilere göre yüksek bulunmuştur. Benzer şekilde ailenin gelir düzeyi yükseldikçe öğrencilerin yurtseverliğe ilişkin tutumlarının olumlu yönde geliştiği görülmektedir. Araştırmanın cinsiyete yönelik bulgusu ise, kız öğrencilerin yurtseverlik tutumlarının erkeklere göre daha olumlu olmasıdır.

Ersoy & Öztürk (2015), “*Bir Vatandaşlık Değeri Olarak Yurtseverlik: Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Algısı*” adlı çalışmasında sosyal bilgiler öğretmen adaylarının yurtseverlik algısını ve yurtseverlik eğitime bakışını irdelemiştir. Araştırma sonuçlarına göre, araştırmaya katılan sosyal bilgiler öğretmen adaylarının yapıcı yurtseverlik tutumları daha olumlu bulunmuştur. Araştırmada, sosyal bilgiler öğretmen adaylarının tümü yurtseverliği öncelikle ülkesini sevmek ve bağlılık olarak algılarken, ikinci olarak bazıları sevgi ve bağlılık sonrasında sorumluluklarını yerine getirmeyi bazıları ise demokrasi ve insan haklarına ilişkin mücadele etmeyi vurgulamışlardır. Öğretmen adaylarının üniversiteye başlamadan önce aile ve sosyal çevredeki milliyetçi

bakış açısından etkilendikleri nedeniyle kör yurtsever anlayışları daha baskın olmuş, üniversite derslerinde verilen demokrasi ve vatandaşlık eğitimi almaları sonrasında yapıcı yurtsever anlayışları artmıştır. Yurtseverliği, sevgi ve saygı bağlamında algılayanlar Atatürk'e ve ilkelerine, devlete, yöneticilere, bayrağa saygı ve sevgiyi öğreteceklerini; sorumluluklarını yerine getirmek olarak algılayanlar vatandaşlık sorumluluklarını yerine getirmek ve yaptığı mesleğini en iyi yapmasını öğreteceklerini; demokrasi ve insan hakları olarak algılayanlar ise, demokratik yönetimleri insan haklarını, eşitliği, ayrımcılık yapmamayı öğreteceklerini belirtmişlerdir.

Coşkun (2011), *“İlköğretim Birinci Kademe 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde Değerler Eğitimi: Denizli İli Örneği”* adlı çalışmada, öğrencilerin ilköğretim 5. sınıf sosyal bilgiler programında yer alan değerlerden sorumluluk sahibi olma, doğal çevreye ve tarihsel mirasa duyarlılık, yurtseverlik (istiklal Marşına ve bayrağa saygı) ve hoşgörü değerlerini algılama düzeylerini araştırmıştır. Araştırma bulguları incelendiğinde öğrenciler doğal çevreye ve tarihsel mirasa duyarlılık değerleri ile yurtseverlik değerine ilişkin daha güçlü ifadeler kullanmışlardır. Öğrencilerin bu değerlere daha duyarlı oldukları gözlenmiştir.

Ercan (2017), *“Üniversite Öğrencilerinde Kör ve Yapıcı Yurtseverliğin Yordayıcısı Olarak Benlik Kurgusu ve Demografik Değişkenler”* adlı çalışmada, üniversite öğrencilerinin yurtseverlik eğilimlerini demografik değişkenler ve benlik kurguları ışığında incelemeyi amaçlamıştır. Araştırma bulguları incelendiğinde, erkek öğrencilerin ortalama kör yurtseverlik puanları kız öğrencilerden daha yüksektir. Cinsiyete göre yapıcı yurtseverlik puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark yoktur. Öğrencilerin büyüdüğü yerleşim türlerine göre ise, kör ve yapıcı yurtseverlik puanları arasında anlamlı bir fark yoktur. Ancak, öğrencilerin yaşadıkları şehre Sivas'ta yaşayanların ortalama yurtseverlik puan ortalamaları Ankara'da yaşayanlardan daha yüksektir. Öğrencilerin yaşadığı şehre dayalı yapıcı yurtseverlik puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark yoktur.

Ercan (2015), *“Yetişkinlerde Yurtseverlik Tutumlarının Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi”* adlı çalışması, Türkiye'de yaşayan yetişkinlerin kör ve yapıcı yurtseverlik tutumlarının çeşitli değişkenler açısından incelenmesini amaçlamıştır. Araştırma sonucunda, yetişkinlerin kör ve yapıcı yurtseverlik tutumları cinsiyete göre farklılık göstermemiştir. Gelir, eğitim, yaşadığı yer, siyasi görüş, kitap okuma ve sinemaya gitme değişkenine göre kör ve yapıcı yurtseverlik tutum puanlarında anlamlı

farklılık görülmektedir. Bu farklılığı yetişkinlerin kör yurtseverlik tutumları tetiklemiştir. Yapıcı yurtseverlik tutumlarında ise farklılık görülmemiştir.

Akbaba (2009) çalışmasında, Gazi Üniversitesi öğrencilerinin Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi dersinin öğretimine yönelik görüşlerini incelemiştir. Yurtseverlik tutumlarının oluşmasında, öğrencilerin %39,3'ü bu dersin çok etkisi olduğunu, % 35,7'si ise çok az etkisinin olduğunu ifade etmiştir. Öğrencilerin %2,4'ü ise yurtseverlik duygusunun oluşmasında dersin hiçbir etkisinin olmadığını ifade etmiştir.

Çimen (2017), “*Üniversite Öğrencilerinin Yurtseverlik Tutumları ile Benlik Kurguları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*” çalışmasında, İstanbul’da bir vakıf üniversitesinin farklı fakültelerinde öğrenim gören 439 öğrencinin yurtseverlikle ilgili tutumları ile benlik kurguları arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Araştırma sonuçlarına göre, üniversite öğrencilerinin kör yurtseverlik tutumları, yapıcı yurtseverlik tutumlarına göre yüksek bulunmuştur. Üniversite öğrencilerinin benlik kurguları en yüksekten en düşüğe sırasıyla; bireycilik, ilişkisellik ve toplulukçuluk olarak bulunmuştur. Yurtseverlik tutumu ile benlik kurguları düşük ancak anlamlı ilişkiler göstermektedir. En yüksek ilişki yurtseverlik ile ilişkisellik arasında gözlenmiştir. Üniversite öğrencilerinin yurtseverlik tutumları cinsiyet, öğrenim görülen fakülte, sosyo-ekonomik düzey ve kendini tanımladığı dindarlık düzeyi ile anlamlı farklılık göstermektedir.

Beldağ, Nalçacı & Özdemir (2016), “*Yedinci Sınıf Sosyal Bilgiler Dersindeki Değerlerin Kazanılma Düzeyinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi (Erzurum İli Örneği)*” çalışmasında, yedinci sınıf Sosyal Bilgiler dersinde yer alan farklılıklara saygı, yurtseverlik, estetik, dürüstlük, bilimsellik, adil olma ve barış değerlerinin kazanılma düzeyini incelemeyi amaçlamıştır. Araştırma bulgularına göre öğrencilerin; cinsiyete, anne ve baba eğitim durumuna, kardeş sayısına ve izlenen tv program türüne göre yurtseverlik değerinin kazanılma düzeyine ilişkin görüşleri arasında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır.

Kurt (2007), “*Öğretmenlerin Demokrasi, Vatandaşlık ve Yurtseverlik Algılarının Nitel Olarak İncelenmesi*” adlı çalışmasında, İstanbul ili Tuzla ilçesinde görev yapmakta 45 öğretmenin görüşlerini yüz yüze görüşme yöntemiyle ve yarı yapılandırılmış bir görüşme formu kullanarak incelemiştir. Araştırma sonuçlarına bakıldığında, öğretmen görüşlerine göre yurtseverlik eğitimi verilmesi gerektiği savunulmuş, bu eğitimin tek bir ders ya da programda yayılmış olarak verilmesinden ziyade niteliği üzerine durulması

gerektiği belirtilmiştir. Ayrıca yurtseverlik anlayışının gelişiminde okul, evre ve ailenin birlikte hareket etmelerinin gerekliliği sonucuna ulaşılmıştır.

Sağlam & Genç (2015), “*İlkokul 4. Sınıf Sosyal Bilgiler Programında Belirlenen Değerlerin Kazanım Düzeyleri*” adlı çalışmasında, dördüncü sınıf öğrencilerinin ilkokul dördüncü sınıf sosyal bilgiler dersi öğretim programında yer alan değerlerin kazanım düzeylerini tespit etmiştir. Araştırma sonucunda, yurtseverlik değerinin kazanılmasında cinsiyet, ailedeki kişi sayısı, televizyonda en çok izledikleri programların türü değerkenleri anlamlı bir farklılık göstermemiştir. Buna karşın yurtseverlik değerinin kazanılma düzeyinde, anne ve babası okuryazar olanlar ile ilkokul mezunu olanlar arasında anne ve babası ilkokul mezunu olanların lehine anlamlı farklılık bulunmuştur.

Yazıcı & Kabapınar (2015), “*okkültürlülük ve Yurtseverlik Bağlamında Azınlık Öğrencilerinin Tarih Dersleriyle İlgili Algıları*” alışmasında Türkiye’deki azınlık okullarına devam eden lise öğrencilerinin tarih dersleriyle ilgili görüşlerini okkültürlülük ve yurtseverlik bağlamında değerlendirmeyi amaçlamıştır. Araştırma sonuçları arasında, kültürel/etnik farklılığa sahip öğrencilerin yurtseverlik tutumları cinsiyet ve sınıf (11. ve 12.sınıf) değerkenine göre anlamlı farklılaşma göstermezken, farklı kültürel/etnik gruplardaki öğrencilerin birbiri ile arkadaşlık oranı arttıkça yurtseverlik tutumlarının arttığı görülmektedir.

Yazıcı (2009), “*Yurtseverlik Eğitimi: Sosyal Bilgiler ve Tarih Öğretmenlerinin Tutum ve Algılarına Yönelik Bir alışma (Tokat İli Örneği)*” adlı çalışmasında, sosyal bilgiler ve tarih öğretmenlerinin yurtseverlik ve eğitimi hakkındaki tutumlarını ortaya koymayı, yurtseverlik eğitiminde kullandıkları strateji ve yöntemleri belirlemeyi ve bunlar arasındaki ilişkiyi tespit etmeyi amaçlamıştır. Araştırma sonucunda, sosyal bilgiler ve tarih öğretmenlerinin yurtseverlik ve yurtseverlik eğitimi tutumlarının birbirleriyle önemli ölçüde benzerlik taşıdığı, fakat öğretmenlerin yurtseverlik ve yurtseverlik eğitimi tutumlarını kullandıkları strateji ve yöntemleri etkilediği görülmüştür. Araştırma verileri, sosyal bilgiler öğretmenlerinin yurtseverlik eğitimi verirken rol model, işbirlikçi öğrenme stratejilerini, sınıf içi tartışmaları, görsel araçları, drama oyun ya da simülasyonları kullanmak gibi çeşitli yöntemleri tarih öğretmenlerine göre çok fazla kullandığını göstermiştir.

Yazıcı, Pamuk & Yıldırım (2016), “*Tarih Öğretmen Adaylarının okkültürlülük Ve Yurtseverlik Tutumları Arasındaki İlişi*” adlı çalışmasında, tarih öğretmen

adaylarının çokkültürlülük ve yurtseverlik tutumlarını değerlendirmeyi amaçlamıştır. Araştırma sonuçları arasında, öğretmen adaylarının yurtseverlik tutumları cinsiyet değişkenine göre farklılaşmazken, okul değişkenine göre anlamlı farklılaşmaktadır. Gaziosmanpaşa Üniversitesi öğrencilerinin yurtseverlik tutumları Marmara Üniversitesi öğrencilerine göre daha olumlu bulunmuştur.

Yıldırım (2006), “*Türk Silahlı Kuvvetleri’nde Vatandaşlık Bilinci ve Vatan Sevgisi Eğitiminin Analizi*” adlı çalışmada, Türk Silahlı Kuvvetleri’ne bağlı birliklerde 2001 yılından beri uygulanmakta olan Vatan Sevgisi Eğitimi (VSE) programının, eğitim alan erbaş ve erler üzerindeki etkinliğini ölçmeyi ve eğitimcilerin VSE’ye yönelik duygu ve düşüncelerini betimlemeyi amaçlamıştır. Araştırma sonucunda, yoğun olarak VSE alan ve almayan gruplar karşılaştırıldığında, yoğun VSE alanların diğer gruplardan daha olumlu yönde gelişme kaydettikleri gözlenmiştir. Gözlenen değişkenlerin hemen hemen hepsinde, katılımcıların eğitim düzeylerinin ilkokuldan üniversiteye doğru yükseldikçe VSE etkisinin olumlu yönde arttığı gözlenmiştir.

2.8.2. Yurtdışında Yapılan Araştırmalar

Schatz ve arkadaşları (1999), “*Milli Bağlılığın Çeşitleri Üzerine: Yapıcı Yurtseverliğe Karşı Kör Yurtseverlik*” adlı çalışmada, üniversite öğrencilerinin ulusal bağlanma boyutları olan kör ve yapıcı yurtseverlik arasındaki ilişkiyi araştırmışlardır. Araştırma sonucunda, ulusal bağlanma boyutlarını araştırmak için tasarlanan anketteki maddelerin yanıtlarının faktör analizi sonucunda yapı ölçütlerinin güvenilir olduğu tespit edilmiş, kör yurtseverlik ile milliyetçilik arasında pozitif ilişkinin olduğu göstermiş, yapıcı yurtseverlik ve milliyetçilik arasında ise anlamlı bir ilişki olmadığını göstermiştir. Yapıcı yurtseverliğin siyasi katılımın çoklu göstergeleri ile pozitif ilişkili olduğu görülmüştür. Buna karşın, kör yurtseverliğin politik ayrılma, milliyetçilik, yabancı tehdidin algılanması ve sembolik davranışların algılanması ile pozitif olarak ilişkili olduğu görülmüş ve kör yurtseverlerin siyasal anlamda muhafazakâr oldukları belirtilmiştir.

Skitka (2005), “*Yurtseverlik mi Milliyetçilik mi? 11 Eylül 2001 Sonrası Bayrak-Sergileme Davranışlarını Anlama*” adlı çalışmada, insanların 11 Eylül 2001’de terör saldırılarına tepki olarak Amerikan bayrağını evlerinde, arabalarında ya da kişilere sergileme gibi yaygın davranışlara yol açan temel etkenleri anlamayı amaçlamıştır. 605 kişiye uygulanan ulusal anket sonuçlarına göre, 9/11 bayrak gösterme davranışının milliyetçilik değil, yurtseverliğin bir ifadesi olduğu bulunmuştur. Diğer sonuçlar ise,

insanların terörist saldırılarına karşı tepkileri yurtseverliğin milliyetçilik olmadan var olabileceği fikrini desteklemiştir.

Ben-Porath (2007), “*Zorunluluk dışı Yurttaşlık Erdemi: Yurtseverlik ve Demokratik Eğitim*” adlı çalışmasında, yurtseverliği temel bir ahlaki erdemden ziyade yurttaşlık erdemi olarak kabul etmiştir. Yurtseverliğin devlet okullarında öğrencilere daha çeşitli bir yurtseverlik anlayışı sunulmasını savunmuştur. Öğrencilere vatandaş ve ulus-devlet arasındaki ilişkilere dair bir dizi perspektif sunulmasını, yurtseverlik kavramlarının kamusal alanda yaygınlaşmasını ve savaş zamanlarında dayanışma için demokratik ilkeleri kabul etmenin gerekliliğini, kısmen de olsa ulusal duyguların ve yurtseverliğin öğretilmesini savunmuştur.

Chua & Sim (2017), “*Eleştirel Yurtseverliği Yeniden Düşünmek: Singapur'daki Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinde Yapıcı Yurtseverlik Olgusu*” adlı nitel durum çalışmasında, eleştirel düşünme ve yurtseverliğin birlikte kullanılması ile ortaya çıkan gerilimleri nasıl tartıştıklarını anlamak için Singapur'daki iki Sosyal Bilgiler öğretmenin anlayışlarını ve uygulamalarını araştırmayı amaçlamıştır. Araştırma sonuçları, öğretmenlerin yurtseverlik ile eleştirel düşünme arasındaki küçük zıtlıkları algıladıklarını ve derslerini genelde demokratik vatandaşlık eğitimi ile uyumlu olarak işlediklerini göstermektedir. Dolayısıyla yapıcı yurtseverlik, öğretmenlerde gözlenen yurtseverlik tipi olarak tanımlanmıştır.

Oh ve arkadaşları (2009), Kore ve Amerikan üniversitelerinde öğrenim gören üniversite öğrencilerinin yapıcı ve kör yurtseverlik değerinin bu üniversitelerdeki önemli sosyo-politik (Sivil Özgürlükler, Ulusal Güvenlik ve Militarizm) değerlerle ilişkisini incelemiştir. Araştırma sonucunda, Amerikalı öğrenciler, Koreli öğrencilerden kör yurtseverlik ve militarizm konusunda daha yüksek puanlar almış, ancak sivil özgürlüklere saygı duymuşlardır. İki örneklem de yapıcı yurtseverlik ve ulusal güvenliğe ilişkin anlamlı farklılık göstermemiştir. İki örneklemde cinsiyet puanlarında çok az fark olmasına rağmen, Amerikan erkekleri, ulusal güvenlik konusunda Amerikalı kadınlardan daha yüksek puan almışlardır ve Koreli erkekler, kör yurtseverlik ve militarizm konusunda Koreli kadınlardan daha yüksek puan almıştır.

Wolf (2007), okul seçiminin bireylerin temsili demokrasilerde etkin yurttaşlar olarak yapabilecekleri yedi yurttaşlık değeri (Siyasi hoşgörü, Gönüllülük, Siyasi bilgi, Siyasi katılım, Sosyal sermaye, Toplumsal beceriler, Yurtseverlik) üzerindeki etkilerini

incelemiştir. Araştırma sonucunda, geleneksel devlet okullarının, yurtseverliği teşvik etmek için özel okullara göre daha istekli olduğu görülmüştür.

Wolf ve arkadaşları (1998), New York şehirlerindeki sekizinci sınıf öğrencilerinin yurtseverlik tutumlarındaki ortalama puanlarını incelediler. Yurtseverlik tutumları, her öğrencinin kendi ülkelerine ve sembollerine (bayrak ve Bağılılık Prensibi gibi) bağlanmalarıyla ilgili beş soru içerir. Araştırma, özel okullardaki öğrencilerin, devlet okullarındaki benzer öğrencilerden ortalama olarak yurtseverlik konusunda biraz daha düşük puan aldıklarını göstermiştir. Bununla birlikte, Katolik olmanın yurtseverliğe güçlü bir pozitif ilişki gösterdiği görülmüştür(Akt. Wolf, 2007).

Spry & Hornsey (2007), Avustralya üniversite öğrencilerinin kör ve yapıcı yurtseverlik tutumlarının çokkültürcülük ve göçmenlik algısı üzerindeki etkisini araştırmıştır. Araştırma sonuçları, kör yurtseverlik tutumuna sahip öğrenciler çok kültürlülüğe ve göçmenliğe karşı daha olumsuz tutumlara sahip olurken, yapıcı yurtsever tutumuna sahip öğrenciler arasında bir ilişki bulunamamıştır. Araştırmacı bu durumun Avustralya kültürünün yozlaşması veya yabancı etkiler ile kültürün kirletileceği endişesinden kaynaklandığını belirtmiştir.

Shatz (1994), *“İyi Bir Amerikalı Olmak Üzerine: Kör ve Yapıcı Yurtseverlik”* adlı çalışmasında, yurtsever tutumların çok boyutlu olduğunu savunmuş ve kör ve yapıcı yurtseverlik arasındaki teorik ayrımı araştırmıştır. Massachusetts Üniversitesi'nde psikoloji dersleri alan 184 kişiye kör ve yapıcı yurtseverlik için tasarladığı anketi uygulamış, faktör analizleri sonucunda kör ve yapıcı yönelimin birbirinden ayrılabilirliğini öne sürmüştür, yurtseverlik tutumlarını çeşitli demografik değişkenler ile olan ilişkilerini incelenmiştir. Bulgular, muhafazakârlık ve dindarlık değişkenin kör yurtseverlik ile pozitif, yapıcı yurtseverlik ile negatif ilişkili olduğunu göstermiştir. Bununla birlikte, yapıcı yurtseverlik siyasi bilgi toplama, politik aktivizm, demokratlar, bağımsızlar değişkeni ile pozitif ilişkili bulunmuştur. Shatz, aynı çalışma kapsamında kör ve yapıcı yurtseverlik ölçeğini geliştirmiş ve bu ölçeğin güvenilirliğini ve geçerliliğini değerlendirerek, kör ve yapıcı yurtseverliğin özellikle milliyetçilik ve enternasyonalizm, ulusal savunmasızlık algıları, dini ve değer yönelimleri, politik katılımın çeşitli ölçütleri gibi değişkenler ile ilişkilerini inceleyerek karşılaştırmıştır. Sonuç olarak, Kör yurtseverliğin, milliyetçilik, adil dünya düşüncesi, içsel bir dinsel yönelim, ABD'nin yabancı tehdite karşı savunmasız olma endişesi, ABD kültürünün saflığı, toplumun tehlikeli ve parçalanma sürecinde olduğu inancı ile daha güçlü ilişkisinin olduğu

görülmüştür. Bunun aksine yapıcı yurtseverlik ile enternasyonalizm, sosyal değer yönelimi, kapsayıcılık, dinsel yönelim arayışı ve siyasi etkinlik, bilgi toplama ve aktivizm gibi değişkenler arasında güçlü bir ilişki görülmüştür. Ayrıca, kör yurtseverler ülkesi ile olan ilişkilerini olumlu duygular ve sembolik davranışlarla ifade ederken, yapıcı yurtseverler ülkesi ile olan olumlu ve olumsuz duygularını sosyal ve politik katılımlar ile göstermektedir.

Zamir & Horowitz (2013), öğretmen adaylarının yurtseverlik değerine ilişkin eğilimlerini incelediği araştırmasında, yerli ve göçmen Yahudi öğretmen adaylarının çoğunluğunun İsrail vatandaşı olma fikrini uyandıran edebi metinlerin öğretimini desteklediğini belirtmiştir. Ayrıca, göçmenlerin % 20'si, yerlilerden beş kat daha fazla, dünya vatandaşı olma fikrini uyandıran edebi metinlerin eğitimini desteklediğini aktarmıştır.

Kahne & Middaugh (2006), “*Yurtseverlik Demokrasi İçin İyi Midir? Lise Son Sınıfların Yurtsever Bağlılıkları Üzerine Bir Araştırma*” adlı çalışmasında, lise öğrencilerinin yurtseverlik tutumlarını ülkeye bağlılık, yapıcı yurtseverlik, aktif yurtseverlik olarak üç boyutta araştırmıştır. Araştırma sonuçları, ülkeye bağlılık boyutunda öğrencilerin %68'nin ülkesine büyük sevgi ile bağlandığını; yapıcı yurtseverlik boyutunda ise %68'i ülkesinin geliştirilmesi için ülkesinin bazı politikalarına karşı gelebileceklerini; aktif yurtseverlik boyutunda ise %41'nin iyi bir yurtsever olmak için toplumdaki siyasal hayata katılım gösterilmesi gerektiğini belirtmiştir. Birçok öğrenci, yurtseverlerin ülkeyi iyileştirme çabalarında ülkelerini eleştirmeleri gerektiğine dair net bir görüş belirtmişlerdir. Ayrıca ankete katılan yaşlıların yüzde %73'ü, ABD'nin büyük bir ülke olduğunu kabul ederken, sadece % 10'luk bir görüşe katılmamıştır.

Druckman (1994), “*Milliyetçilik, Yurtseverlik ve Grup Sadakati: Sosyal Psikolojik Bir Bakış*” adlı çalışmasında: milliyetçiliğin kökenini sosyal psikolojik bir bakış açısıyla değerlendirmeyi ve bireylerin gruplara olan bağlılıklarını içtenlikle nasıl geliştirdiklerini açıklamayı amaçlamıştır. Çalışmada, yurtseverliğin kişinin kendi gruplarına karşı güçlü bir bağlanma ve sadakati gösterip diğer gruplara karşı düşmanca bir tavır göstermediğini, milliyetçiliğin ise kişinin kendi grubunun hoşuna gitmesini ve diğer bazı gruplardan hoşlanmadığı eğilimini teşvik ettiğini açıklamıştır.

Canan (2017), “*Yurtseverlik Ruhu - Alman Vatandaşlarının Ulusal Bağlılığı Ne Kadar Anayasal? Cami Yapımı Örneği*” adlı çalışmasında, Alman vatandaşlarının

yurtseverliği ile Almanya'da anayasal hak olarak korunan kamuya açık camilerin inşasını kısıtlama isteği arasındaki ilişkiyi çeşitli demografik değişkenler (yaş, cinsiyet, eğitim düzeyi, gelir düzeyi, G, mezhep, dindarlık seviyesi, siyasi, kültürel tehdit algısı ve mahalledeki Müslümanlarla iletişim) açısından incelemiştir. Araştırma sonucu, fiili demokratik bir öz-anlayışa sahip olan bireylerin, diğerlerinin din özgürlüğü, cami inşası durumu gibi anayasal olarak korunan haklarını kısıtlamaya istekli olduklarını ve yurtseverlik tutumlarının anayasaya aykırı duygularla bağlantılı olduğunu göstermiştir. Bununla birlikte Alman vatandaşları, kamusal alanda görünmekte olan camilerin inşa edilmesini grup kimliği için tehdit olarak algılamıştır. Başka deyişle Müslümanların cami inşa etme hakkına karşı muhalefeti teşvik eden bir yurtseverlik anlayışı ortaya çıkmıştır.

III. BÖLÜM

3.YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın deseni, çalışma evreni, örnekleme, veri toplama araçlarına ilişkin bilgiler verilmiştir.

3.1. Araştırmanın Deseni

Bu araştırma, Sivas İl Milli Eğitim Müdürlüğü'ne bağlı liselerde öğrenim gören Öğrencilerinin Yurtseverlik tutumlarının bazı demografik değişkenlere göre farklılık gösterip göstermediğini tespit etmek amacıyla yapılmıştır. Bu çalışmada nicel araştırma yöntemlerinden betimsel tarama deseni kullanılmıştır. Betimsel Tarama deseni; bir evren içinde seçilen bir örneklem üzerinde yapılan çalışmalar yoluyla evren genelindeki eğilim, tutum veya görüşlerin nicel veya nümerik olarak betimlenmesini sağlar (Creswell, 2013:155).

3.2. Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini 2014–2015 eğitim öğretim yılında Sivas merkez liselerde öğrenim gören öğrenciler oluşturmaktadır. Örneklemi ise araştırma evrenini temsil edebilmesi açısından 10 farklı tür liseden seçilen 866 öğrenci oluşturmaktadır. Araştırmanın örnekleme dahil olan 10 farklı lisenin her biri aynı zamanda farklı türden bir liseyi temsil etmektedir. Her bir liseden seçilen öğrenciler yaş, sınıf düzeyi gibi herhangi bir kritere tabi olmadan rastgele istekleri doğrultusunda seçilmiştir. Örneklem dahil olan okullar ve öğrenci sayıları yüzdeleri ile aşağıda verilmiştir.

Tablo 2. Katılımcılara İlişkin Bilgiler

Okul adı	Kız	Erkek	Toplam	%
Sivas Muzaffer Sarısözen Güzel Sanatlar Lisesi	43	28	71	8.2
Abdülamed Bal Anadolu İmam Hatip Lisesi	50	48	98	11.3
Halis Güllü Anadolu Lisesi	48	47	95	11.0
Sivas Fen Lisesi	39	55	94	10.9
Sivas Ahmet Ayık Spor Lisesi	27	47	74	8.5
Mustafa Kemal Atatürk Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi	58	31	89	10.3
Sivas Lisesi	55	43	98	11.3
Prof. Dr. Necati Erşen Sosyal Bilimler Lisesi	40	38	78	9.0
Şehit Üsteğmen Cemalettin Yılmaz Ticaret Meslek Lisesi	68	30	98	11.3

Şehit Ahmet Eyice Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi	35	36	71	8.2
Toplam	463	403	866	100

Tablo 2’de görüldüğü gibi araştırmaya katılan 866 öğrencinin % 53,5’ini kızlar, %46.5’ini erkekler oluşturmaktadır. Ayrıca öğrencilerin öğrenim gördüğü okul dağılımı incelendiğinde; Şehit Ahmet Eyice Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi %8.2, Şehit Üsteğmen Cemalettin Yılmaz Ticaret Meslek Lisesi %11.3, Prof. Dr. Necati Erşen Sosyal Bilimler Lisesi %9, Sivas Lisesi %11.3, Mustafa Kemal Atatürk Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi %10.3, Sivas Ahmet Ayık Spor Lisesi % 8.5, Sivas Fen Lisesi %10.9, Halis Gülle Anadolu Lisesi %11, Abdülsamed Bal Anadolu İmam Hatip Lisesi %11.3 ve Sivas Muzaffer Sarısözen Güzel Sanatlar Lisesi %8.2 oranında öğrenci payına sahiptir.

3.3. Veri Toplama Araçları

Bu araştırmada, Schatz, Staub & Lavine (1999)’nin, öğretmenlerin yurtseverlik tutumlarını ölçmek ve kör ve yapıcı yurtseverlik arasındaki farklı belirlemek amacıyla geliştirdikleri “*Yurtseverlik Tutum Ölçeği*” (YTÖ)’nin Yazıcı ve Yazıcı (2010b) tarafından Türkçeye uyarlanmış hali kullanılmıştır. Ölçek ile birlikte araştırmacı tarafından hazırlanan Kişisel Bilgi formu kullanılmıştır. Araştırmada kullanılacak bu veri toplama araçlarının belirtilen okullarda uygulanması adına ilgili makamlardan gerekli izinler alınmış, okul idaresinin rızası dahilinde ölçekler kontrollü bir şekilde uygulanmıştır.

3.3.1. Kişisel Bilgi Formu

Araştırmacı tarafından hazırlanan kişisel bilgi formunda; öğrencilerin demografik özelliklerini belirlemek amacıyla öğrencilerin cinsiyetine, okudukları okul isimlerine ve okul türüne, anne ve baba eğitim durumuna, anne ve baba mesleğine, aile gelir durumuna, en fazla okuduğu kitap türüne ve kitap okuma sıklığına yönelik 10 soru maddesi bulunmaktadır.

3.3.2. Yurtseverlik Tutum Ölçeği (YTÖ)

Schatz, Staub & Lavine (1999) tarafından kör ve yapıcı yurtseverlik arasındaki ayrımı belirlemek amacıyla geliştirilen YTÖ’nün Türkçe uyarlamasını yapan Yazıcı & Yazıcı (2010b), ölçeğin geçerlilik ve güvenirlik çalışmasını Gaziosmanpaşa

Üniversitesi'nde öğrenim gören 490 öğrenci üzerinde uygulamıştır. 5'li likert tipinde geliştirilen ölçeğe verilen cevaplar “Hiç Katılmıyorum”, “Katılmıyorum”, “Kararsızım, Katılıyorum” ve “Kuvvetle Katılıyorum” şeklindedir. YTÖ'nün iki alt boyutuna ilişkin kör yurtseverlik boyutunda 11 madde yer alırken, yapıcı yurtseverlik boyutunda 7 madde olmak üzere toplam 20 madde yer almıştır. Ölçeğin geçerliliği için uygulanan açıklayıcı faktör analizinde faktör yüklerinin kör yurtseverlik boyutunda 0,331-0,645, yapıcı yurtseverlik boyutunda ise 0,570-0,792 arasında değiştiği görülmektedir. Yapılan faktör analizi sonucunda ölçeğin 2 faktörde açıkladığı toplam varyans oranı % 35,17'tir. Ayrıca Cronbach Alpha iç tutarlılık katsayısı kör yurtseverlik boyutunda 0,76; yapıcı yurtseverlik boyutunda 0,77; ölçeğin tamamında ise 0,75 olarak hesaplanmıştır.

Araştırmacı ise çalışmasındaki örneklem verileriyle YTÖ'nün yapı geçerliliğini test etmek için açıklayıcı faktör analizini uygulamıştır. Analiz sonucunda, maddelerin faktör yükleri, kör yurtseverlik boyutunda 0,430-0,683; yapıcı yurtseverlik boyutunda ise 0,389-0,755 arasında değişmiştir. Ayrıca iki faktörlü toplam varyans oranı %33,8 bulunmuştur. Faktör analizinde kör yurtseverlik boyutunda faktör yükü 0,30 değerinin altında olan 5. ve 7. maddeleri ölçekten çıkarılmıştır. Ölçekte kör yurtseverlik boyutunda 9 madde; yapıcı yurtseverlik boyutunda 9 madde olmak üzere toplam 18 madde kalmıştır. Kalan maddeler ile tekrar yapılan açıklayıcı faktör analizi sonucunda maddelerin faktör yükleri, kör yurtseverlik boyutunda 0,442-0,713; yapıcı yurtseverlik boyutunda 0,398-0,754 arasında değişmiştir. Ayrıca iki faktörlü toplam varyans oranı %33,8'den % 37'ye kadar artmıştır.

Kalan maddeler ile yapılan güvenirlik analizleri sonucunda ise, Cronbach Alfa değeri kör yurtseverlik boyutu için 0,73; yapıcı yurtseverlik boyutu için 0,78; ölçeğin tamamında ise 0,75 olarak hesaplanmıştır.

3.3.3. Yurtseverlik Tutum Ölçeğine İlişkin Güvenirlik ve Geçerlilik Çalışmaları

Araştırmada kullanılan YTÖ'ye ilişkin geçerlilik ve güvenirlik çalışması, araştırma örnekleminde elde edilen veriler ile yapılmıştır. Çalışmada ölçeğin alt boyutlarını test etmeye yönelik açıklayıcı faktör analizi yapılmış ve uygun olmayan maddeler ölçekten çıkarılmıştır. Bununla birlikte katılımcıların ölçeğe ilişkin verdikleri cevapların tutarlı olup olmadığını kontrol etmek amacıyla güvenirlik analizi yapılmıştır.

Araştırmacının Yurtseverlik Tutum Ölçeğine İlişkin Açıklayıcı Faktör Analizi

Araştırmacı tarafından YTÖ'nün yapı geçerliliğini denemek amacıyla mevcut çalışmanın örneklem verileri ile açıklayıcı faktör analizi yapılmıştır. Tablo 3'te elde edilen verilerin faktör analizine uygunluğunu belirlemek amacıyla yapılan Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) ve Bartlett testlerine ilişkin bilgiler verilmiştir.

Tablo 3. Yurtseverlik Tutum Ölçeğinin Faktör Analizine Uygunluğuna İlişkin Veriler

Kaiser-Mayer-Olkin (KMO)		
Örneklem Ölçüm Değer Yeterliliği		,842
	Ki-Kare	3361,507
	Sd	190
	Sig.	,000
Cronbach's Alpha		,748

p<0,05

Kaiser-Meyer-Olkin ve Bartlett testlerinde KMO =,842, Bartlett değeri $\chi^2=3361,507$; $df=190$; $p=,000$ olarak hesaplanmıştır. Çokluk ve diğerlerine (2012) göre, Kaiser-Meyer-Olkin testi sonucunda, KMO değerinin 0,50'den düşük olması halinde faktör analizine devam edilemez. Bununla birlikte Comrey & Lee (1992), faktör analizinin uygulanmasında yeterli örneklem büyüklüğü için 50'nin çok zayıf, 100'ün zayıf, 200'ün orta, 300'ün iyi, 500'ün çok iyi ve 1000'in mükemmel olduğunu belirtmektedir (Akt. Çokluk, Şekercioğlu ve Büyüköztürk; 2012:206-207). Buradan hareketle bu çalışmada KMO'nun 0,500'dan yüksek olması, Bartlett testinde anlamlı bir farklılığın görülmesi ve örneklem büyüklüğünün 866 kişi olması ölçeğin açıklayıcı faktör analizi için uygun olduğunu göstermektedir.

Yazıcı & Yazıcı (2010b)'nin YTÖ'ye ilişkin yaptığı açıklayıcı faktör analizi ve doğrulayıcı faktör analizinde ölçeğin kuramsal olarak 2 faktörde geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı olduğu görülmüştür. Bu nedenle araştırma verilerinin kör ve yapıcı yurtseverlik olarak 2 faktörde geçerliliğini test etmek amacıyla faktör analizi, varimax dik döndürme metodu ile faktör sayısı 2 ile sınırlandırılarak yapılmıştır. Yapılan faktör analizi sonucunda yurtseverliğin alt boyutlarının öz değerleri ve sahip oldukları varyans oranları tablo 4'te verilmiştir.

Tablo 4. Açıklayıcı Faktör Analizi Sonuçlarına Göre Toplam Varyans Oranları

Faktör	Başlangıç Özdeğerleri			Faktör Yüklerinin Döndürülmüş Toplamı		
	Toplam	Varyans %	Kümülatif%	Toplam	Varyans %	Kümülatif%
1	3,904	19,522	19,522	3,904	19,522	19,522
2	2,871	14,356	33,878	2,871	14,356	33,878
3	1,289	6,447	40,325			
4	1,058	5,292	45,617			
5	1,036	5,181	50,798			
6	,992	4,960	55,758			
7	,827	4,133	59,891			
8	,814	4,070	63,961			
9	,800	4,002	67,963			
10	,766	3,828	71,792			
11	,739	3,697	75,488			
12	,668	3,338	78,826			
13	,664	3,319	82,145			
14	,637	3,184	85,329			
15	,580	2,902	88,232			
16	,554	2,768	90,999			
17	,536	2,678	93,677			
18	,458	2,292	95,969			
19	,423	2,114	98,082			
20	,384	1,918	100,000			

Tabloda görüldüğü üzere başlangıç özdeğeri 3,904 olan birinci faktörün varyans oranı 19,52'dir. Başlangıç özdeğeri 2,871 olan ikinci faktörün varyans oranı ise 14,15'dir. İki boyutun sahip olduğu toplam varyans oranı %33.8 olarak hesaplanmıştır. Büyüköztürk'e (2008) göre, ölçeğin güvenilirliği için açıklanan varyans oranının % 30'un üzerinde olması beklenir (Akt. Yazıcı & Yazıcı, 2009:57). Bundan nedenle çalışmada elde edilen varyans oranı kabul edilebilir görülmektedir. Aşağıda tablo 5'te Açıklayıcı faktör analizi sonucunda her bir maddeye ait faktör yükleri verilmiştir.

Tablo 5. Açıklayıcı Faktör Analizine Göre Maddelerin Faktör Yükleri

Maddeler	Faktör Yükleri	
	Kör Yurtseverlik	Yapıcı Yurtseverlik
1) Türkiye'yi tüm kalbiyle desteklemeyen insanlar başka bir yerde yaşmalıdır.	,430	,189
2) Türkiye, hemen hemen her zaman haklıdır.	,693	,028
3) Haklı ya da haksız olsun ülkemizi desteklerim.	,539	,104
4) Türkiye'nin resmi Kıbrıs politikasını protesto edenler Türkiye karşıtıdır.	,470	,188
5) Türkiye'nin politikalarına karşı protesto ve gösteri yapanlar büyük ölçüde zeki, sorumluluk sahibi ve iyi insanlardır.*	,186	,209
6) Türkiye'nin politikalarının hemen her zaman ahlaken doğru olduğuna inanıyorum.	,568	,001
7) Bir başka ülke, hakkında çok az şey bildiğim bir konuda Türkiye'nin önemli bir politikasıyla görüş ayrılığına düşerse, ille de ülkemizi yaklaşımlarını desteklemem.*	,247	-,056
8) Türkiye'nin politikalarını sadece benim ülkemizin politikaları olduğu için desteklerim.	,471	-,043
9) İnsanlar sürekli olarak Türkiye'de bir şeylerin akışını değiştirmeye çalışmamalıdır.	,428	,154
10)Dünyada Türkiye'ye yönelik zaten çok fazla eleştiri varken, biz vatandaşlar da onu eleştirmemeliyiz.	,683	-,009
11)Bu ülkeyi eleştirmek Türkiye karşıtıdır.	,572	-,165
12)Bu ülkeyi eleştirenler de dahil, tam bir konuşma özgürlüğüne sahip olmalıyız.	-,226	,410
13)Türkiye'ye mensup olduğum için onun bazı eylemleri beni üzer.	-,027	,389
14)İnsanlar, bu ülkeyi olumlu bir yöne doğru hareket ettirmek için çok çalışmalıdır.	,091	,706
15)Eğer Türkiye'yi seviyorsan onun sorunlarının farkına varmalı ve onları düzeltmeye çalışmalısın.	,101	,755
16)Eğer Türkiye Cumhuriyetini eleştirirsem, bunu ona olan sevgimden dolayı yaparım.	,057	,669
17)Ülkeme önem verdiğim ve onu geliştirmek istediğim için Türkiye'nin bazı politikalarına karşı çıkarım	-,141	,617
18)Türkiye'ye olan sevgimi olumlu değişim çabalarını destekleyerek gösteririm.	,200	,695
19) Ülke sevgim, popüler fakat yıkıcı olabilecek politikalara karşı çıkmamı gerektirir.	,027	,503
20) Ülkemin güçlü olması kadar haklı olmasına da önem veririm.	,184	,708

*Negatif ifadelili maddelerdir, ters çevrilerek puanlanmıştır.

Tabloya bakıldığında 5. ve 7. Maddelerin yurtseverliğin herhangi bir boyutuyla ilişkili olmadığı, onun dışındaki 1-2-3-4-6-8-9-10-11. maddelerin birinci; diğer 12-20 arasındaki tüm maddelerin ise ikinci boyutta toplandığı görülmektedir. Kim-Yin (2004)'e

göre bir maddenin ölçekte kalabilmesi için örneklem büyüklüğü en az 350 olan bir çalışma grubu için bir maddenin faktör yükü 0,30 ve üzerinde olması gerekir(Akt. Şencan, 2005). Bu sebeple açıklayıcı faktör analizi sonucunda kör yurtseverlik boyutunda yer alan 5. ve 7. maddeler 0,30 değerinin altında olması nedeniyle ölçekten çıkarılmıştır. Kör yurtseverlik boyutundaki madde sayısı 11'den 9 maddeye düşmüştür. Kör yurtseverlik boyutunda 9 madde, yapıcı yurtseverlik boyutunda ise 9 madde olarak toplam 18 madde veri analizinde kullanmıştır. Ayrıca olumsuz olarak ifade edilen 5. ve 7. maddenin ölçekten çıkarılmasıyla ölçekte olumsuz madde kalmamıştır.

Kalan maddeler ile tekrar yapılan açıklayıcı faktör analizi sonucunda maddelerin faktör yüklerinin, kör yurtseverlik boyutunda 0,442-0,713, yapıcı yurtseverlik boyutunda 0,398-0,754 arasında değiştiği görülmüştür. Ayrıca iki faktörlü toplam varyans oranı %33.8'den % 37'ye kadar yükselmiştir. Büyüköztürk (2008)'e göre, ölçeğin güvenilirliği için açıklanan varyans oranının % 30'un üzerinde olması beklenir(Akt.Yazıcı ve Yazıcı, 2010b:57). Bu çalışmada elde edilen iki faktörlü varyans oranı yeterli kabul edilmiştir.

Araştırmacının Yurtseverlik Tutum Ölçeğine İlişkin Güvenirlik analizi

Araştırmacı tarafından yapılan örnekleme oluşturan toplam 866 öğrencinin araştırmada kullanılan ölçeğe ilişkin verdikleri cevapların tutarlı olup olmadığını kontrol etmek amacıyla güvenirlilik analizi yapılmıştır(Büyüköztürk, Çakmak, Akgün, Karadeniz & Demirel 2013:110). Güvenirlilik analizleri sonucunda yurtseverlik boyutlarına ilişkin 5.ve 7. Maddenin dahil olduğu güvenirlilik katsayıları ile dahil olmadığı güvenirlilik katsayıları aşağıdaki tablo 6'da verilmiştir.

Tablo 6. Yurtseverlik Ölçeğinin Güvenirlilik Analizi Sonuçları

Ölçek	Soru sayısı	Güvenirlilik katsayısı (Cronbach Alpha)	
		5. ve 7. Madde Varken	5.ve 7. Madde Yokken
Yapıcı Yurtseverlik	9	0,78	0,78
Kör Yurtseverlik	9-11	0,71	0,73
Yurtseverlik Ölçeği	18-20	0,74	0,75

Tabloda görüldüğü gibi, çıkarılan maddeler sonucunda ölçeğin güvenirlilik katsayıları pek fazla değişmese de, kör yurtseverlik boyutunda güvenirlilik daha da artırmıştır. Kalan maddeler ile yapılan güvenirlilik analizleri sonucunda hesaplanan Cronbach Alfa değeri 9 maddelik Kör yurtseverlik boyutu için 0,73; diğer 9 maddelik yapıcı yurtseverlik boyutu için 0,78; ölçeğin tamamında ise 0,75 olarak hesaplanmıştır.

Cronbach Alpha değerinin 0,70 ve üstü olduğu durumlarda ölçeğin güvenilir olduğu kabul edilmektedir(Sipahi, Yurtkoru & Çinko, 2008:89; Özdamar, 1999). Buna göre çalışmadaki yurtseverlik tutumları için elde edilen güvenilirlik katsayı değerleri ölçeğin güvenilirliği için yeterli görülmektedir.

3.4. Verilerin Analizi

Kişisel bilgi formu ve Yurtseverlik Tutum Ölçeği (YTÖ) veri toplama araçları, 2014-2015 döneminde Sivas merkezde öğrenim gören yaklaşık 1000'e yakın lise öğrencisine gerekli izinler alınarak kontrollü şekilde uygulanmıştır. Hatalı, eksik ya da rastgele doldurulan anketler elenerek kalan toplam 866 Kişisel Bilgi Formu ve YTÖ anket verisi SPSS-24 (Statistical Package for the Social Sciences) programı ile puanlanıp kodlanarak bilgisayar ortamında analiz edilmiştir.

SPSS-24 istatistik programı ile puanlanıp kodlanan YTÖ verileri ilk olarak örneklem verileri kullanılarak Açıklayıcı Faktör analizi ile test edilmiş ve uygun olmayan maddeler ölçekten çıkarılmıştır. Nihai şeklini alan Yurtseverlik Tutum Ölçeği ile birlikte Kişisel Bilgi Formu verileri araştırmanın alt problemlerine uygun olarak SPSS-24 istatistik programında farklı analiz yöntemleri kullanılarak tablolarla birlikte yorumlanmıştır. Ayrıca araştırmada tüm istatistiksel analizler için $p < 0,05$ manidarlık düzeyini esas alınmış, öğrencilerin kör ve yapıcı yurtseverlik tutum düzeylerini belirlemek için elde edilen verilerin analizinde aritmetik ortalama (\bar{x}) ve standart sapma (S) kullanılmıştır.

Araştırmaya katılan öğrencilerin toplam yurtseverlik tutumları ve alt boyutları olan kör ve yapıcı yurtseverlik tutumlarının bağımsız değişkenlere göre farklılık gösterip göstermediğini belirlemek için fark testleri kullanılmıştır. Ancak kullanılacak fark testlerinin parametrik olup olmadığını belirlemek gerekmiştir. Bu amaçla kör, yapıcı ve toplam yurtseverlik ortalama puanlarının normal dağılım gösterip göstermediğine bakılmıştır. Normallik testi için tutum değerlerinin çarpıklık ve basıklık değerlerine bakılmıştır. Ölçekten elde edilen puanların normal dağılım gösterdiği kabul edilerek parametrik testler kullanılmıştır. Parametrik testlerde tutum puanlarının gruplar arası varyanslarının homojen olup olmadığına bakılmış, buna uygun olan Post Hoc analizleri ile hangi gruplarda farklılaşma olduğu belirlenmiştir.

Araştırmada kullanılacak veri analiz testlerini belirlemek için kör, yapıcı ve toplam yurtseverlik ortalamalarının normal dağılım gösterip gösterilmediği test etmek

için Kolmogorov-Smirnov (K-S) testi uygulanmış ve testte $p > ,05$ anlam düzeyi ile birlikte çarpıklık (skewness) ve basıklık (kurtosis) katsayı değerlerine bakılmıştır. Buna ilişkin Kolmogorov-Smirnov (K-S) testi aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 7. Yurtseverlik Tutum Puanlarının Çarpıklık-Basıklık Değerleri ve Kolmogorov-Smirnov Testi Anlamlılık Düzeyi Sonuçları

Tutumlar	N	Çarpıklık	Basıklık	Kolmogorov-Smirnov
				(K-S)
				P
Kör Yurtseverlik		-,175	-,185	,000*
Yapıcı Yurtseverlik	866	-,695	,167	,000**
Toplam Yurtseverlik		-,349	-,016	,000***

$p < ,05^*$, $p < ,05^{**}$, $p < ,05^{***}$

Tablo 7’de verilen K-S testi sonuçları incelendiğinde öğrencilerin kör, yapıcı ve toplam yurtseverlik puanlarının normal dağılım göstermediği görülmektedir ($p < 0,5$). Ancak çarpıklık ve basıklık değerlerine bakıldığında yurtseverlik tutum puanlarının tümü için -0,695 ile +0,167 arasında değiştiği görülmektedir. George & Mallery (2010)’e göre çarpıklık ve basıklık değerlerinin ± 2 , Tabachnick & Fidell (2007)’e göre ise ± 3.29 arasında yer alması normallik değeri için yeterli görülmektedir. Bu sebeple bu araştırmada öğrencilerin yurtseverlik tutumlarının normal dağılım gösterdiği kabul edilmiş ve analiz işlemlerinde tüm değişkenler için parametrik testlerin kullanılmasına karar verilmiştir.

Araştırmada, öğrencilerin kör, yapıcı ve toplam yurtseverlik tutumlarının “Cinsiyet” değişkeni ile ilişkisini incelemek için bağımsız örneklem t testi (Independent t testi) kullanılmıştır. Öte yandan öğrencilerin kör, yapıcı ve toplam yurtseverlik tutum puanlarına ilişkin aile eğitim düzeyi, aile mesleği, aile gelir düzeyi, okunan kitap türü, kitap okuma sıklığı değişkenleri için tek yönlü varyans analizi (ANOVA) kullanılmıştır. Tek yönlü varyans analizi (ANOVA) testi sonucunda $p < 0,05$ anlam düzeyinde farklılık gösteren değişkenlerde gruplararası homejenlik durumuna bakılmıştır. Gruplararası homejenlik varsa hangi gruplarda farklılaşma olduğu belirlemek için Tukey HSD Testi; homejenlik yoksa Tamhane's T2 Testi kullanılmıştır.

IV. BÖLÜM

4.BULGULAR

4.1. Örneklem Demografik Özelliklerine İlişkin Bulgular

Bu bölümde araştırma örnekleminin cinsiyet, okuduğu okul, okuduğu okul türü, anne ve baba eğitim düzeyi, anne baba mesleği, aylık gelir düzeyi, en fazla okunan kitap türü ve kitap okuma sıklığı gibi demografik bilgilerine ilişkin bulgulara yer verilmiştir.

Tablo 8. Öğrencilerin Cinsiyete Göre Dağılımları

Cinsiyet	N	%
Kız	463	53.5
Erkek	403	46.5
Toplam	866	

Tabloda görüldüğü üzere araştırmaya katılan öğrencilerin 463'i kız (% 53.5), 402'si erkek (% 46.5) olarak dağılım göstermiştir. Cinsiyet dağılımında kız öğrenci sayısı erkek öğrenci sayısından fazla olmakla birlikte ciddi bir fark olmadığı görülmektedir.

Tablo 9. Öğrencilerin Öğrenim Gördüğü Okul Türüne Göre Dağılımları

Okul Türü	N	%
Düz Lise	97	11,2
Sağlık Meslek Lisesi	90	10,4
İletişim Lisesi	98	11,3
İmam Hatip Lisesi	99	11,4
Fen Lisesi	94	10,9
Güzel Sanatlar Lisesi	71	8,2
Spor Lisesi	73	8,4
Sosyal Bilimler Lisesi	78	9,0
Ticaret Meslek Lisesi	71	8,2
Anadolu Lisesi	95	11,0
Toplam	866	100

Tabloda görüldüğü üzere öğrencilerin öğrenim gördüğü okul türünde; düz 97 (% 11.2), Sağlık Meslek 90 (% 10.4), İletişim 98 (% 11.3), İmam Hatip 99 (% 11.4), Fen 94 (% 10.9), Güzel Sanatlar 71 (% 8.2), Spor 73 (% 8.4), Sosyal Bilimler 78 (% 9), Ticaret Meslek 71 (% 8.2) ve Anadolu 95 (% 11) öğrenci olmak üzere toplam 866 öğrencinin araştırmaya katılım gösterdiği görülmektedir.

Tablo 10. Öğrencilerin Öğrenim Gördüğü Okullara Göre Dağılımları

Okul Türü	N	%
Şehit Ahmet Eyice Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi	71	8,2
Şehit Üsteğmen Cemalettin Yılmaz Ticaret Meslek Lisesi	98	11,3
Prof. Dr. Necati Erşen Sosyal Bilimler Lisesi	78	9,0
Sivas Lisesi	98	11,3
Mustafa Kemal Atatürk Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi	89	10,3
Sivas Ahmet Ayık Spor Lisesi	74	8,5
Sivas Fen Lisesi	94	10,9
Halis Gülle Anadolu Lisesi	95	11,0
Abdulsamed Bal Anadolu İmam Hatip Lisesi	98	11,3
Sivas Muzaffer Sarısözen Güzel Sanatlar Lisesi	71	8,2
Toplam	866	100

Tablo 9 ve tablo 10'dan anlaşılacağı üzere, araştırma örneklemini oluşturan öğrencilerin öğrenim gördüğü her bir okul aynı zamanda bir okul türüne denk gelmektedir. Tabloda görüldüğü gibi araştırmaya katılan 866 öğrencinin öğrenim gördüğü okul dağılımı incelendiğinde; Şehit Ahmet Eyice Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi % 8.2, Şehit Üsteğmen Cemalettin Yılmaz Ticaret Meslek Lisesi % 11.3, Prof. Dr. Necati Erşen Sosyal Bilimler Lisesi % 9, Sivas Lisesi % 11.3, Mustafa Kemal Atatürk Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi %10.3, Sivas Ahmet Ayık Spor Lisesi % 8.5, Sivas Fen Lisesi %10.9, Halis Gülle Anadolu Lisesi % 11, Abdulsamed Bal Anadolu İmam Hatip Lisesi % 11.3 ve Sivas Muzaffer Sarısözen Güzel Sanatlar Lisesi % 8.2 oranında öğrenci payına sahiptir.

Tablo 11. Öğrencilerin Anne ve Baba Eğitim Düzeylerine Göre Dağılımları

Eğitim Düzeyi	Anne		Baba	
	N	%	N	%
Hiç Okula Gitmemiş	39	4,5	3	0,3
İlkokul	364	42,1	168	19,4
Ortaokul	175	20,2	156	18,0

Lise	179	20,7	306	35,4
Üniversite	85	9,8	182	21,0
Yüksek Lisans ve Üstü	23	2,7	50	5,8
Toplam	865	100	865	100

Tabloda görüldüğü üzere, örneklem grubunu oluşturan öğrencilerin annelerinin 39'u (% 4,5) hiç okula gitmemiş olup 364'ü (% 42,1) ilkokul, 175'i (% 20.2) ortaokul, 179'u (%20,7) lise, 85'i (% 9.8) üniversite, 23'ü (% 2.7) ise yüksek lisans eğitim düzeyine sahiptir. Bununla birlikte öğrencilerin babalarının eğitim düzeyleri incelendiğinde; 3'ü (% 0.3) hiç okula gitmemiş olup 168'i (% 19.4) ilkokul, 156'sı (% 18) ortaokul, 306'sı (% 35.4) lise, 182'si (% 21) üniversite ve 50'si (% 5.8) ise yüksek lisans ve üzeri eğitim almıştır.

Tablo 12. Öğrencilerin Anne ve Baba Mesleklerinin Dağılımları

Meslek	Anne		Baba	
	N	%	N	%
Kamu Çalışanı	88	10,2	284	33,0
Serbest Meslek	45	5,2	276	32,1
Çiftçi	9	1,0	58	6,7
İşçi	31	3,6	180	20,9
Çalışmıyor	693	80,0	63	7,3
Toplam	866	100	861	100

Tablo incelendiğinde, öğrencilerin annelerinin mesleki dağılımları 88'i (% 10.2) kamu çalışanı, 45'i (% 5.2) serbest meslek, 9'u (% 1) çiftçi, 31'i (% 3.6) işçi ve 693'ü (% 80) çalışmıyor şeklindedir. Öğrencilerin babalarının meslek dağılımları ise; 284'ü (%33) kamu çalışanı, 276'sı (% 32.1) serbest meslek, 58'i (% 6.7) çiftçi, 180'i (% 20.9) işçi ve 63'ü (% 7.3) çalışmıyor payına sahiptir.

Tablo 13. Öğrencilerin Aile Gelir Düzeylerine Göre Dağılımları

Ailenin Aylık Gelir Düzeyi	N	%
500-1500 TL	256	29,7
1500-2500 TL	290	33,6
2500-3500 TL	165	19,1
3500-4500 TL	62	7,2
4500 ve üstü	90	10,4

Toplam	863	100

Tabloda örnekleme oluşturan öğrencilerin Aylık Gelir Düzeyine ilişkin dağılımlar incelendiğinde; 256'sının 500-1500 TL (% 29.7), 290'ının 1500-2500 TL (% 33.6), 165'inin 2500-3500 TL (% 19.1) ve 90'ının 4500 TL ve üzerinde gelire sahip oldukları görülmektedir.

Tablo 14. Öğrencilerin Okudukları En Fazla Kitap Türüne Göre Dağılımları

En Çok Okunan Kitap Türü	N	%
Okumuyorum	121	14,0
Tarih	121	14,0
Bilimkurgu	178	20,6
Romantik	182	21,0
Felsefi	32	3,7
Savaş	54	6,2
Dini	59	6,8
Diğer	119	13,7
Toplam	866	100

Tabloda görüldüğü gibi, öğrencilerin en fazla okudukları kitap türüne ilişkin dağılımları; 121'i (%14) okumuyorum, 121'i (% 14) tarih, 178'i (% 20.6) bilimkurgu, 182'si (% 21) romantik, 32'si (% 3.7) felsefi, 54'ü (% 6.2) savaş, 59'u (% 6.8) dini ve 119'u (%13.7) diğer şeklindedir.

Tablo 15. Öğrencilerin Kitap Okuma Sıklığına Göre Dağılımları

Kitap Okuma Sıklığı	N	%
Hiç	131	15,2
Günlük	234	27,1
Haftada Bir Kez	250	29,0
Ayda Bir Kez	248	28,7
Toplam	863	100

Tabloda görüldüğü üzere, öğrenciler Kitap Okuma Sıklığına göre; 131'i (% 15.2) hiç, 234'ü (% 27.1) günlük, 250'si (% 29) haftada bir kez ve 248'i (% 28.7) ayda bir kez şeklinde dağılım göstermiştir.

4.2. Çalışmanın Alt Problemlerine İlişkin Bulgular

Bu bölümde, sekiz başlık halinde verilen araştırma alt problemlerine yönelik ve betimsel istatistikler ve analizler bulunmaktadır. Elde edilen bulgular tablolar halinde verilerek açıklanmıştır.

4.2.1. Öğrencilerin Yurtseverlik Tutumlarına İlişkin Bulgular

Milli Eğitim Müdürlüğü'ne bağlı liselerde öğrenim gören öğrencilerin yurtseverlik tutumlarına ilişkin standart sapma ve ortalama puan değerleri tablo 16'da verilmektedir.

Tablo 16. Öğrencilerin Yurtseverlik Tutumlarına İlişkin Betimsel İstatistik Sonuçları

Tutumlar	N	\bar{x}	ss
Kör Yurtseverlik Tutumu	866	3,21	,71
Yapıcı Yurtseverlik Tutumu	866	3,97	,66
Toplam Yurtseverlik Tutumu	866	3,59	,51

Tablo 16'ya bakıldığında, öğrencilerin kör yurtseverlik tutum puanların ortalaması ($\bar{x}=3,21$), yapıcı yurtseverlik tutum puanlarının ortalaması ($\bar{x}=3,97$), toplam yurtseverlik ortalaması ise ($\bar{x}=3,59$)'dur. Buna göre öğrencilerin yapıcı yurtseverlik tutumları, kör ve toplam yurtseverlik tutumlarına göre daha yüksektir. Araştırmada elde edilen ortalama yurtseverlik tutum değerlerinin benzer çalışmalar ile kıyaslanmasına ilişkin bilgiler aşağıda tablo 17'de verilmiştir.

Tablo 17. Kör, Yapıcı ve Toplam Yurtseverlik Tutum Ortalamalarının Benzer Çalışmalar İle Karşılaştırılması

Benzer Çalışmalar	Kör Y.	Yapıcı Y.	Ortalama Farkı	Toplam Yurtseverlik
Araştırma Değerleri	3,21	3,97	0,75	3,59
Ercan'ın (2015) çalışması	3,17	4,29	1,12	3,73
Elban'ın (2011) Çalışması	3,18	4,24	1,06	3,71
Yazıcı ve Yazıcı'nın (2010a) Çalışması	2,91	4,51	1,60	3,71
ABD	1,99	4,37	2,38	3,18
İNGİLTERE	2,32	3,64	1,32	2,98
SİNGAPUR	3,85	4,24	0,39	4,04

Kaynak: Yazıcı ve Yazıcı, 2010a: 658; Elban, 2011:55; Ercan, 2015: 417)

Tablodaki araştırma verileri ile mevcut çalışmalar karşılaştırıldığında araştırmadaki kör yurtseverlik tutum puan ortalamaları ($\bar{x}=3,21$) Singapur'daki verilerden ($\bar{x}=3,85$) sonra en yüksek değere sahip olup, Türkiye kapsamında Yazıcı & Yazıcı (2010a), Elban (2011) ve Ercan (2015)'in çalışmalarındaki ortalama değerleri geride bırakmıştır. Öte yandan araştırmadaki yapıcı yurtseverlik tutum puan ortalaması ($\bar{x}=3,97$) İngiltere'deki çalışma verilerinden ($\bar{x}=3,64$) sonra en düşük değere sahiptir. Yapıcı yurtseverlik ortalama puanları en fazla değer ile Yazıcı ve Yazıcı'nın çalışmasında görülmüştür. Elban ve Ercan'ın araştırmalarındaki kör ve yapıcı yurtseverlik ortalamaları ise yakın bir dağılım göstermiştir. Araştırmadaki toplam yurtseverlik tutum ortalaması ($\bar{x}=3,59$) ise Türkiye kapsamında Yazıcı ve Yazıcı ($\bar{x}=3,71$), Elban ($\bar{x}=3,71$), ve Ercan'ın ($\bar{x}=3,73$) çalışmalarındaki benzer değerlerden daha düşük çıkmıştır. Araştırmadaki yurtseverlik tutum puanları arasındaki ortalama fark, tablodaki diğer çalışmalar ile karşılaştırıldığında Elban'ın çalışması ile benzerlik göstermiştir

4.2.2. Öğrencilerin Yurtseverlik Tutumlarının Cinsiyete İlişkin Bulguları

Araştırmanın bu probleminde öğrencilerin kör, yapıcı ve toplam yurtseverlik tutum ortalaması ile cinsiyet değişkeni arasındaki ilişki incelenmiştir. Bu problemde öğrencilerin kör, yapıcı ve toplam yurtseverlik tutum ortalamalarına (\bar{x}), standart sapmasına (S) ilişkin betimsel istatistikler verilmiştir. Öğrencilerin yurtseverlik tutumlarına ilişkin bağımsız örneklem T-testi (İndependent T-testi) tabloda verilerek anlamlı düzeyde bir farklılığın olup olmadığına ilişkin bulgular yorumlanmıştır.

Tablo 18. Öğrencilerin Yurtseverlik Tutumlarının Cinsiyete İlişkin Betimsel İstatistik Sonuçları

Tutumlar	Cinsiyet	N	\bar{x}	Ss
Kör Yurtseverlik	Kadın	463	3,1102	,68118
	Erkek	403	3,3377	,73346
	Toplam	866	3,2161	,71466
Yapıcı Yurtseverlik	Kadın	463	4,0038	,65851
	Erkek	403	3,9330	,67205
	Toplam	866	3,9709	,66540
Toplam Yurtseverlik	Kadın	463	3,5570	,48735
	Erkek	403	3,6354	,54998
	Toplam	866	3,5935	,51861

Araştırmaya katılan öğrencilerin yurtseverlik tutum puanlarının cinsiyet değişkenine göre farklılaşma gösterip göstermediğine ilişkin bağımsız örneklem T-testi sonuçları Tablo 19’da verilmiştir.

Tablo 19. Öğrencilerin Cinsiyete Göre Yurtseverlik Tutumlarının Karşılaştırılması

Kör yurtseverlik T-Testi						
Cinsiyet	N	\bar{X}	SS	SD	T	P
Kız	463	3,11	,681	864	-4,73	,000*
Erkek	403	3,33	,733			
Yapıcı yurtseverlik T-Testi						
Cinsiyet	N	\bar{X}	SS	SD	T	P
Kız	463	4,00	,658	864	1,564	,118**
Erkek	403	3,93	,672			
Toplam Yurtseverlik T- Testi						
Cinsiyet	N	\bar{X}	SS	SD	T	P
Kız	463	3,55	,487	864	-4,73	,026***
Erkek	403	3,63	,549			

p <,05*, p >,05**, p<,05***

Tablo 19’de yapılan T-testi sonucunda, öğrencilerin kör [t(864)=-4.73, p=.000<,05] ve toplam [t(864)=1,564, p=.010<,05] yurtseverlik tutum puanları cinsiyet değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermektedir. Buna göre erkek öğrencilerin kör yurtseverlik tutumları (\bar{x} =3.33) kız öğrencilere (\bar{x} =3.11) göre daha yüksek düzeydedir. Benzer şekilde erkek öğrencilerin toplam yurtseverlik tutumları (\bar{x} =3.63) kız öğrencilere göre (\bar{x} =3.55) yüksektir düzeydedir. Yapıcı yurtseverlik boyutunda ise kız ve erkek öğrenciler arasında anlamlı bir farklılık görülmemiştir[t(864)=1,564, p=,118>,05].

4.2.3. Öğrencilerin Yurtseverlik Tutumlarının Okul Türüne İlişkin

Bulguları

Araştırmanın bu problemde öğrencilerin kör, yapıcı ve toplam yurtseverlik tutum ortalaması ile okul türü değişkeni arasındaki ilişki incelenmiştir. Bu problemde öğrencilerin yurtseverlik tutum ortalamalarına (\bar{x}), standart sapmasına (S) ilişkin betimsel istatistikler verilmiştir. Ayrıca öğrencilerin yurtseverlik tutumlarına ilişkin tek yönlü varyans analizi (ANOVA) yapılarak anlamlı düzeyde bir farklılığın olup olmadığına bakılmıştır. Anlamlı farklılıkta gruplararası homojen dağılım gösteren yurtseverlik tutum

boyutlarında Tukey HSD Testi, homojen göstermeyenlerde ise Tamhane's T2 Testi kullanılmıştır.

Tablo 20. Öğrencilerin Yurtseverlik Tutumlarının Okul Türüne İlişkin Betimsel İstatistik Sonuçları

Okul Türü	Kör Yurtseverlik			Yapıcı Yurtseverlik		Toplam Yurtseverlik	
	N	\bar{x}	Ss	\bar{x}	Ss	\bar{x}	Ss
Düz	97	3,28	,719	4,23	,530	3,76	,499
Sağlık Meslek	90	3,30	,667	3,92	,640	3,61	,507
İletişim	98	3,19	,689	3,92	,617	3,56	,516
İmam Hatip	99	3,39	,561	4,04	,615	3,72	,451
Fen	94	2,90	,760	4,27	,563	3,59	,489
Güzel Sanatlar	71	3,04	,740	3,69	,729	3,37	,550
Spor Lisesi	73	3,31	,599	3,52	,741	3,42	,578
Sosyal Bilimler	78	3,02	,790	3,91	,760	3,47	,515
Ticaret Meslek	71	3,35	,677	3,78	,648	3,57	,569
Anadolu Lisesi	95	3,29	,773	4,14	,495	3,72	,414
Toplam	866	3,21	,714	3,97	,665	3,59	,518

Aşağıdaki tabloda araştırmaya katılan öğrencilerin YTO'nun kör, yapıcı ve toplam yurtseverlik tutumlarının okul türü değişkenine göre anlamlı farklılık gösterip göstermediğine ilişkin tek yönlü varyans analizi (ANOVA) verileri gösterilmiştir.

Tablo 21. Öğrencilerin Okul Türüne Göre Yurtseverlik Tutumlarının Karşılaştırılması

Tutumlar	Varyansın Kaynağı	KT	SD	KO	F	P
Kör yurtseverlik	Gruplararası	20,84	9	2,31	4,709	,000*
	Gruplariçi	420,95	856	,492		
	Toplam	441,79	865			
Yapıcı yurtseverlik	Gruplararası	41,92	9	1,44	5,630	,000**
	Gruplariçi	341,05	856	,257		
	Toplam	382,98	865			
Toplam yurtseverlik	Gruplararası	13,00	9	1,445	5,630	,000***
	Gruplariçi	219,64	856	,257		
	Toplam	232,64	865			

p<,05*, p<,05**, p<,05***

Tablo 21'deki analiz sonucunda, öğrencilerin kör [F(20-420)=4,70, P=.000<,05], yapıcı [F(41-341)=5,63, P=.000<,05] ve toplam [F(13-219)=5,63, P=.000<,05] yurtseverlik tutumları okul türüne göre anlamlı bir farklılık göstermektedir. Bu farkın kaynağını belirlemek amacıyla kör yurtseverlik için Tukey HSD testi uygulanmıştır. Gruplar arası homojenlik olmaması nedeniyle yapıcı ve toplam yurtseverlik tutumları için ise tablo 23 ve 24'de verilen Tamhane's T2 testleri uygulanmıştır.

Tablo 22. Öğrencilerin Kör Yurtseverlik Tutumlarının Okul Türüne İlişkin Tukey HSD Testi Sonuçları

Okul Türleri (I)	Okul Türleri (J)	Ortalama Fark (I-J)	SH	P
Fen Lisesi	Düz Lise	-,38200*	,10150	,007
	Sağlık Meslek Lisesi	-,39837*	,10342	,005
	İmam Hatip Lisesi	-,48502*	,10099	,000
	Spor Lisesi	-,40727*	,10940	,008
	Ticaret Meslek Lisesi	-,44431*	,11026	,002
	Anadolu Lisesi	-,39044*	,10202	,005
İmam Hatip Lisesi	Sosyal bilimler Lisesi	,36718*	,10617	,020

Tabloda görüldüğü üzere farklı okul türüne göre, Fen Lisesi'nde öğrenim gören öğrenciler ile Düz, Sağlık Meslek, İmam Hatip, Spor, Ticaret Meslek ve Anadolu Lisesi'nde öğrenim gören öğrencilerin kör yurtseverlik tutumları arasında anlamlı bir fark vardır(p<,05). Bununla birlikte kör yurtseverlik boyutunda imam hatip Lisesi'nde öğrenim gören öğrenciler ile Sosyal Bilimler Lisesi'nde öğrenim gören öğrenciler arasında da anlamlı bir farklılık vardır(p<,05). Buna göre tablo 20'de görüldüğü üzere, okul türüne göre kör yurtseverlik tutum ortalaması en düşük Fen Lisesi'nde ($\bar{x}=2,90$), en yüksek İmam Hatip Lisesi'nde ($\bar{x}=3,39$) görülmüştür. Fen Lisesi'nde öğrenim gören öğrencilerin tutumları kendisiyle kıyaslanan Düz, Sağlık Meslek, İmam Hatip, Spor, Ticaret Meslek ve Anadolu Lisesi'nde öğrenim gören öğrencilere göre düşüktür. Ayrıca İmam hatip Lisesi'nde ($\bar{x}=3,39$) öğrenim gören öğrencilerin kör yurtseverlik tutumları,

Sosyal bilimler Lisesi'nde ($\bar{x}=3.02$) öğrenim gören öğrencilere göre daha yüksek düzeydedir.

Tablo 23. Öğrencilerin Yapıcı Yurtseverlik Tutumlarının Okul Türüne İlişkin Tamhane's T2 Testi Sonuçları

Okul Türleri (I)	Okul Türleri (J)	Ortalama Fark (I-J)	SH	P
Fen Lisesi	Sağlık Meslek Lisesi	,35437*	,08907	,005
	İletişim Lisesi	,35483*	,08532	,002
	Güzel Sanatlar Lisesi	,58176*	,10432	,000
	Sosyal Bilimler Lisesi	,36207*	,10388	,029
	Ticaret Meslek Lisesi	,48786*	,09649	,000
	Spor Lisesi	,75148*	,10445	,000
Spor Lisesi	Sağlık Meslek Lisesi	-,39711*	,10990	,019
	İletişim Lisesi	-,39665*	,10688	,013
	İmam Hatip Lisesi	-,52427*	,10655	,000
	Anadolu Lisesi	-,62459*	,10057	,000
	Düz Lise	-,70513*	,10209	,000
	Fen Lisesi	,75148*	,10445	,000
Düz Lise	Sağlık Meslek Lisesi	,30802*	,08630	,021
	İletişim Lisesi	,30847*	,08242	,011
	Güzel Sanatlar Lisesi	,53540*	,10196	,000
	Ticaret Meslek Lisesi	,44151*	,09394	,000
	Spor Lisesi	-,70513*	,10209	,000
Güzel Sanatlar Lisesi	İmam Hatip Lisesi	-,35455*	,10642	,049
	Anadolu Lisesi	-,45487*	,10044	,001
	Fen Lisesi	,58176*	,10432	,000
	Düz Lise	,53540*	,10196	,000
Anadolu Lisesi	Ticaret Meslek Lisesi	,36098*	,09228	,007
	Güzel Sanatlar Lisesi	,45487*	,10044	,001
	Spor Lisesi	,62459*	,10057	,000

Tablo 23'deki analiz sonucuna göre, Fen Lisesi'nde öğrenim gören öğrenciler ile Sağlık Meslek, İletişim, Güzel Sanatlar, Sosyal Bilimler, Ticaret Meslek ve Spor Lisesi'nde öğrenim gören öğrencilerin yapıcı yurtseverlik tutumları arasında anlamlı bir fark vardır($p<,05$). Ancak Fen Lisesi'nde öğrenim gören öğrenciler ile Düz lise, Anadolu lisesi ve İmam Hatip Lisesi'nde öğrenim gören öğrencilerin yapıcı yurtseverlik tutumları

arasında anlamlı bir fark bulunmamaktadır ($p > ,05$). En fazla yapıcı yurtseverlik tutum puanına sahip olan Fen Lisesi'nde öğrenim gören öğrencilerin yapıcı yurtseverlik tutumları ($\bar{x}=4,27$); Sağlık Meslek, İletişim, Güzel Sanatlar, Sosyal Bilimler, Ticaret Meslek ve Spor Lisesi'ndekilere göre daha yüksek düzeydedir. Fen Lisesi'nden sonra en fazla yapıcı yurtseverlik tutum puanına sahip Düz lisede ($\bar{x}=4,23$) öğrenim gören öğrencilerin yapıcı yurtseverlik tutum düzeyleri ise Sağlık Meslek, İletişim, Güzel Sanatlar, Ticaret Meslek ve Spor Lisesi'ndekilere göre daha yüksek düzeydedir.

En düşük değere sahip olan Spor Lisesi'nde ($\bar{x}=3,52$) öğrenim gören öğrencilerin yapıcı yurtseverlik tutumları ise Fen, Sağlık Meslek, İletişim, İmam Hatip, Anadolu ve Düz Lise okul türlerine göre düşük düzeyde olup en fazla ortalama fark ($I-J=,751$) Spor ve Fen lisesi ($\bar{x}=4,27$) arasındadır. Spor Lisesi'nden sonra en düşük yapıcı yurtseverlik tutum puanına sahip Güzel Sanatlar Lisesinin ($\bar{x}=3,69$) tutum düzeyi İmam Hatip, Anadolu, Fen ve Düz Lise okul türüne göre düşük düzeydedir. Son olarak üçüncü en yüksek yapıcı yurtseverlik tutum puanına sahip Anadolu Lisesi'nin tutum puanı ($\bar{x}=4,14$) Ticaret Meslek, Güzel Sanatlar ve Spor Lisesi okul türlerine göre daha yüksek düzeydedir.

Tablo 24. Öğrencilerin Toplam Yurtseverlik Tutumlarının Okul Türüne İlişkin Tamhane's T2 Testi Sonuçları

Okul Türleri (I)	Okul Türleri (J)	Ortalama Fark (I-J)	SH	P
Düz Lise	Güzel Sanatlar Lisesi	,53540*	,10196	,000
	Spor Lisesi	,70513*	,10209	,000
	Sosyal Bilimler Lisesi	,28994*	,07738	,011
İmam Hatip Lisesi	Güzel Sanatlar Lisesi	,35021*	,07950	,001
	Spor Lisesi	,30101*	,08151	,014
	Sosyal Bilimler Lisesi	,25101*	,07396	,039
Anadolu Lisesi	Güzel Sanatlar Lisesi	,35308*	,07794	,001
	Spor Lisesi	,30389*	,07999	,010
	Sosyal Bilimler Lisesi	,25389*	,07228	,026

Tablo 24'deki analiz sonucunda; Düz lise, İmam hatip ve Anadolu Lisesi'nde öğrenim gören öğrenciler ile Güzel Sanatlar, Spor ve Sosyal Bilimler Lisesi'nde öğrenim gören öğrencilerin toplam yurtseverlik tutumları arasında bir fark vardır ($p < ,05$). En fazla toplam yurtseverlik tutum puanına Düz lise ($\bar{x}=3,76$), en düşük Güzel Sanatlar Lisesi

($\bar{x}=3,37$) sahiptir. Düz lisede öğrenim gören öğrencilerin toplam yurtseverlik tutumları, Güzel Sanatlar, Spor ve Sosyal Bilimler Lisesi'nde öğrenim gören öğrencilere göre daha yüksek düzeydedir. Ayrıca Anadolu ve İmam Hatip Lisesi'nde öğrenim gören öğrencilerin toplam yurtseverlik tutumları ($\bar{x}=3,72$), Güzel Sanatlar, Spor ve Sosyal Bilimler Lisesi'ndekilere göre daha yüksek düzeydedir.

4.2.4. Öğrencilerin Yurtseverlik Tutumlarının Aile Eğitim Düzeyine İlişkin Bulguları

Araştırmanın bu problemde öğrencilerin kör, yapıcı ve toplam yurtseverlik tutum ortalaması ile aile eğitim düzeyi değişkeni arasındaki ilişki incelenmiştir. Bu problemde anne ve baba eğitim düzeyinin her biri için öğrencilerin yurtseverlik tutum ortalamalarına (\bar{x}), standart sapmasına (S) ilişkin betimsel istatistikler verilmiştir. Ayrıca anne ve baba eğitim düzeyinin her biri için öğrencilerin yurtseverlik tutumlarına ilişkin tek yönlü varyans analizi (ANOVA) yapılarak anlamlı düzeyde bir farklılığın olup olmadığına bakılmıştır. Anlamlı farklılıkta gruplararası homojen dağılım gösteren yurtseverlik tutum boyutlarında Tukey HSD Testi, göstermeyenlerde ise Tamhane's T2 Testi kullanılmıştır.

Tablo 25. Öğrencilerin Yurtseverlik Tutumlarının Aile Eğitim Düzeyine İlişkin Betimsel İstatistik Sonuçları

Eğitim Düzeyi	N	Kör Yurtseverlik		Yapıcı Yurtseverlik		Toplam Yurtseverlik	
		\bar{X}	Ss	\bar{X}	Ss	\bar{X}	Ss
Anne							
Hiç Okula Gitmemiş	39	3,36	,587	3,92	,570	3,64	,494
İlkokul	364	3,28	,639	4,00	,617	3,64	,463
Ortaokul	175	3,23	,711	3,92	,667	3,57	,536
Lise	179	3,20	,759	3,94	,720	3,57	,561
Üniversite	85	2,90	,852	4,03	,732	3,46	,550
Y. Lisans ve Üstü	23	2,93	,847	3,76	,820	3,35	,668
Toplam	865	3,21	,714	3,97	,665	3,59	,518
Baba							
Hiç Okula Gitmemiş	3	3,55	,618	3,74	,848	3,64	,722
İlkokul	168	3,32	,641	3,92	,634	3,62	,483
Ortaokul	156	3,12	,652	3,86	,726	3,49	,531
Lise	306	3,30	,701	4,00	,627	3,65	,514
Üniversite	182	3,08	,781	4,05	,655	3,57	,499
Y. Lisans ve Üstü	50	3,06	,852	3,95	,786	3,51	,632

Toplam	865	3,21	,715	3,97	,665	3,59	,518

Öğrencilerin Yurtseverlik Tutumlarının Anne Eğitim Düzeyine İlişkin Bulguları

Aşağıdaki tabloda araştırmaya katılan öğrencilerin kör, yapıcı ve toplam yurtseverlik tutumlarının anne eğitim düzeyi değişkenine göre anlamlı farklılık gösterip göstermediğine ilişkin tek yönlü varyans analizi (ANOVA) verileri gösterilmiştir.

Tablo 26. Öğrencilerin Yurtseverlik Tutumlarının Anne Eğitim Düzeyine Göre Karşılaştırılması

Tutumlar	Varyansın Kaynağı	KT	SD	KO	F	P
Kör yurtseverlik	Gruplararası	12,809	5	2,562	5,131	,000*
	Gruplariçi	428,878	859	,499		
	Toplam	441,687	864			
Yapıcı yurtseverlik	Gruplararası	2,349	5	,470	1,061	,381**
	Gruplariçi	380,408	859	,443		
	Toplam	382,757	864			
Toplam yurtseverlik	Gruplararası	3,964	5	,793	2,978	,011***
	Gruplariçi	228,677	859	,266		
	Toplam	232,642	864			

p< .05*, p>.05**, p<.05***

Tablo 26'deki analiz sonucunda, öğrencilerin kör [F(12-428)=5,13, P=.000<.05] ve toplam [F(3-228)=2,97, P=.011<.05] yurtseverlik tutumları anne eğitim düzeyine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir. Bu farkın kaynağını belirlemek amacıyla kör ve toplam yurtseverlik puanlarına ilişkin Tamhane's T2 testi uygulanmıştır. Buna karşın yapıcı yurtseverlik boyutunda anne eğitim düzeyine göre öğrencilerin tutumunda istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunamamıştır[F(2-380)=1,06, P=.381>.05].

Öğrencilerin anne eğitim düzeyine ilişkin toplam yurtsever puanları varyans analizinde anlamlı farklılık göstermesine rağmen yapılan Tamhane's T2 testi analizi sonucunda gruplar arasında anlamlı farklılaşma göstermemiştir. Öğrencilerin kör yurtseverlik boyutuna ilişkin yapılan Tamhane's T2 testi ise tablo 27'da verilmiştir.

Tablo 27. Öğrencilerin Kör Yurtseverlik Tutumlarının Anne Eğitim Düzeyine İlişkin Tamhane's T2 Testi Sonuçları

Anne Eğitim Düzeyi (I)	Anne Eğitim Düzeyi (J)	Ortalama Fark (I-J)	SH	P
Üniversite	Hiç Okula Gitmemiş	-,45748*	,13192	,011
	İlkokul	-,38158*	,09830	,003
	Ortaokul	-,32456*	,10692	,042

Tabloda 27'deki analiz sonucunda, Annesi üniversite eğitimi almış öğrenciler ile annesi Hiç Okula Gitmemiş, İlkokul, Ortaokul düzeyinde olan öğrencilerin kör yurtseverlik tutumları arasında anlamlı bir farklılık görülmektedir ($p < ,05$). Öğrencilerin kör yurtseverlik tutum ortalamaları dikkate alındığında Annesi üniversite eğitim almış öğrencilerin kör yurtseverlik tutumları ($\bar{x}=2,90$) Hiç Okula Gitmemiş, İlkokul, Ortaokul düzeyinde olan öğrencilerin kör yurtseverlik tutumlarına göre düşük düzeydedir. Annesi hiç okula gitmemiş öğrencilerin kör yurtseverlik tutumları ($\bar{x}=3,36$) anne eğitim düzeyleri sırasına göre İlkokul, Ortaokul, Lise, Yüksek Lisans ve Üstü ve Üniversite olan öğrencilere göre daha yüksek düzeydedir. Yani öğrencilerin anne eğitim seviyesi yükseldikçe öğrencilerin kör yurtseverlik tutumlarında azalma görülmektedir.

Öğrencilerin Yurtseverlik Tutumlarının Baba Eğitim Düzeyine İlişkin Bulguları

Aşağıdaki tabloda araştırmaya katılan öğrencilerin kör, yapıcı ve toplam yurtseverlik tutum puanlarının baba eğitim düzeyi değişkenine göre anlamlı farklılık gösterip göstermediğine ilişkin tek yönlü varyans analizi (ANOVA) verileri gösterilmiştir.

Tablo 28. Öğrencilerin Yurtseverlik Tutumlarının Baba Eğitim Düzeyine Göre Karşılaştırılması

Tutumlar	Varyansın Kaynağı	KT	SD	KO	F	P
Kör yurtseverlik	Gruplararası	10,057	5	2,011	4,002	,001*
	Gruplariçi	431,690	859	,503		
	Toplam	441,748	864			
Yapıcı yurtseverlik	Gruplararası	4,117	5	,823	1,868	,098**
	Gruplariçi	378,733	859	,441		
	Toplam	382,850	864			

	Gruplararası	3,254	5	,651	2,437	,033***
Toplam yurtseverlik	Gruplarıçi	229,388	859	,267		
	Toplam	232,642	864			

$p < ,05^*$, $p > ,05^{**}$, $p < ,05^{***}$

Tablo 28'deki analiz sonucunda, öğrencilerin kör [F(10-431)=4,00, P=,001<,05] ve toplam [F(3-229)=5,13, P=,033<,05] yurtseverlik tutumları baba eğitim düzeyine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir. Buna karşın baba eğitim düzeyine göre öğrencilerin yapıcı yurtseverlik tutumları anlamlı bir farklılık göstermemektedir[F(4-378)=1,86, P=,098>,05]. Kör yurtseverlik için tablo 29'de verilen Tamhane's T2 Testi, toplam yurtseverlik tutum puanları için 30'da verilen Tukey HSD testi uygulanmıştır.

Tablo 29. Öğrencilerin Kör Yurtseverlik Tutumlarının Baba Eğitim Düzeyine İlişkin

Tamhane's T2 Testi Sonuçları

Baba Eğitim Düzeyi (I)	Baba Eğitim Düzeyi (J)	Ortalama Fark (I-J)	SH	P
Üniversite	İlkokul	-,24059*	,07617	,026
	Lise	-,21555*	,07046	,035

Tablo 29'daki analiz sonucunda, babası üniversite eğitimi almış öğrenciler ile babası ilkökul ve lise eğitimi almış öğrencilerin kör yurtseverlik tutumları arasında baba eğitim düzeyine göre anlamlı bir farklılık görülmektedir($p < ,05$). Babası üniversite eğitim almış öğrencilerin kör yurtseverlik tutumları ($\bar{x}=3,08$) babası ilkökul ($\bar{x}=3,08$) ve lise eğitimi ($\bar{x}=3,30$) almış öğrencilere göre düşük düzeydedir.

Tablo 30. Öğrencilerin Toplam Yurtseverlik Tutumlarının Baba Eğitim Düzeyine

İlişkin Tukey HSD Testi Sonuçları

Baba Eğitim Düzeyi (I)	Baba Eğitim Düzeyi (J)	Ortalama Fark (I-J)	SH	P
Ortaokul	Lise	-,15945*	,05084	,022

Tablo 30'daki analiz sonucunda, babası üniversite eğitimi almış öğrenciler ile babası ortaokul ile lise eğitimi almış öğrencilerin kör yurtseverlik tutumları arasında baba eğitim düzeyine göre anlamlı bir farklılık görülmektedir($p < ,05$). Babası ortaokul eğitim almış öğrencilerin toplam yurtseverlik tutumları ($\bar{x}=3,49$) babası lise eğitimi ($\bar{x}=3,65$) almış öğrencilere göre düşük düzeydedir.

4.2.5. Öğrencilerin Yurtseverlik Tutumlarının Aile Mesleklerine İlişkin Bulguları

Araştırmanın bu problemine yönelik öğrencilerin kör, yapıcı ve toplam yurtseverlik tutum ortalamaları ile aile mesleği değişkeni arasındaki ilişkiler incelenmiştir. Anne ve baba mesleğinin her biri için öğrencilerin yurtseverlik tutum ortalamalarına (\bar{X}), standart sapmasına (Ss) ilişkin betimsel istatistikler verilmiştir. Ayrıca anne ve baba mesleğinin her biri için öğrencilerin yurtseverlik tutumlarına ilişkin tek yönlü varyans analizi (ANOVA) yapılarak anlamlı düzeyde bir farklılığın olup olmadığına bakılmıştır. Anlamlı farklılıkta gruplararası homojen dağılım gösteren yurtseverlik tutum boyutlarında Tukey HSD Testi, göstermeyenlerde ise Tamhane's T2 Testi kullanılmıştır.

Tablo 31. Öğrencilerin Yurtseverlik Tutum puanlarının Aile Mesleklerine İlişkin Betimsel İstatistik Sonuçları

Meslekler	N	Kör		Yapıcı		Toplam	
		Yurtseverlik	Ss	Yurtseverlik	Ss	Yurtseverlik	Ss
Anne		\bar{X}	Ss	\bar{X}	Ss	\bar{X}	Ss
Kamu Çalışanı	88	2,83	,846	4,04	,771	3,44	,598
Serbest Meslek	45	3,18	,738	3,64	,745	3,41	,610
Çiftçi	9	3,23	,731	3,75	,890	3,49	,662
İşçi	31	3,18	,775	4,02	,551	3,60	,430
Çalışmıyor	693	3,26	,678	3,98	,642	3,62	,498
Toplam	866	3,21	,714	3,97	,665	3,59	,518
Baba		\bar{X}	Ss	\bar{X}	Ss	\bar{X}	Ss
Kamu Çalışanı	284	3,14	,791	284	4,03	3,59	,541
Serbest Meslek	276	3,21	,683	276	3,93	3,57	,515
Çiftçi	58	3,30	,594	58	4,00	3,65	,415
İşçi	180	3,26	,661	180	3,98	3,62	,493
Çalışmıyor	63	3,28	,712	63	3,82	3,55	,572
Toplam	861	3,21	,713	861	3,97	3,59	,517

Öğrencilerin Yurtseverlik Tutumlarının Anne Mesleklerine İlişkin Bulguları

Aşağıda araştırmaya katılan öğrencilerin kör, yapıcı ve toplam yurtseverlik boyutlarının anne mesleği değişkenine göre anlamlı farklılık gösterip göstermediğine ilişkin tek yönlü varyans analizi (ANOVA) verileri gösterilmiştir.

Tablo 32. Öğrencilerin Yurtseverlik Tutumlarının Anne Mesleklerine Göre Karşılaştırılması

Tutumlar	Varyansın Kaynağı	KT	SD	KO	F	P
Kör Yurtseverlik	Gruplararası	14,470	4	3,617	7,289	,000*
	Gruplariçi	427,325	861	,496		
	Toplam	441,794	865			
Yapıcı Yurtseverlik	Gruplararası	6,004	4	1,501	3,428	,009**
	Gruplariçi	376,978	861	,438		
	Toplam	382,981	865			
Toplam Yurtseverlik	Gruplararası	4,291	4	1,073	4,045	,003***
	Gruplariçi	228,356	861	,265		
	Toplam	232,647	865			

p<,05*, p<,05**, p<,05 ***

Tabloda 32’de tek yönlü varyans analizi sonucunda, öğrencilerin kör [F(14-427)=3,61, P=.000<,05], yapıcı F(4-228)=1,07, P=.003<,05] ve toplam [F(4-228)=1,07, P=.003<,05] yurtseverlik tutumları anne mesleğine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir. Bu farkların kaynağını belirlemek amacıyla Kör yurtseverlik için Tukey HSD Testi, yapıcı ve toplam yurtseverlik puanları için Tamhane's T2 Testi kullanılmıştır. Ancak toplam yurtseverlik tutum puanları Ancak toplam yurtseverlik tutumları için yapılan Tamhane’s T2 sonucunda, anlamlı değişme ve farklılaşma görülmemiştir. Anne mesleğine ilişkin kör yurtseverlik için yapılan Tukey HSD Testi tablo 33, yapıcı yurtseverlik tutumları için yapılan Tamhane’s T2 testi tablo 34’de verilmiştir.

Tablo 33. Öğrencilerin Kör Yurtseverlik Tutumlarının Anne Mesleklerine İlişkin Tukey HSD Testi Sonuçları

Anne Mesleği (I)	Anne Mesleği (J)	Ortalama Fark (I-J)	SH	P
Çalışmıyor	Kamu Çalışanı	-,42905*	,07973	,000

Tabloda 31’deki tutum ortalamalarına dayanarak, annesi çalışmayan öğrencilerin kör yurtseverlik tutumları (\bar{x} =3.26) annesi kamuda çalışan (\bar{x} =2.83) öğrencilere göre daha yüksek düzeydedir. Bununla birlikte annesinin mesleği serbest meslek ve işçilik olan öğrencilerin kör yurtseverlik tutumları (\bar{x} =3.18) benzer olup, annesi çalışmayan (\bar{x} =3.26)

ve mesleği çiftçi olan ($\bar{x}=3.23$) olan öğrencilere göre daha düşük düzeydedir ancak bu gruplar arasında anlamlı bir fark yoktur ($p>0,05$).

Tablo 34. Öğrencilerin Yapıcı Yurtseverlik Tutumlarının Anne Mesleklerine İlişkin Tamhane's T2 Testi Sonuçları

Anne Mesleği (I)	Anne Mesleği (J)	Ortalama Fark (I-J)	SH	P
Serbest Meslek	Çalışmıyor	-,34087	,11380	,042
	Kamu Çalışanı	-,40474	,13828	,042

Tablo 31'deki tutum ortalamalarına dayanarak, anne mesleği serbest meslek olan ($\bar{x}=3.26$) öğrencilerin yapıcı yurtseverlik tutumları, annesi çalışmayan ($\bar{x}=3,98$) ve kamu çalışanı ($\bar{x}=4,04$) olan öğrencilere göre düşük düzeydedir.

Öğrencilerin Yurtseverlik Tutumlarının Baba Mesleklerine İlişkin Bulguları

Aşağıdaki tabloda araştırmaya katılan öğrencilerin kör, yapıcı ve toplam yurtseverlik tutumlarının baba mesleği değişkenine göre anlamlı farklılık gösterip göstermediğine ilişkin tek yönlü varyans analizi (ANOVA) verileri gösterilmiştir.

Tablo 34. Öğrencilerin Yurtseverlik Tutumlarının Baba Mesleklerine Göre Karşılaştırılması

Tutumlar	Varyansın Kaynağı	KT	SD	KO	F	P
Kör Yurtseverlik	Gruplararası	2,426	4	,607	1,192	,313*
	Gruplarıçi	435,529	856	,509		
	Toplam	437,955	860			
Yapıcı Yurtseverlik	Gruplararası	3,100	4	,775	1,756	,136**
	Gruplarıçi	377,891	856	,441		
	Toplam	380,991	860			
Toplam Yurtseverlik	Gruplararası	,545	4	,136	,507	,730***
	Gruplarıçi	229,833	856	,268		
	Toplam	230,378	860			

$p>,05^*$, $p>,05^{**}$, $p>,05^{***}$

Tablo 34'teki analiz sonucunda, öğrencilerin kör [$F(2-435)=1,192$, $P=.313>,05$], yapıcı [$F(3-377)=1,756$, $P=.136>,05$] ve toplam [$F(0,5-229)=0,507$, $P=.730>,05$] yurtseverlik tutumları baba mesleğine göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir.

4.2.6. Öğrencilerin Yurtseverlik Tutumlarının Aile Gelir Düzeyine ilişkin Bulguları

Araştırmanın bu probleminde öğrencilerin kör, yapıcı ve toplam yurtseverlik tutum ortalaması ile aile gelir düzeyi değişkeni arasındaki ilişki incelenmiştir. Bu problemde öğrencilerin yurtseverlik tutum ortalamalarına (\bar{x}), standart sapmasına (S) ilişkin betimsel istatistikler verilmiştir. Ayrıca öğrencilerin yurtseverlik tutumlarına ilişkin tek yönlü varyans analizi (ANOVA) yapılarak anlamlı düzeyde bir farklılığın olup olmadığına bakılmıştır. Öğrencilerin aile gelir düzeyine göre kör yurtseverlik tutumları anlamlı farklılık göstermiş, gruplararası homojen dağılım bulunmadığından Tamhane's T2 Testi kullanılmıştır.

Tablo 35. Öğrencilerin Yurtseverlik Tutum puanlarının Aile Gelir Düzeyine ilişkin Betimsel İstatistik Sonuçları

Aile Aylık Gelir Düzeyi	Kör Yurtseverlik			Yapıcı Yurtseverlik		Toplam Yurtseverlik	
	N	\bar{X}	Ss	\bar{X}	Ss	\bar{X}	Ss
500-1500 TL	256	3,23	,653	3,91	,686	3,57	,521
1500-2500 TL	290	3,30	,693	3,97	,594	3,64	,481
2500-3500 TL	165	3,14	,703	3,98	,729	3,56	,546
3500-4500 TL	62	3,23	,759	3,94	,661	3,58	,465
4500 ve üstü	90	3,01	,884	4,14	,679	3,57	,598
Toplam	863	3,21	,715	3,97	,664	3,59	,518

Aşağıdaki tabloda araştırmaya katılan öğrencilerin kör, yapıcı ve toplam yurtseverlik boyutlarının aile gelir düzeyi değişkenine göre anlamlı farklılık gösterip göstermediğine ilişkin tek yönlü varyans analizi (ANOVA) verileri gösterilmiştir.

Tablo 36. Öğrencilerin Yurtseverlik Tutumlarının Aile Gelir Düzeyine Göre Karşılaştırılması

Tutumlar	Varyansın Kaynağı	KT	SD	KO	F	P
Kör Yurtseverlik	Gruplararası	7,138	4	1,784	3,531	,007*
	Gruplarıçi	433,670	858	,505		
	Toplam	440,808	862			
Yapıcı Yurtseverlik	Gruplararası	3,588	4	,897	2,040	,087**
	Gruplarıçi	377,165	858	,440		
	Toplam	380,752	862			

	Gruplararası	1,004	4	,251	,934	,444***
Toplam Yurtseverlik	Gruplarıçi	230,706	858	,269		
	Toplam	231,710	862			

$p < ,05^*$, $p > ,05^{**}$, $p > ,05^{***}$

Tabloda 36'daki analiz sonucunda, öğrencilerin yapıcı $[F(3-377)=2,040, P=.444 > ,05]$ ve toplam $[F(1-230)=0,934, P=.087 > ,05]$ yurtseverlik tutumları aile gelir düzeyine göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir. Buna karşın aile gelir düzeyine göre öğrencilerin kör yurtseverlik tutumları arasında anlamlı bir fark görülmektedir $[F(7-433)=3,53, P=.007 < ,05]$. Bu farkın kaynağını belirlemek amacıyla tablo 37'de verilen Tamhane's T2 Testi uygulanmıştır.

Tablo 37. Öğrencilerin Kör Yurtseverlik Tutumlarının Aile Gelir Düzeyine İlişkin

Tamhane's T2 Testi Sonuçları

Ailenin Aylık Gelir Düzeyi (I)	Ailenin Aylık Gelir Düzeyi (J)	Ortalama Fark (I-J)	SH	P
1500-2500 TL	4500 TL ve üzeri	0,293146	0,101728	,046

Tablodaki analiz sonucunda, aile aylık geliri 1500-2500 TL olan öğrenciler ile 4500 TL ve üzerinde olan öğrencilerin kör yurtseverlik tutumları arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur ($p = 0,46 < ,05$). Buna göre aile gelir düzeyi 1500-2500 TL olan öğrencilerin kör yurtseverlik tutumları ($\bar{x}=3,30$), aylık geliri 4500 TL ve üzerinde olan öğrencilerin tutumlarına ($\bar{x}=3,01$) göre daha yüksek düzeydedir.

4.2.7. Öğrencilerin Yurtseverlik Tutumlarının En Fazla Okudukları Kitap Türüne İlişkin Bulguları

Araştırmanın bu probleminde öğrencilerin kör, yapıcı ve toplam yurtseverlik tutum ortalaması ile en fazla okudukları kitap türü arasındaki ilişki incelenmiştir. Bu problemde öğrencilerin yurtseverlik tutum ortalamalarına (\bar{x}), standart sapmasına (S) ilişkin betimsel istatistikler verilmiştir. Ayrıca öğrencilerin yurtseverlik tutumlarına ilişkin tek yönlü varyans analizi (ANOVA) yapılarak anlamlı düzeyde bir farklılığın olup olmadığına bakılmıştır. Bu değişkene göre öğrencilerin kör ve yapıcı yurtseverlik tutumları anlamlı farklılık görülmüş, gruplararası homojen dağılımın olmasından dolayı Tukey HSD Testleri kullanılmıştır.

Tablo 38. Öğrencilerin Yurtseverlik Tutumlarının En Fazla Okudukları Kitap Türüne İlişkin Betimsel İstatistik Sonuçları

	N	Kör		Yapıcı		Toplam	
		Yurtseverlik	Yurtseverlik	Yurtseverlik	Yurtseverlik	Yurtseverlik	Yurtseverlik
En fazla Okunan Kitap Türü	N	\bar{X}	Ss	\bar{X}	Ss	\bar{X}	Ss
Okumuyorum	121	3,41	,729	3,78	,670	3,60	,557
Tarih	121	3,21	,700	4,03	,703	3,62	,522
Bilim kurgu	178	3,14	,671	4,01	,620	3,57	,487
Romantik	182	3,21	,682	3,97	,642	3,59	,525
Felsefi	32	2,94	,749	4,00	,787	3,47	,550
Savaş	54	3,44	,723	3,79	,732	3,62	,604
Dini	59	3,25	,601	3,98	,623	3,62	,462
Diğer	119	3,06	,797	4,08	,640	3,57	,492
Toplam	866	3,21	,714	3,97	,665	3,59	,518

Aşağıdaki tabloda araştırmaya katılan öğrencilerin kör, yapıcı ve toplam yurtseverlik tutumlarının en fazla okudukları kitap türüne göre anlamlı farklılık gösterip göstermediğine ilişkin tek yönlü varyans analizi (ANOVA) verilmiştir.

Tablo 39. Öğrencilerin Yurtseverlik Tutumlarının En Fazla Okudukları Kitap Türüne Göre Karşılaştırılması

Tutumlar	Varyansın Kaynağı	KT	SD	KO	F	P
Kör Yurtseverlik	Gruplararası	13,769	7	1,967	3,943	,000*
	Gruplarıçi	428,025	858	,499		
	Toplam	441,794	865			
Yapıcı Yurtseverlik	Gruplararası	8,188	7	1,170	2,678	,010**
	Gruplarıçi	374,793	858	,437		
	Toplam	382,981	865			
Toplam Yurtseverlik	Gruplararası	,785	7	,112	,415	,893***
	Gruplarıçi	231,863	858	,270		
	Toplam	232,647	865			

p<,05*, p<,05**, p>,05***

Tabloda 39'daki analiz sonucunda, öğrencilerin toplam yurtseverlik tutumları en fazla okudukları kitap türüne göre anlamlı bir farklılık görülmemektedir [F(0,785-231)=0,415, P=.893>,05]. Buna karşın öğrencilerin kör [F(13-428)=3,94, P=.000<,05] ve

yapıcı [$F(8-374)=2,68$, $P=.010<,05$] yurtseverlik tutumları en fazla okudukları kitap türüne göre anlamlı bir farklılık göstermektedir. Öğrencilerin kör ve yapıcı yurtseverlik için bu farklılığın kaynağını belirlemek amacıyla gruplararası homojenlik durumu olduğundan dolayı Tukey HSD Testleri uygulanmıştır.

Tablo 40. Öğrencilerin Kör Yurtseverlik Tutumlarının En Fazla Okudukları Kitap Türüne İlişkin Tukey HSD Testi Sonuçları

En fazla Okunan Kitap Türü (I)	En fazla Okunan Kitap Türü (J)	Ortalama Fark (I-J)	SH	P
Okumayan	Bilimkurgu	,26495*	,08322	,032
	Felsefi	,47317*	,14040	,018
	Diğer	,35345*	,09119	,003
Savaş	Felsefi	,50347*	,15757	,031
Savaş	Diğer	,38375*	,11589	,022

Tabloda görüldüğü üzere en fazla okudukları kitap türüne göre, hiç kitap okumayan öğrencilerin kör yurtseverlik tutumları ile bilimkurgu, felsefi ve diğer kitap türlerini okuyan öğrencilerin kör yurtseverlik tutumları arasında anlamlı bir farklılık gözlenmektedir ($p<,05$). Benzer şekilde en fazla okuduğu kitap türü savaş olan öğrenciler ile en fazla okuduğu kitap türü felsefi ve diğer kitap türleri olan öğrencilerin kör yurtseverlik tutumları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmaktadır ($p<,05$). Bu farklılıklara göre, hiç kitap okumayan öğrencilerin kör yurtseverlik tutumları ($\bar{x}=3,41$), bilimkurgu ($\bar{x}=3,14$), felsefi ($\bar{x}=2,94$) ve diğer ($\bar{x}=3,06$) kitap türlerini okuyan öğrencilere göre daha yüksek düzeydedir. Ayrıca en yüksek kör yurtseverlik tutumuna sahip savaş türü kitapları okuyan öğrencilerin kör yurtseverlik tutumları ($\bar{x}=3,44$), en düşük kör yurtseverlik tutumuna sahip felsefi ($\bar{x}=2,94$) ve diğer ($\bar{x}=3,06$) kitap türlerini okuyan öğrencilere göre yüksek düzeyde farklılaşma göstermiştir.

Araştırmaya katılan öğrencilerin yapıcı yurtseverlik tutumlarının en fazla okunan kitap türüne göre hangi gruplarda farklılık gösterdiğini belirlemek için Tukey HSD testi aşağıda verilmiştir

Tablo 41. Öğrencilerin Yapıcı Yurtseverlik Tutumlarının En Fazla Okudukları Kitap Türüne İlişkin Tukey HSD Testi Sonuçları

En fazla Okunan Kitap Türü (I)	En fazla Okunan Kitap Türü (J)	Ortalama Fark (I-J)	SH	P
Okumayan	Diğer	-,29896	,08533	,011

Tabloda görüldüğü üzere, hiç kitap okumayan öğrenciler ile diğer kitap türlerini okuyan öğrencilerin kör yurtseverlik tutumları en fazla okudukları kitap türüne göre anlamlı bir farklılık bulunmaktadır ($p < .05$). Buna göre, hiç kitap okumayan öğrencilerin yapıcı yurtseverlik tutumları ($\bar{x}=3,78$) diğer ($\bar{x}=4,08$) kitap türlerini okuyan öğrencilere göre düşük düzeydedir.

4.2.8. Öğrencilerin Yurtseverlik Tutumlarının Kitap Okuma Sıklığına İlişkin Bulguları

Araştırmanın bu problemde öğrencilerin kör, yapıcı ve toplam yurtseverlik tutum ortalaması ile kitap okuma sıklığı arasındaki ilişki incelenmiştir. Bu problemde öğrencilerin yurtseverlik tutum ortalamalarına (\bar{x}), standart sapmasına (S) ilişkin betimsel istatistikler verilmiştir. Ayrıca öğrencilerin yurtseverlik tutumlarına ilişkin tek yönlü varyans analizi (ANOVA) yapılarak anlamlı düzeyde bir farklılığın olup olmadığına bakılmıştır. Bu değişkene göre öğrencilerin kör ve yapıcı yurtseverlik tutumları anlamlı farklılık görülmüş, kör yurtseverlik için gruplararası homojen dağılımın olmasından dolayı Tukey HSD Testi, yapıcı yurtseverlik için homojenlik olmadığından Tamhane's T2 Testi kullanılmıştır.

Tablo 42. Öğrencilerin Yurtseverlik Tutumlarının Kitap Okuma Sıklığına İlişkin Betimsel İstatistik Sonuçları

Kitap Okuma Sıklığı	N	Kör Yurtseverlik		Yapıcı Yurtseverlik		Toplam Yurtseverlik	
		\bar{X}	Ss	\bar{X}	Ss	\bar{X}	Ss
Hiç	131	3,40	,750	3,81	,691	3,60	,564
Günlük	234	3,04	,768	4,07	,712	3,56	,548
Haftada Bir Kez	250	3,21	,651	3,96	,648	3,59	,506
Ayda Bir Kez	248	3,27	,669	3,96	,606	3,62	,473
Toplam	863	3,21	,714	3,97	,665	3,59	,517

Aşağıdaki tabloda araştırmaya katılan öğrencilerin kör, yapıcı ve toplam yurtseverlik tutumlarının kitap okuma sıklığına göre anlamlı farklılık gösterip göstermediğine ilişkin tek yönlü varyans analizi (ANOVA) verilmiştir.

Tablo 43. Öğrencilerin Yurtseverlik Tutumlarının Kitap Okuma Sıklığına Göre Karşılaştırılması

Tutumlar	Varyansın Kaynağı	KT	SD	KO	F	P
Kör Yurtseverlik	Gruplararası	12,228	3	4,076	8,193	,000*
	Gruplarıçi	427,381	859	,498		
	Toplam	439,609	862			
Yapıcı Yurtseverlik	Gruplararası	5,730	3	1,910	4,365	,005**
	Gruplarıçi	375,816	859	,438		
	Toplam	381,545	862			
Toplam Yurtseverlik	Gruplararası	,468	3	,156	,580	,628***
	Gruplarıçi	230,777	859	,269		
	Toplam	231,244	862			

p<,05*, p<,05**, p>,05***

Tablo 43'deki analiz sonucunda, öğrencilerin toplam yurtseverlik tutumları kitap okuma sıklığına göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir[F(0,468-230)=0,580, P=.628>,05]. Buna karşın öğrencilerin kör [F(12-427)=8,19; p=.000<,05] ve yapıcı [F(5-375)=4,365; p=.000<,05] yurtseverlik tutumları kitap okuma sıklığına göre istatistiksel olarak anlamlı bir fark göstermektedir. Bu farkın kaynağını belirlemek amacıyla toplam yurtseverlik puanı için tablo 45'de verilen Tamhane's T2 testi uygulanmıştır. Kör yurtseverlik için ise aşağıda verilen Tukey HSD Testi uygulanmıştır.

Tablo 44. Öğrencilerin Yurtseverlik Tutumlarının Kitap Okuma Sıklığına İlişkin Kör Tukey HSD Sonuçları

Kitap Okuma Sıklığı (I)	Kitap Okuma Sıklığı (J)	Ortalama Fark (I-J)	SH	P
Günlük	Hiç	,35859*	,07697	,000
	Haftada Bir Kez	-,16662*	,06416	,047
	Ayda Bir Kez	-,22705*	,06428	,002

Tablo 44'te görüldüğü üzere günlük kitap okuyan öğrencilerin kör yurtseverlik tutumları ile hiç okumayan, haftada bir kez okuyan ve ayda bir kez okuyan öğrencilerin kör yurtseverlik tutumları arasında anlamlı bir farklılık gözlenmektedir(p<,05). Bu

farklılıklara göre, günlük kitap okuyan öğrencilerin kör yurtseverlik tutumları ($\bar{x}=3,04$), hiç kitap okumayan ($\bar{x}=3,40$), haftada bir kez kitap okuyan ($\bar{x}=3,21$) ve ayda bir kez kitap okuyan ($\bar{x}=3,27$) öğrencilere göre düşük düzeydedir. Buna göre öğrencilerin kitap okuma sıklığı arttıkça kör yurtseverlik tutum düzeylerinde azalma olmaktadır.

Öğrencilerin yapıcı yurtseverlik tutumlarının kitap okuma sıklığına göre hangi gruplarda farklılık gösterdiğini belirlemek için aşağıda Tamhane's T2 testi verilmiştir.

Tablo 45. Öğrencilerin Yapıcı Yurtseverlik Tutumlarının Kitap Okuma Sıklığına İlişkin Tamhane's T2 Testi Sonuçları

Kitap Okuma Sıklığı (I)	Kitap Okuma Sıklığı (J)	Ortalama Fark (I-J)	SH	P
Hiç	Günlük	-,26037	,07625	,004

Tablo 45'teki analiz sonucunda, hiç kitap okumayan öğrenciler ile günlük kitap okuyan öğrencilerin yapıcı yurtseverlik tutumları arasında anlamlı bir farklılık görülmektedir ($p=0.04<,05$). Buna göre günlük kitap okuyan öğrencilerin yapıcı yurtseverlik tutumları ($\bar{x}=4,07$), hiç kitap okumayan öğrencilere ($\bar{x}=3,81$) göre daha yüksek düzeydedir.

V.BÖLÜM

5. SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Bu bölümde, lise öğrencilerinin toplam, kör ve yapıcı yurtseverlik tutumlarının çeşitli demografik değişkenler ile ilişkisini belirlemek amacı ile yapılan analizler sonucu elde edilen bulgular literatürdeki mevcut çalışmaların bulguları ile birlikte yorumlanmış ve sonuçlardan yola çıkılarak önerilerde bulunulmuştur.

5.1. Sonuç ve Tartışma

1. Araştırmanın birinci alt problemi, Sivas İl Milli Eğitim Müdürlüğü'ne bağlı liselerde öğrenim gören öğrencilerin kör, yapıcı ve toplam yurtseverlik tutum puanlarının ne düzeyde olduğudur. Araştırma sonucu, öğrencilerin yapıcı yurtseverlik tutumlarının kör yurtseverlik tutumlarına göre yüksek düzeyde olduğunu göstermiştir. Bununla birlikte öğrencilerin toplam yurtseverlik tutumları da yüksek düzeyde bulunmuştur. Yani öğrencilerin yapıcı yurtseverlik tutumları, kör ve toplam yurtseverlik tutumlarına göre daha yüksektir. Öğrencilerin yurtseverlik tutumlarına ilişkin yapılan çalışmalarla kıyaslandığında benzerlikler ve farklılıklar göze çarpabilmektedir. Benzer şekilde Kahne & Middaugh (2006), lise öğrencilerinin % 68'inin yapıcı yurtseverlik boyutunda ülkesinin geliştirilmesi için ülkesinin bazı politikalarına karşı gelebileceklerini ortaya koymuştur. Ersoy & Öztürk (2015), çalışmasında sosyal bilgiler öğretmen adaylarının çoğunlukla yapıcı yurtseverlik tutumuna sahip oldukları ortaya çıkarmıştır. Gömleksiz & Cüro (2011) ise, ülke ve milletini sevme yönünde öğrencilerin yurtseverlik duygusuna karşı olumlu tutum düzeylerinin yüksek olduğu sonucuna ulaşmıştır. Bunun aksine Çimen (2017)'nin araştırmasında üniversite öğrencilerinin kör yurtseverlik tutumları, yapıcı yurtseverlik tutumlarından daha yüksek bulunmuştur. Öğrencilerin araştırmadaki kör yurtseverlik tutum ortalaması ($\bar{x}=3,21$), Elban (2011)'nin çalışmasındaki kör yurtseverlik tutum ortalamasına ($\bar{x}=3,18$) yakınlık gösterirken; Yazıcı & Yazıcı'nın (2010a) çalışmasındaki kör yurtseverlik tutum ortalamasına ($\bar{x}=2,91$) göre daha yüksek düzeydedir. Araştırmadaki yapıcı yurtseverlik ortalaması ($\bar{x}=3,97$), Elban ($\bar{x}=4,24$) ve Yazıcı & Yazıcı'nın ($\bar{x}=4,51$) çalışmasındaki ortalamalara göre düşük çıkmıştır. Öğrencilerin araştırmadaki toplam yurtseverlik tutum ortalaması ($\bar{x}=3,59$) ise Yazıcı & Yazıcı ile Elban'ın çalışmasındaki benzer değerlerden ($\bar{x}=3,71$) düşük çıkmıştır. Öte yandan araştırma verileri ile yurtdışındaki çalışmalar karşılaştırıldığında araştırmadaki kör yurtseverlik tutum puan ortalamaları ($\bar{x}=3,21$) Singapur'daki verilerden ($\bar{x}=3,85$) sonra en yüksek değere sahip olmuştur. Yapıcı yurtseverlik tutum puan ortalaması

($\bar{x}=3,97$) ise İngiltere'deki çalışma verilerinden ($\bar{x}=3,64$) sonra en düşük değere sahiptir. Araştırma verilerinde diğer çalışma verilerine göre öğrencilerin kör yurtseverlik tutumlarının fazla olup yapıcı yurtseverlik tutumlarının düşük olması, bölgesel eğitim seviyesinin yeterli seviyede olmamasından dolayı muhafazakâr kültürün baskın tavır sergilemesi olabilir.

2. Araştırmanın ikinci alt problemi, lise öğrencilerinin yurtseverlik tutum ortalamalarının cinsiyete göre farklılaşıp farklılaşmadığıdır. Yapılan analiz sonucunda, öğrencilerin yapıcı yurtseverlik puanları cinsiyete göre anlamlı bir farklılık göstermemiştir. Ancak öğrencilerin kör ve toplam yurtseverlik puanları cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermiştir. Sonuç olarak erkek öğrencilerin kör ve toplam yurtseverlik tutumları kız öğrencilere göre daha yüksek düzeydedir. Benzer şekilde Ercan (2017) ve Çimen (2017)'nin yaptığı çalışmalarda da erkeklerin kör yurtseverlik tutumları kızlara göre yüksek düzeydeyken, yapıcı yurtseverlik boyutunda cinsiyet arası anlamlı bir farklılık görülmemiştir. Aynı şekilde, Oh ve arkadaşları (2009)'nın yaptığı araştırma, ulusal güvenlik konusunda Amerikan erkeklerinin kadınlara göre yüksek tutuma sahip olduğunu, Koreli erkeklerin kadınlara göre kör yurtseverlik ve militarizm tutumlarının yüksek olduğunu göstermiştir. Shtaz (1994)'ın çalışmasında da erkeklerin kör yurtseverlik tutumlarının kadınlara göre daha yüksek düzeyde olduğu, kadınların ise yurtseverliğe yönelik tutumlarının erkeklere nazaran daha yüksek olduğu görülmüştür. Benzer şekilde Gömleksiz & Cüro (2011)'nin çalışmasında, kız öğrencilerin yurtseverliğe yönelik tutumlarının erkek öğrencilerin tutumlarına göre daha olumlu görülmüştür. Bunun aksine bazı çalışmalarda ise, katılımcıların kör, yapıcı ve toplam yurtseverlik tutumları cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermemiştir (Elban, 2015; Ercan, 2015; Yazıcı, 2009; Spry & Hornsey, 2007; Sağlam & Genç, 2015; Keskin, 2008; Beldağ ve diğerleri, 2016; Yazıcı & Kabapınar, 2015; Yazıcı ve diğerleri, 2016).

3. Araştırmanın üçüncü alt problemi, lise öğrencilerinin okul türüne göre yurtseverlik tutum ortalamalarının farklılık gösterip göstermediğidir. Araştırmaya katılan öğrencilerin kör, yapıcı ve toplam yurtseverlik tutumları incelendiğinde, öğrencilerin kör, yapıcı ve toplam yurtseverlik tutumları okul türüne göre anlamlı bir farklılık göstermektedir. Okul türüne göre kör yurtseverlik ortalaması en düşük değere Fen lisesi ($\bar{x}=2,90$), en yüksek değere İmam Hatip lisesi ($\bar{x}=3,39$) sahiptir. Kör yurtseverlik boyutunda, Fen Lisesi'nde öğrenim gören öğrencilerin tutumları kendisiyle kıyaslanan

Düz, Sağlık Meslek, İmam Hatip, Spor, Ticaret Meslek ve Anadolu Lisesi'nde öğrenim gören öğrencilere göre olumsuzdur. Ayrıca İmam hatip Lisesi'nde öğrenim gören öğrencilerin kör yurtseverlik tutumları, Sosyal bilimler Lisesi'nde öğrenim gören öğrencilere göre daha yüksek düzeydedir.

Yapıcı yurtseverlik boyutunda, en fazla yapıcı yurtseverlik tutum puanına Fen lisesi ($\bar{x}=4,27$), en düşük puana ise Spor lisesi ($\bar{x}=3,52$) sahip olmuştur. Fen Lisesi'nde öğrenim gören öğrencilerin yapıcı yurtseverlik tutumları, Sağlık Meslek, İletişim, Güzel Sanatlar, Sosyal Bilimler, Ticaret Meslek ve Spor Lisesi'ndekilere göre daha yüksek düzeydedir. Düz lisede öğrenim gören öğrencilerin yapıcı yurtseverlik tutum düzeyleri, Sağlık Meslek, İletişim, Güzel Sanatlar, Ticaret Meslek ve Spor Lisesi okul türüne göre daha yüksek düzeydedir. Spor Lisesi'nde öğrenim gören öğrencilerin yapıcı yurtseverlik tutumları ise Fen, Sağlık Meslek, İletişim, İmam Hatip, Anadolu ve Düz Lise okul türlerine göre daha düşük düzeyde olup en fazla ortalama fark Spor ve Fen lisesi arasındadır. Spor Lisesi'nden sonra en düşük yapıcı yurtseverlik tutum puanına sahip Güzel Sanatlar Lisesi'nde öğrenim gören öğrencilerin tutumları, İmam Hatip, Anadolu, Fen ve Düz Lisesin öğrenim gören öğrencilere göre düşük düzeydedir. Son olarak Anadolu Lisesi'nde öğrenim gören öğrencilerin yapıcı yurtseverlik tutum puanı, Ticaret Meslek, Güzel Sanatlar ve Spor Lisesi'ndekilere göre daha yüksek düzeydedir.

Okul türüne ilişkin öğrencilerin toplam yurtseverlik tutumları incelendiğinde, en fazla tutum puanına Düz lise ($\bar{x}=3,76$), en düşük ise Güzel Sanatlar Lisesi ($\bar{x}=3,37$) sahiptir. Düz lisede öğrenim gören öğrencilerin toplam yurtseverlik tutumları, Güzel Sanatlar, Spor ve Sosyal Bilimler Lisesi'nde öğrenim gören öğrencilere göre daha yüksek düzeydedir. Anadolu ve İmam Hatip Lisesi'nde öğrenim gören öğrencilerin toplam yurtseverlik tutumları ise, Güzel Sanatlar, Spor ve Sosyal Bilimler Lisesi'nde öğrenim gören öğrencilere göre daha yüksek düzeydedir. Benzer şekilde Gömlüksiz & Cüro (2011)'nin çalışmasında sosyo-ekonomik düzeyi iyi olan okullarda öğrenim gören öğrencilerin yurtseverliğe ilişkin tutumlarının, alt sosyo-ekonomik düzeydeki okul öğrencilerinden daha yüksek olduğu görülmüştür. Yazıcı ve arkadaşları (2016) ise Gaziosmanpaşa Üniversitesi öğrencilerinin yurtseverlik tutumlarının Marmara Üniversitesi öğrencilerine göre olumlu olduğunu ortaya koymuştur. Öğrencilerin okul türüne ilişkin bu tutumlarındaki farklılıklar, öğrencilerin eğitim aldıkları okullardaki eğitim kalitesine bağlı olarak ülkesinin politikalarını eleştirebilme, evrensel ve

demokratik değerleri göz önünde bulundurarak ülkesinin aldığı kararlarda söz sahibi olma gibi kapsayıcı yurtseverlik algıları etkili olabilmektedir.

4. Araştırmanın dördüncü alt problemi, lise öğrencilerinin kör, yapıcı ve toplam yurtseverlik tutumlarının aile eğitim düzeyine göre farklılık gösterip göstermediğidir. Öğrencilerin yapıcı ve toplam yurtseverlik tutum ortalamaları anne eğitim düzeyine göre anlamlı bir farklılık göstermemiştir. Buna karşın öğrencilerin kör yurtseverlik tutumları, anne eğitim düzeyine göre anlamlı bir farklılık göstermiştir.

Annesi üniversite mezunu olan öğrencilerin kör yurtseverlik tutumları, Hiç Okula Gitmemiş, İlkokul, Ortaokul ve Lise mezunu olan öğrencilere göre düşük düzeydedir. Annesi hiç okula gitmemiş öğrencilerin kör yurtseverlik tutumları, anne eğitim düzeyleri sırasına göre İlkokul, Ortaokul, Lise, Yüksek Lisans ve Üstü ve Üniversite mezunu olan öğrencilere göre daha yüksek düzeydedir. Benzer şekilde Keskin (2008)'in çalışmasında, anne eğitim düzeyi yüksekokul-üniversite mezunu olan öğrencilerin yurtseverlik tutumları anneleri “hiç okula gitmemiş” olan öğrencilere göre daha yüksektir. Sağlam & Genç (2015) çalışmasında, anne ve babası okuryazar olanlar ile ilkokul mezunu olanlar arasında anne ve babası ilkokul mezunu olanların lehine anlamlı farklılık bulunmuştur.

Öğrencilerin kör ve toplam yurtseverlik tutum ortalamaları baba eğitim düzeyine göre anlamlı bir farklılık gösterirken, yapıcı yurtseverlik tutumları anlamlı bir fark göstermemiştir. Kör yurtseverlik boyutunda, babası üniversite mezunu olan öğrencilerin tutumları, babası ilkokul ve lise mezunu olan öğrencilere göre düşük düzeydedir. Babası ortaokul mezunu öğrencilerin toplam yurtseverlik tutumları, babası lise mezunu olan öğrencilere göre düşük düzeydedir. Benzer çalışmalara bakıldığında, babası yüksekokul-üniversite mezunu öğrencilerin yurtseverlik tutumları babaları “okula bir süre gitmiş fakat mezun olamamış” öğrencilere göre daha yüksektir. Ercan (2015) çalışmasında, eğitim düzeyi düşük olan yetişkinlerin kör yurtseverlik tutum puanlarının üniversite ve lisansüstü eğitim almış yetişkinlere göre düşük olduğunu ortaya koymuştur. Yıldırım (2016)'ın çalışmasında katılımcıların (erbaş ve erler) eğitim düzeylerinin ilkokuldan üniversiteye doğru yükseldikçe VSE (Vatan Sevgisi Eğitimi) etkisinin olumlu yönde arttığı gözlenmiştir. Bu farklılıklara öğrencilerin aile eğitim düzeylerinin farklı olması neden olmaktadır. Öğrencilerin anne ve baba eğitim seviyesi yükseldikçe öğrencilerin kör yurtseverlik tutumlarında azalma görülürken yapıcı yurtseverlik boyutunda artma görülmektedir. Bu bağlamda öğrencilerin yurtseverlik tutumlarında öğretmen ve okul çevresinin etkisi kadar aile eğitim düzeyinin etkisi de vardır. Bu nedenle aile eğitim

seviyesinin artırılması öğrencilerin demokratik ve evrensel değerleri içselleştirerek ülkesine daha yapıcı şekilde bağlı kalması açısından önemlidir.

5. Araştırmanın beşinci alt problemi, lise öğrencilerinin kör, yapıcı ve toplam yurtseverlik tutumlarının aile mesleğine göre farklılık gösterip göstermediğidir. Öğrencilerin toplam yurtseverlik tutumları anne mesleğine göre anlamlı bir farklılık göstermezken, kör ve yapıcı yurtseverlik tutumları anlamlı bir farklılık göstermektedir. Annesi çalışmayan öğrencilerin kör yurtseverlik tutumları, annesi kamuda çalışan öğrencilere göre daha yüksek düzeydedir. Yapıcı yurtseverlik boyutunda ise, annesi kamuda çalışan öğrencilerin tutumları, annesi serbest meslek ile meşgul olan öğrencilerin tutumlarına göre daha yüksek düzeydedir. Ancak öğrencilerin toplam yurtseverlik tutumları anne mesleğine göre anlamlı bir farklılık göstermemiştir. Benzer şekilde Keskin (2008)'in çalışmasında da anne mesleği değiştikçe çocukların yurtseverlik tutum puanlarının farklılaşmadığı görülmektedir. Buna karşın Ercan (2015)'in çalışmasında ise kamuda çalışan yetişkinlerin ortalama kör yurtseverlik tutum puanı, mesleği çiftçi olan ve çalışmayanlara göre daha düşük iken; kamu çalışanı yetişkinlerin işçi, çiftçi ve çalışmayan diğer meslek gruplarına göre yapıcı yurtseverlik tutum puanlarının yüksek olduğu görülmektedir.

Öğrencilerin baba mesleğine göre ise kör, yapıcı ve toplam yurtseverlik tutum ortalamaları anlamlı bir farklılık göstermemiştir. Benzer şekilde Keskin (2008), babaları memur olan öğrencilerin yurtseverlik değerine ait puanlarının babaları işçi olan öğrencilere göre daha yüksek olduğunu göstermiştir. Bu bulgulardan hareketle öğrencilerin baba mesleği öğrencilerin yurtseverlik tutumlarında etkisiz kalırken, anne mesleği öğrencilerin yurtseverlik tutumlarını etkilemektedir. Öğrencilerin anne meslek tiplerinin anne eğitim düzeyleri ile paralellik gösterdiği dikkate alındığında anne eğitim düzeyinin yurtseverlik tutumlarını çok fazla etkilediği görülmektedir. Bunun nedeni aile içerisinde annenin öğrencinin eğitiminde daha fazla zaman harcaması ve bu sebeple öğrencinin anneyi daha fazla rol model almasıdır.

6. Araştırmanın altıncı alt problemi, lise öğrencilerinin kör, yapıcı ve toplam yurtseverlik tutumlarının aile gelir düzeyine farklılık gösterip göstermediğidir. Aile gelir düzeyine göre öğrencilerin yapıcı ve toplam yurtseverlik tutumları anlamlı bir farklılık göstermezken, öğrencilerin kör yurtseverlik tutumları anlamlı bir fark göstermektedir. Aile gelir düzeyi 1500-2500 TL olan öğrencilerin kör yurtseverlik tutumları, aylık geliri 4500 TL ve üzerinde olan öğrencilerin tutumlarına göre daha yüksek düzeydedir. Benzer

şekilde Ercan (2015)'ın çalışmasında, aile gelir durumu düştükçe kör yurtseverlik tutum puanları yükselirken, yapıcı yurtseverlik tutum puanları açısından bakıldığında gelir durumu yüksek olanların yapıcı yurtseverlik puanlarının yüksek olduğu görülmektedir. Gömleksiz & Cüro (2011)'nin çalışmasında da ailenin gelir düzeyi yükseldikçe öğrencilerin yurtseverliğe ilişkin tutumları olumlu yönde geliştiği görülmektedir. Bu bulgulardan hareketle, öğrencilerin aile gelir düzeyleri azaldıkça kör yurtseverlik tutumlarının arttığı görülürken, aksine yapıcı yurtseverlik tutumlarının azaldığı görülmektedir. Öğrencilerin yurtseverlik tutumları arasındaki bu anlamlı farklılığın nedeninin aile eğitim düzeyi ve aile mesleği ile gelir düzeyi arasındaki ilişkidir kaynaklandığı söylenebilir.

7. Araştırmanın yedinci alt problemi, lise öğrencilerinin kör, yapıcı ve toplam yurtseverlik tutumlarının en fazla okudukları kitap türüne göre farklılık gösterip göstermediğidir. Öğrencilerin en fazla okudukları kitap türüne göre toplam yurtseverlik tutumları anlamlı bir farklılık göstermezken, kör ve yapıcı yurtseverlik tutumları anlamlı bir farklılık göstermektedir. Kör yurtseverlik boyutunda, en yüksek değere savaş türü ($\bar{x}=3,44$), en düşük değere felsefi türünde ($\bar{x}=2,94$) kitap okuyanlar sahip olmuştur. Savaş türünde kitap okuyan öğrencilerin kör yurtseverlik tutumları, felsefi ve diğer kitap türlerini okuyan öğrencilere göre yüksek düzeyde farklılaşma göstermiştir. Ayrıca Hiç kitap okumayan öğrencilerin kör yurtseverlik tutumları, bilimkurgu, felsefi ve diğer kitap türlerini okuyan öğrencilere göre daha yüksek düzeydedir. Yapıcı yurtseverlik boyutunda ise, en yüksek değere diğer kitap türlerini ($\bar{x}=4,08$) okuyan, en düşük değere hiç kitap okumayan ($\bar{x}=3,78$) öğrenciler sahip olmuştur. Buna göre, hiç kitap okumayan öğrencilerin yapıcı yurtseverlik tutumları diğer kitap türlerini okuyan öğrencilere göre düşük düzeydedir. Benzer şekilde Ercan (2015)'ın çalışmasında, kitap-gazete okumayan yetişkinlerin kör yurtseverlik tutumları, kitap okuyanlara göre daha yüksek iken, yapıcı yurtseverlik tutum puanları açısından bakıldığında düzenli kitap okuyanlar ve okumayanlar arasında fark fazla belirgin değildir. Sonuç olarak, hiç kitap okumayan ve savaş türünde kitap okuyan öğrencilerin diğer türde kitap okuyan öğrencilere göre kör yurtseverlik tutumları yüksek, yapıcı yurtseverlik tutumları düşük düzeyde olduğu görülmektedir. Bu farklılıklara aile, okul ve çevrenin doğrudan veya dolaylı etkisi ile öğrencilerde oluşan ilgi alanlarının çeşitliliği ve eğitim düzeyinin artması ile eleştirel perspektifin gelişmesi neden olabilir.

8. Araştırmanın sekizinci alt problemi, lise öğrencilerinin kör, yapıcı ve toplam yurtseverlik tutumlarının kitap okuma sıklığına göre farklılık gösterip göstermediğidir. Öğrencilerin kitap okuma sıklığına göre toplam yurtseverlik tutumları anlamlı bir farklılık göstermezken, kör ve yapıcı yurtseverlik tutumları anlamlı bir farklılık göstermektedir. Günlük kitap okuyan öğrencilerin kör yurtseverlik tutumları, hiç kitap okumayan, haftada bir kez kitap okuyan ve ayda bir kez kitap okuyan öğrencilere göre düşük düzeydedir. Yapıcı yurtseverlik boyutunda ise, hiç kitap okumayan öğrencilerin tutumları haftada bir kez ve ayda bir kez kitap okuyan öğrencilere göre düşük düzeydedir. Bununla birlikte günlük kitap okuyan öğrencilerin yapıcı yurtseverlik tutumları, haftada bir kez ve ayda bir kez kitap okuyan öğrencilere göre yüksek düzeyde farklılaşmıştır. Bu bulgulardan hareketle öğrencilerin kitap okuma sıklığı arttıkça kör yurtseverlik tutum düzeylerinde azalma, yapıcı yurtseverlik tutum düzeyinde ise artma görülmektedir.

5.2.Öneriler

Çalışma bulguları incelendiğinde öğrencilerin kör ve yapıcı yurtseverlik tutumlarının ailenin eğitim düzeyi, ekonomik refahı ve öğrencilerin eğitim düzeyi ile yakından ilişkili olduğu görülmektedir. Araştırma sonuçları her değişkenin doğrudan eğitim düzeyi ile ilişkili olduğunu ortaya koymuştur. Çünkü meslek tipi, gelir düzeyi, kitap okuma sıklığı ve okul türü değişkenleri eğitimle doğrudan ilişkili olup yapıcı yurtseverlik tutumunun belirginleşmesinde etkilidir. Bu nedenle ailenin refahını artırıcı sosyal politikaların desteklenmesi, okuma etkinliklerinin artırılması önem kazanmaktadır.

Araştırma sonuçlarından faydalanarak öğrencilerin ülkesine karşı tutumlarını şekillendirmede okul ve aile ortamındaki sosyal etkileşimlerin daha demokratik ve ılımlı yönde olmasına yönelik faaliyetler gerçekleştirilebilir. Günümüz demokratik ilkeleri ile yönetilen ülkelerde milliyetçilik, ırk, cinsiyet, din ayrımı gözetmeksizin her birey yaşadığı ülkenin doğru ve yanlış politikalarını eleştirebilmeli, demokratik değerleri özümsemeli, demokratik katılımlarını artırmalıdır. Bu nedenle öğrencilerin eğitim gördükleri okul ikliminde demokratik değerleri benimsetmek amacıyla öğretmenlerin derslerindeki yaklaşımları ve ailedeki demokratik tutumlar önemlidir. Bu bağlamda başta aile olmak üzere okul içindeki öğrenci, öğretmen ve veli davranışları öğrenciye yönelik daha ılımlı ve onları cesaretlendirici olmalıdır. Nitekim demokratik değerleri benimsemiş bireyler vatanının iyi ve kötü politikalarını eleştirebilir, ülkesinin gelişimi adına daha girişimci yapıya sahip olabilir. Ailenin sosyoekonomik ve eğitim durumları, çocuklara

yaklaşımları öğrencilerin yurtseverliğin eleştirel yönü olan yapıcı yurtseverlik ve eleştirel olmayan boyutu kör yurtseverlik tutumlarını benimsemesinde etkili olmaktadır.

Okul ortamında öğretmenler aktif yurttaşlar yetiştirmek amacıyla Sosyal bilgiler, Tarih, İnkılap ve Atatürkçülük eğitimi derslerini işlerken öğrencilerin eleştirel düşünme ve yaratıcılık becerilerini geliştirecek, öğrencilerin demokratik değerleri benimsemesini kolaylaştıracak yöntem ve teknikleri tercih etmelidir. Ayrıca bu konuda öğretmenlere hizmet öncesi ve hizmet içi eğitim verilmelidir Eğitim programlarının makbul yurttaş tipini yetiştirmede okul ortamında öğretmenlerin tavırları kadar uyguladıkları öğretim yöntem ve tekniklerin de önemi vardır. Bu nedenle sınıf ortamlarında uygulanan farklı eğitim ve öğretim tekniklerinin öğrencilerin yurtseverlik tutumuna etkisi araştırma konusu olarak önerilebilir.

Okul ortamı ve eğitim programları kadar aile ortamı da yurttaşların demokratik değerleri benimseyip ülke politikalarına eleştirel tutum sergilemesi açısından önem taşımaktadır. Nitekim çocuklarına baskıcı davranan, demokratik yaklaşım sergilemeyen anne ve babalar tutucu kişiliğe sahip demokratik değerleri benimsemeye zorlanan bireyler yetiştirebilmektedir. Bu nedenle ebeveynlere çocuk ve insan haklarına ilişkin demokratik değerlerle ilgili farkındalık oluşturacak eğitimler verilmelidir. Nitekim eğitim seviyesi yüksek olan ebeveynler bu değerleri daha çok içselleştirdiğinden aile ortamına da yansıtılabilmekte çocuklarına daha demokratik ortam sunabilmektedir. Bu nedenle aile refahının iyileştirilmesine yönelik politikalar geliştirilmeli, ailelere demokrasi kültürüne ilişkin evrensel değerleri içselleştirecek halk eğitimi dersleri verilmelidir. Ayrıca ailelere demokratik ortam oluşturmaya yönelik eğitimler verilerek öğrencilerin demokratik tutumlarının günlük hayata yansımalarının gözlenmesinde sorumluluk verilebilir.

Yurtseverliğin kör ve yapıcı boyutları ile birlikte ideal, egosantrik, sembolik ve anayasal gibi farklı alt boyutlarına ilişkin çalışmalar yapılabilir. Bu çalışmalar diğer illerde de tekrarlanabilir.

KAYNAKÇA

- Açıkgöz, T. (2017). *Ortaokul Öğrencilerinde Akran Zorbalığı İle Okula Karşı Tutum*, Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Sakarya.
- Adorno, T. W., Frenkel-Brunsvik, E., Levinson, D. J. & Sanford, R. T. (1950). *The authoritarian personality*. New York: Harper and Brothers.
- Ajzen, I. (1993). *Attitude theory and the attitude-behavior relation*. In: Krebs, D; Schmidt, P. (Eds.), *New Directions in Attitude Measurement* (pp. 41-57). Berlin: Walter de Gruyter & Co.
- Akbaba, B. (2007). Atatürk ilkeleri ve inkılâp tarihi dersinin amaçlarına yönelik öğrenci görüşleri. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 15(1), 339-352.
- Akpınar, M., & Kaymakçı, S. (2012). Ülkemizde Sosyal Bilgiler Öğretiminin Genel Amaçlarına Karşılaştırmalı Bir Bakış. *Kastamonu Eğitim Dergisi*. 20(2), 605-626.
- Akyol, Y. (2016). Ortaokul 6. Sınıf Öğrencilerinin Vatansızlık Değerine İlişkin Metaforik Algıları. *Uluslararası Eğitim Bilimleri Dergisi*, (7), 19-32.
- Archard, D. (1999). Should we teach patriotism?. *Studies in Philosophy and Education*, 18(3), 157-173.
- Barnes, K. (2010). *Blind patriotism, stereotyping, and the mediating role of threat*. Unpublished Master Thesis. Department of psychological Science, Ball State University, Muncie.
- Bar-Tal, D. (1993). Patriotism as fundamental beliefs of group members. *Politics and Individual*, 3(2), 45-62.
- Bar-Tal, D. & Staub, E., (1997). *Introduction: patriotism: its scope and meaning*, *Patriotism in The Lives of Individuals and Nations* (Ed. Bar-Tal, D. & Staub, E.), Nelson-Hall Publishers; Chicago, s. 1-19.
- Bar-Tal, D. (1997). The monopolization of patriotism. D. Bar-Tal ve E. Staub (Eds.), *Patriotism: In the lives of individuals and nations*. (pp. 246-270).Chicago: Nelson-Hall
- Beldağ, A., Nalçacı, A. & Özdemir, Ü. (2016).Yedinci Sınıf Sosyal Bilgiler Dersindeki Değerlerin Kazanılma Düzeyinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi (Erzurum İli Örneği). *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 20 (3), 1185-1199.
- Beldağ, N. L., Bayır, Ö.G. & Ersoy, A. F. (2017). İnsan Hakları, Yurttaşlık ve Demokrasi Dersini Öğretmenler ve Öğrenciler Nasıl Algılıyor? *Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 7(1), 223-241.
- Ben-Porath, S. (2007). Civic virtue out of necessity: Patriotism and democratic education. *Theory and Research in Education*, 5(1), 41-59.
- Berns, W. (1997). On patriotism. *Public Interest*, 127, 19-32.

- Bilgili, A. S. (2009). *Geçmişten Günümüze Sosyal Bilimler ve Sosyal Bilgiler*. Bilgili, (Ed. Bilgili, A. S.), Sosyal Bilgilerin Temelleri (2. Baskı) içinde (2-31). Ankara: Pegem Akademi.
- Bronfenbrenner, U. (1979). *The ecology of human development: experiments by nature and design*. Cambridge: Harward University Press.
- Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E.K., E., Akgün, Ö.E., Karadeniz, Ş. & Demirel, F. (2013). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. (15. Baskı). Ankara: Pegem Yayınları.
- Canan, C. (2017). The spirit of patriotism–How constitutional is German citizens’ national attachment? The case of mosque construction. *Journal for Deradicalization*, (11), 59-86.
- Chua, S., & Sim, J. B. Y. (2017). Rethinking critical patriotism: a case of constructive patriotism in Social Studies teachers in Singapore. *Asia Pacific Journal of Education*, 37(1), 1-13.
- Coşkun, D. (2011). *İlköğretim birinci kademe 5. sınıf sosyal bilgiler dersinde değerler eğitimi (Denizli ili örneği)*, Yüksek Lisans Tezi, Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü, Denizli.
- Creswell, J. W. (2013). *Araştırma deseni* (Çev. Edt. Demir, S. B.). Ankara: Eğiten Kitap.
- Çancı, H. (2008). “Değişmeyen Boyutları Bağlamında Milliyetçiliğe Teorik ve Kavramsal Bir Bakış”. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 13 (2), 105-116.
- Çatak, M. (2014). *Ortaokullarda Sosyal Bilgiler Öğretiminin Öğretmen Görüşlerine Göre İncelenmesi*, Doktora Tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyonkarahisar.
- Çatak, M. (2015). Türkiye’de Sosyal Bilgiler Eğitim Programlarının İncelenmesi. *EKEV Akademi Dergisi*, 62(62), 69-94.
- Çelik, H. (2009). *Sosyal bilgiler öğretmenlerinin vatandaşlık eğitiminin bugünkü durumu ve geleceğine ilişkin görüşleri*, Doktora Tezi. Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Çetin, Ş. (2006). Öğretmenlik Mesleği Tutum Ölçeğinin Geliştirilmesi (Geçerlik ve Güvenilirlik Çalışması). *Gazi Üniversitesi Endüstriyel Sanatlar Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18, 28–37.
- Çimen, L.K. (2017). Üniversite Öğrencilerinin Vatanseverlik Tutumları ile Benlik Kurguları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 6(3), 1950-1975.
- Çokluk, Ö., Şekercioğlu, G. & Büyüköztürk, Ş.(2012). *Sosyal bilimler için çok değişkenli SPSS ve LISREL uygulamaları*. Ankara: Pegem A Yayıncılık
- Druckman, D. (1994). Nationalism, patriotism, and group loyalty: A social psychological perspective. *Mershon international studies review*, 38(2), 43-68.

- Elban, M. (2011). *Ortaöğretim 11.Sınıf Öğrencilerinin Tarih Dersine Yönelik Tutumları ile Vatansızlık Tutumları Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Ankara.
- Elban, M. (2015). Ortaöğretim Öğrencilerinin Tarih Dersine İlişkin Tutumları: Ankara İli Kazan İlçesi Örneği. *Turkish Journal of Educational Studies*, 2(2), 103-118.
- Er, H., Ünal, F. & Özmen, C. (2013). 8. sınıf vatandaşlık ve demokrasi eğitimi dersinin 4. sınıfa alınmasına ilişkin görüşler üzerine bir araştırma. *The Journal of Academic Social Science Studies*, 6(8), 179-196.
- Ercan, H. (2017). Self-construal and demographic variables as predictors of blind and constructive patriotism in university students. *International Journal of Higher Education*, 6(6), 170–179.
- Ercan, R. (2015). Yetişkinlerde yurtseverlik tutumlarının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Turkish Studies*, 10(3), 409- 426.
- Ersoy, A. F. (2016). Social Studies Teachers' and Students's Perception of the Citizenship and Democracy Education Course. *Inonu University Journal of the Faculty of Education (INUJFE)*, 17(3).
- Ersoy, A. F., & Öztürk, F. (2015). Bir vatandaşlık değeri olarak yurtseverlik: sosyal bilgiler öğretmen adaylarının algısı. *İlköğretim Online*, 14(3), 974–992.
- Genç, S.Z. & Sağlam, E. (2015). İlkokul 4. Sınıf Sosyal Bilgiler Programında Belirlenen Değerlerin Kazanım Düzeyleri. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, 4(4), 1708-1728.
- George, D. & Mallery, M. (2010). *SPSS for Windows Step by Step: A Simple Guide and Reference*. 17.0 update (10th ed.). Boston: Pearson.
- Gömlüksiz, M. N. & Cüro, E. (2011). Sosyal Bilgiler dersi öğretim programında yer alan değerlere ilişkin öğrenci tutumlarının değerlendirilmesi. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 8 (1), 95-134.
- Gözütok, F. D. (2003). *Hukuk İlintili Yurttaşlık Eğitimi*. Türkiye Barolar Birliği'nin düzenlediği hukuk öğretimi ve hukukçunun eğitimi konulu uluslararası toplantıda sunulan bildiri. Ankara.
- Güngördü, E. (2001). *İlköğretimde Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi*. Ankara: Nobel Yayınları
- Güven B. & Uzman E. (2006). Ortaöğretim Coğrafya Dersi Tutum Ölçeği Geliştirme Çalışması. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 14(2): 527–536.
- Hand, M. (2011). Should we promote patriotism in schools? *Political Studies*. 59, 328–347.
- Huddy, L. & Khatib, N. (2007). American patriotism, national identity, and political involvement. *American Journal of Political Science*, 51(1), 63-77.

- İnceoğlu, M. (2010.) *Tutum Algı İletişim*. (5. Baskı). İstanbul: Beykent Üniversitesi Yayınları.
- İpek, C. & Bayraktar, Ş. (2004); "Aday Öğretmenlerin Fen Bilimleri ve Sosyal Bilimlere Bakışları. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 14(1), 35-50.
- Kağıtçıbaşı Ç. (2008). *Günümüzde İnsan ve İnsanlar Sosyal Psikolojiye Giriş*. (11.Basım). İstanbul: Evrim Yayınevi.
- Kahne, J., & Middaugh, E. (2006). Is patriotism good for democracy? A study of high school seniors' patriotic commitments. *Phi Delta Kappan*, 87(8), 600-607.
- Kamber, T., Acun, İ. & Akar, C (2011). İlköğretim birinci kademe sosyal bilgiler öğretim programının uygulanabilirliği. *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 4(2), 195-218.
- Kan, Ç. (2010). ABD ve Türkiye'de Sosyal Bilgilerin Tarihsel Gelişimi. *Gazi University Journal of Gazi Educational Faculty (GUJGEF)*, 30(2).
- Kara, C., Topkaya, Y., & Şimşek, U. (2012). Aktif vatandaşlık eğitiminin sosyal bilgiler programındaki yeri. *Zeitschrift für die Welt der Türken/Journal of World of Turks*, 4(3), 147-159.
- Keskin, Y. (2008). *Türkiye'de sosyal bilgiler öğretim programlarında değerler eğitimi: Tarihsel gelişim, 1998 ve 2004 programlarının etkililiğinin araştırılması*, Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Kodelja, Z. (2011). Is education for patriotism morally required, permitted or unacceptable?. *Studies in philosophy and education*, 30(2), 127-140.
- Kosterman, R., & Feshbach, S. (1989). Toward a measure of patriotic and nationalistic attitudes. *Political psychology*, 10(2), 257-274.
- Kurt, T. (2007). *Öğretmenlerin demokrasi, vatandaşlık ve vatanseverlik algılarının nitel olarak incelenmesi*, Yüksek lisans tezi, Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Malmivuori, M.L. (2001). *The dynamics of affect, cognition, and social environment in the regulation of personal learning processes*. The case of mathematics. Academic Dissertation, University of Helsinki, Helsinki.
- Maslow, A. H. (1954/1970). *Motivation and Personality*. Harper & Row Publishers.
- MEB (1992). *Osmanlı Tarihi Dersi Programı (11. Sınıf)*, <http://ttkb.meb.gov.tr>
- MEB. (2010). *İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı ve Klavuzu (4, 5, 6 ve 7. Sınıflar)*. Ankara: Meb Yayınları.
- MEB. (2018a). *İlkokul ve Ortaokul 4, 5, 6 ve 7. Sınıf, Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı*. Meb yayınları. Ankara.

- MEB. (2018b). *9, 10 ve 11. Sınıflar Ortaöğretim Tarih Dersi Öğretim Programı*. Meb yayınları. Ankara.
- Merry, M. S. (2009). Patriotism, history and the legitimate aims of American education. *Educational Philosophy and Theory*, 41(4), 378-398.
- Nathanson, S. (1989). In defense on “moderate patriotism”. *Ethics*, 99, 535-552.
- Nathanson, S. (1993). *Patriotism, Morality and Peace*. USA: Rowman ve Littlefield Publishers.
- Nathanson, S., (1997) *Should patriotism have a future, Patriotism in The Lives of Individuals and Nations*. (Ed. Bar-Tal, D. & Staub, E.), Nelson-Hall Publishers; Chicago, s. 311-326.
- NCSS, (2018). <http://www.socialstudies.org/about>, Erisim Tarihi: 07.07.2018.
- Oh, E. J., Williams, R. L., Bliss, S. L., & Krohn, K. R. (2009). Constructive and Blind Patriotism: Relationship to Emphasis on Civil Liberties, National Security, and Militarism in a Korean and an American University. *Korean Social Science Journal*, 36, 93-121.
- Özdamar, K. (1999). *Paket Programlar İle İstatistiksel Veri Analizi I*. Kaan Kitabevi, Eskişehir.
- Öztürk, F., Malkoç, S., & Ersoy, A. F. (2016). Patriotism as Perceived by Social Studies Teachers: An Outlook on the Individual, Society and Education. Pamukkale Üniversitesi. *University Journal Of Education*, (40), 205-218.
- Öztürk, C. & Dilek, D. (2005). *Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretim Programları, Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi*. Pegem Yayıncılık: Ankara, s. 53-96.
- Paykoç, F. (1998). *Tarih Öğretiminde Duyuşsal Alanın Rolü*. (Ed.Özbaran S.).Tarih Öğretimi ve Ders Kitapları içinde (ss. 85-93). İzmir: Dokuz Eylül Yayınları.
- Primoratz, I. (2002). Patriotism: A deflationary view. *The Philosophical Forum*, 33(4), 443–458.
- Schatz, R. T., Staub, E., & Lavine, H. (1999). On the varieties of national attachment: Blind versus constructive patriotism. *Political Psychology*, 20(1), 151-174.
- Schatz, R.T. & Staub E., (1997) *Manifestation of blind and constructive patriotism: personality correlates and individual-group relations, Patriotism in The Lives of Individuals and Nations* (Ed. Bar-Tal, D. & Staub, E.), Nelson-Hall Publishers; Chicago, s. 229-245.
- Schtaz, R. T. (1994). *On Being a Good American: Blind Versus Constructive Patriotism*, Yayınlanmamış Doktora tezi, University of Massachusetts
- Sipahi B., Yurtkoru, E.S. & Çinko M., (2008). *Sosyal Bilimlerde SPSS ile Veri Analizi*. İstanbul: Beta Yayınları.

- Skitka, L. J. (2005). Patriotism or Nationalism? Understanding Post-September 11, 2001, Flag-Display Behavior 1. *Journal of Applied Social Psychology*, 35(10), 1995-2011.
- Somerville, J. (1981). Patriotism and war. *Ethics*, 91, 568-578.
- Sönmez, V. (1998). *Sosyal Bilgiler Öğretimi ve Öğretmen Klavuzu*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Spry, C., & Hornsey, M. (2007). The influence of blind and constructive patriotism on attitudes toward multiculturalism and immigration. *Australian Journal of Psychology*, 59(3), 151-158.
- Staub E., (1997) *Blind versus constructive patriotism: moving from embeddedness in the group to critical loyalty and action*, *Patriotism in The Lives of Individuals and Nations*. (Ed. Bar-Tal, D. & Staub, E.), Nelson-Hall Publishers; Chicago, s. 213-228.
- Staub, E. (2003). *The psychology of good and evil: why children, adults, and groups help and harm others*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Sütçü, T. (2004). *Tanzimat Sonrası Türk Edebiyatında Vatan Temi (Başlangıçtan 1918'e kadar)*, Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Şarşembiyeva, T. (2015). Kırgızistan'da "Vatanseverlik" Algısı Üzerine Bir Araştırma. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 19(2), 175-185.
- Şencan, H., (2005). *Sosyal ve Davranışsal Ölçümlerde Güvenilirlik ve Geçerlilik*, Seçkin Yayınları: Ankara.
- Tabachnick, B. G., & Fidell, L. S. (2007). *Using multivariate statistics*. (5th ed.). Boston: Allyn and Bacon.
- Tamir, Y., (1997) *Reflection on patriotism*, *Patriotism in The Lives of Individuals and Nations* (Ed. Bar-Tal, D. & Staub, E.), Nelson-Hall Publishers; Chicago, s. 23-41.
- Tay, B. (2017). 2005 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı ile 2017 Sosyal Bilgiler Dersi Taslak Öğretim Programının Karşılaştırması. *International Journal Of Eurasia Social Sciences*, 8(27), 461-487.
- Tezgel, R.(2008). *Yeni İlköğretim Programlarında İnsan Hakları Vatandaşlık ve Kentlilik Eğitimi*. Ankara: Araştırma Yayınları.
- Tolstoy,L.(1894). *Onpatriotism*. http://www.nonresistance.org/docs_pdf/Tolstoy/On_Patriotism.pdf. Erişim Tarihi: 10.07.2018.
- Triandis, H. C. (1971). *Attitudes and Attitude Change*, New York: Wiley.
- TTKB (2017). Müfredatta yenileme ve değişiklik çalışmalarımız üzerine. Web: https://ttkb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2017_07/18160003_basin_aciklamasi-program.pdf. Erişim Tarihi: 05 Kasım 2018.

- Ünal, F. & Ünal, M. (2012). Sosyal Bilgiler Öğretim Programları (1924-2005) ve Ders Kitaplarında (2005-2010) Harita Okuma Becerisi. *Milli Eğitim Dergisi*, 174, 165- 183.
- Üstel, F. (2004). *Makbul Vatandaşın Peşinde: II. Meşrutiyet'ten Bugüne Vatandaşlık Eğitimi*. İstanbul İletişim Yayınları: İstanbul.
- Vincent, A. (2009). Patriotism and human rights: An argument for unpatriotic patriotism. *The Journal of ethics*, 13(4), 347-364.
- Westheimer, J. (2006). Politics and patriotism in education. *Phi Delta Kappan*, 87(8), 608-620.
- Wolf, P.J. (2007). *Civics Exam: Schools of Choice Boost Civic Values*. Web: http://www.hks.harvard.edu/pepg/PDF/Papers/Wolf_Civics_Exam_PEPG07-05.pdf. Erişim Tarihi: 12.08.2018.
- Yazıcı, F. (2009). *Yurtseverlik Eğitimi: Sosyal Bilgiler Ve Tarih Öğretmenlerinin Tutum ve Algularına Yönelik Bir Çalışma (Tokat İli Örneği)*, Yüksek Lisans Tezi, Gaziosmanpaşa Üniversitesi, İlköğretim Ana Bilim Dalı Sosyal Bilgiler Bilim Dalı, Tokat.
- Yazıcı, F., & Kabapınar, Y. (2015). Çokkültürlülük ve Yurtseverlik Bağlamında Azınlık Öğrencilerinin Tarih Dersleriyle İlgili Alguları. *Turkish History Education Journal*, 4(2), 38-63.
- Yazıcı, F., Pamuk, A., & Yıldırım, T. (2016). Tarih Öğretmen Adaylarının Çokkültürlülük ve Yurtseverlik Tutumları Arasındaki İlişki. *Turkish Studies*, 11(9). 947-964.
- Yazıcı, S. & Yazıcı, F. (2010a). Yurtseverlik Eğitimi: Tarih ve Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Algı, Tutum ve Eğitimsel Uygulamalarına Yönelik Bir Araştırma. *Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 3(10), 649-660.
- Yazıcı, S. & Yazıcı, F. (2010b). Yurtseverlik Tutum Ölçeğinin Geçerlilik ve Güvenilirlik Çalışması. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 7(2), 901-917.
- Yıldırım, S. (2006). *TSK Vatandaşlık Bilinci ve Vatan Sevgisi Eğitiminin Analizi*, Yüksek Lisans Tezi, Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Van.
- Yıldırım, T. (2017). Yeni Ortaöğretim Tarih Ders Programları ve 9. Sınıf Tarih Ders Kitabında Değerler Eğitimi. *Electronic Turkish Studies*. 12(33), 557-572.
- Zamir, S., & Horowitz, T. (2013). The manifestation of the value of patriotism among Israeli trainee teachers-natives and immigrants: how will they educate their pupils in the light of this value?. *Journal for Critical Education Policy Studies (JCEPS)*, 11(4), 202-223.

Ek 1: Yurtseverlik Tutum Ölçeği

Aşağıdaki maddelerde ifade edilenlerin karşılığı olarak size en uygun düşen seçeneği işaretleyiniz.

	Hiç Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kuvvetle Katılıyorum
1)Türkiye'yi tüm kalbiyle desteklemeyen insanlar başka bir yerde yaşamalıdır.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
2)Türkiye, hemen hemen her zaman haklıdır.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
3)Haklı ya da haksız olsun ülkemizi desteklerim	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
4)Türkiye'nin Kıbrıs politikasını protesto edenler Türkiye karşıtıdır.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
5) Türkiye'nin politikalarına karşı protesto ve gösteri yapanlar büyük ölçüde zeki, sorumluluk sahibi ve iyi insanlardır.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
6)Türkiye'nin politikalarının hemen her zaman ahlaken doğru olduğuna inanıyorum.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
7)Bir başka ülke, hakkında çok az şey bildiğim bir konuda Türkiye'nin önemli bir politikasıyla görüş ayrılığına düşerse, ille de ülkemizi yaklaşımlarını desteklemem.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
8)Türkiye'nin politikalarını sırf benim ülkemizi politikaları olduğu için desteklerim.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
9)İnsanlar sürekli olarak Türkiye'de bir şeylerin akışını değiştirmeye çalışmamalıdır.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
10)Dünyada Türkiye'ye yönelik zaten çok fazla eleştiri varken, biz yurttaşlar da onu eleştirmemeliyiz.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
11) Bu ülkeyi eleştirmek Türkiye karşıtıdır.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
12)Bu ülkeyi eleştirenler de dahil, tam bir konuşma özgürlüğüne sahip olmalıyız.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
13)Türkiye'ye mensup olduğum için onun bazı eylemleri beni üzer.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
14)İnsanlar, bu ülkeyi olumlu bir yöne doğru hareket ettirmek için çok çalışmalıdır.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
15)Eğer Türkiye'yi seviyorsan onun sorunlarının farkına varmalı ve onları düzeltmeye çalışmalısın.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
16)Eğer Türkiye Cumhuriyetini eleştirsem, bunu ona olan sevgimden dolayı yaparım.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
17)Ülkeme önem verdiğim ve onu geliştirmek istediğim için Türkiye'nin bazı politikalarına karşı çıkarırım.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
18)Türkiye'ye olan sevgimi olumlu değişim çabalarını destekleyerek gösteririm.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
19)Ülke sevgim, popüler fakat yıkıcı olabilecek politikalara karşı çıkmamı gerektirir.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
20)Ülkemizi güçlü olması kadar haklı olmasına da önem veririm.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)

Ek 2: Kişisel Bilgi Formu

Sayın Katılımcı,

Bu anket sizlerin yurtseverlikle ilgili görüşlerinizi belirlemek amacıyla hazırlanmıştır. Sizden beklenen soruları dikkatlice okuyup içtenlikle cevaplamanızdır. Verdiğiniz cevaplar sadece bilimsel araştırma amaçlı kullanılacak ve sonuçlar gizli tutulacaktır. Katkılarınızdan dolayı teşekkür ederiz.

Yüksek Lisans Öğrencisi Murat Bozbek

KİŞİSEL BİLGİ FORMU

Aşağıdaki her bir soruyu dikkatlice okuyarak kendiniz için uygun olan parantezin içerisine (X) işareti koyunuz ve noktalı yerlere uygun olan cevapları yazınız.

1- Cinsiyetiniz: Kadın () Erkek ()

2- Okul Türü:

Düz Lise () Meslek Lisesi () Öğretmen Lisesi () İmam Hatip Lisesi () Fen Lisesi ()
Güzel Sanat Lisesi () Spor Lisesi ()

3- Okulunuzun adı :

4- Annenizin Eğitim durumu nedir?

Hiç okula gitmemiş () İlkokul mezunu () Ortaokul mezunu ()
Lise mezunu () Üniversite mezunu () Yüksek lisans ve üstü ()

5- Babanızın Eğitim durumu nedir?

Hiç okula gitmemiş () İlkokul mezunu () Ortaokul mezunu ()
Lise mezunu () Üniversite mezunu () Yüksek lisans ve üstü ()

6- Annenizin Mesleği:

Kamu çalışanı () Serbest meslek () Çiftçi () İşçi () Çalışmıyor ()

7- Babanızın Mesleği:

Kamu çalışanı () Serbest meslek () Çiftçi () İşçi () Çalışmıyor ()

8. Aylık geliriniz:

500-1500 () 1500-2500 () 2500-3500 () 3500-4500 () 4500 ve üstü ()

9- En Fazla Okuduğunuz Kitap Türü:

Okumuyorum () Tarih () Bilim kurgu () Romantik () Felsefi () Savaş ()
Dini ()

Diğer yazınız:.....

10-Kitap Okuma Sıklığınız:

Hiç () Günlük () Haftada bir kez () Ayda bir kez ()

Ek:3 İzin Belgesi

T.C.
SİVAS VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Yazı No:	7815
Tarih:	09/05/2015
Sayı:	
İzmit:	
İzmit:	

Sayı : 92255297-605.01-E.4566978

30.04.2015

Konu: Araştırma İzni

(Yük.Lis.Öğrc. Murat BOZBEK) *Şif*

Ept B.7. Ent. Md.

CUMHURİYET ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜNE
SİVAS
MÜDÜRLÜĞÜNE

- İlgi : a) Cumhuriyet Üniversitesi Rektörlüğünün 20/04/2015 Tarihli ve 74817733-044-856-1632 Sayılı Yazısı.
b) Valilik Makamının 29/04/2015 Tarihli ve 92255297-605.01-E.4477354 Sayılı Onayı.
c) Millî Eğitim Bakanlığı, Yenilik ve Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğünün 07/03/2012 Tarihli B.08.0.YET.00.20.00.0-3616 Sayılı 2012/13 No'lu Genelgesi.

Cumhuriyet Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü İlköğretim Bölümü Anabilim Dalı Sosyal Bilgiler Eğitimi Bilim Dalı Yüksek Lisans Öğrencisi Murat BOZBEK, "Lise Öğrencilerinin Yurtseverlik Tutumlarının Demografik Değişkenler Açısından İncelenmesi" konulu araştırma çalışması kapsamında, onaylı bir örneği Müdürlüğümüzde muhafaza edilen veri toplama araçlarının, gönüllülük esas olmak kaydıyla İlimiz Merkez İlçede bulunan ekte isimleri belirtilen okullarda öğrenim gören öğrencilere uygulanması Valilik Makamının ilgi (b) onayı ile uygun görülmüş olup onay örneği yazımız ekinde gönderilmiştir.

Söz konusu araştırma çalışmasının bitiminde araştırmacı tarafından sonuç raporunun bir örneğinin CD ortamında Müdürlüğümüze gönderilmesi hususunda;

Bilgilerinizi ve gereğini arz/rica ederim.

EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ	
Gelen Evrak No:	742
Tarih:	09/05/2015
Konu:	Sivas Valiliği
Sayı:	2

Zekeriya ÇINAR
Millî Eğitim Müdürü

EK : İlgi (b) Onay Örneği (1 Sayfa)

DAĞITIM :

Gereği :
-Cumhuriyet Üniversitesi Rektörlüğü

Bilgi :
-Ekte İsimleri Bulunan Okul Müd.

Güvenli Elektronik İmzalı
Aşılı İle Aynıdır.

20/04/2015

Lütfi KELDAL
Şef

Muhsin Yazıcıoğlu Bulvarı No:23 SİVAS
Elektronik Ağ: <http://sivas.meb.gov.tr>
Eposta: sivasmem@meb.gov.tr

Bilgi için: L.KELDAL / Şef
Tel: 0 346 2284800/132
Faks: 0 346 2270639